

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
2019-YL-201

EĞİTİM YÖNETİMİ ALANINDA 2005-2018 YILLARI
ARASINDA YÜRÜTÜLEN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN
İNCELENMESİ

HAZIRLAYAN
Duygu KÖKSAL

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Bertan AKYOL

AYDIN- 2019

T.C.

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Duygu KÖKSAL tarafından hazırlanan “Eğitim Yönetimi Alanında 2005-2018 Yılları Arasında Yürütülen Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi” başlıklı tez, 23.08.2019 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Unvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan			
Üye			
Üye			

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun Sayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

Enstitü Müdürü

T.C

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

.. / .. /

Duygu KÖKSAL

ÖZET

EĞİTİM YÖNETİMİ ALANINDA 2005-2018 YILLARI ARASINDA YÜRÜTÜLEN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Duygu KÖKSAL

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bertan AKYOL

2019, XX + 74 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında yürütülmüş lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Araştırmanın evreni Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Tez Merkezinde bulunan lisansüstü tezlerdir. Araştırmanın örneklemini ise, 2005-2018 yılları arasında Eğitim Yönetimi ve Denetimi ile Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi anabilim dallarında yürütülen izinli 1700 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yürütülen lisansüstü tezlerin konu, yıl, yöntem, düzey, veri toplama aracı, dil ve anabilim dalı açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın analiz kısmında; tezler konu, yıl, yöntem, düzey, veri toplama aracı, dil ve anabilim dalı olarak göre kategorize edilmiş ve oluşturulan veri tabanındaki her bir değişken frekans analizine tabi tutulmuştur. Yapılan analizlerde, ele alınan dönemde yürütülen lisansüstü tezlerinin en çok ve en az ilgilendiği değişkenler tespit edilmiştir.

Çalışma sonucunda; tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, son yıllarda yürütülen lisansüstü tez çalışmalarının azaldığı, doktora düzeyindeki tez sayısının yüksek lisans düzeyindekilere oranla oldukça az olduğu, tezlerde kullanılan yöntem olarak büyük oranda nicel yöntem seçildiği, ele alınan konuların Eğitim Yönetimi ve Eğitim Öğretim Süreçlerine Dair Konuların çok fazla olduğu görülürken, Eğitim Denetimi, Eğitim Planlaması ve Eğitim Ekonomisi konularında yürütülen tez sayısının diğer iki konuya oranla çok az olduğu, yürütülen tezlerin yarıdan fazlasının ilköğretim ve ortaöğretim okulları üzerine olduğu, veri toplama aracı olarak genellikle anket, ölçek ve form kullanıldığı son olarak ise tezlerde yazım dili olarak %99 oranında Türkçe kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Yönetimi, Eğitim Denetimi, Eğitim Teftişi, Eğitim Planlaması, Eğitim Ekonomisi, Lisansüstü Tezler.

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE THESIS WRITTEN IN THE FIELD OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION BETWEEN 2005 AND 2018

Duygu KÖKSAL

M.A. Thesis, Department of Educational Sciences

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Bertan AKYOL

2019, XX + 74 pages

The aim of this research is to examine the postgraduate theses written in the field of Educational Administration and Supervision. The population of the research is the postgraduate theses in the Thesis Center of the Higher Education Council (YÖK). The sample of the study consists of 1700 graduate theses with permission from Educational Administration and Supervision and Educational Administration Supervision Planning and Economics divisions between 2005 and 2018. The research model used in this research which aims to examine the postgraduate theses in the field of Educational Administration and Supervision in terms of subject, year, method, type, data collection tool, language and division is survey model. In the analysis part of the study; each thesis downloaded from YÖK Thesis Center is categorized according to subject, year, method, type, data collection tool, language and division and each variable in the database is subjected to frequency analysis. In the analysis, the variables that are most and least interested in the postgraduate theses written in the period discussed are determined.

At the end of the analysis; when the distribution of theses by years is examined, it is observed that the number of postgraduate dissertations in recent years has decreased, the number of dissertations at the doctorate level is considerably less than that of the master level, the most preferred method in the theses is quantitative and the subjects related to Education Management and Education Processes are very high, while the number of theses in Educational Supervision, Educational Planning and Educational Economics is less than the other two subjects. More than half of the theses are on primary and secondary schools, and the questionnaire, scale and form are used as data collection tools, and finally, the writing language of 99% of the theses is Turkish.

Key Words: Educational Administration, Educational Supervision, Educational Planning, Educational Economics, Postgraduate Thesis.

ÖNSÖZ

Bilimsel bilgi birimli olarak ilerlemektedir. Ülkelerin ihtiyaç duyduğu iş gücünü yetiştirmenin yanısıra bilimsel bilgiyi üretme sorumluluğu üniversitelerdedir. En önemli bilimsel bilgi üretim kaynağı ise bilimsel yayınlardır. Bu yayınların üretiminde, yayınların incelendiği araştırmalar rehber niteliğindedir. En çok çalışılan konular, ihmal edilen alanlar gibi bilgileri ortaya koyan bu tip araştırmalar, araştırmacılara yol göstermektedir. Bu tez ile bilimsel yayınlar üreten araştırmacılara fayda sağlamak amaçlanmıştır.

Tez önerisinin sunulduğu dönemde 2005-2016 olarak belirlenen yıl aralığı 2005-2018 olarak genişletilmiştir. Belirtilen yıl aralığında incelenen tezler Türkiye’de yürütülen tezlerle sınırlıdır. Çalışma, Tez Merkezinde bulunan gelişmiş arama kısmında Eğitim Yönetimi ve Denetimi ile Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dallarında yürütülen izinli lisansüstü tezler taranmasıyla oluşturulmuştur.

Pedagojik Formasyon eğitimim sürecinde bana eğitim bilimlerini sevdirek yüksek lisans eğitimi alma kararında etkili olan ve beni bu eğitime layık gören hocalarım Prof. Dr. Ruhi SARP KAYA, Doç. Dr. Pınar YENGİN SARP KAYA, Doç. Dr. Erkan KIRAL ve aynı zamanda tez danışmanım olan Doç. Dr. Bertan AKYOL’a teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans mülakatından tez savunmasına kadar hep yanımda olan, Merve TEKEL’e, tez aşamasında desteğini benden esirgemeyen arkadaşım Cemaleddin GEREDE’ye ve bana daima inanan minik bordo bereli savaşımla, biricik annem, Emekli Uzman Öğretmen Asuman HACİMAHMUTOĞLU’na sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	vii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ.....	xi
İÇİNDEKİLER.....	xiii
TABLolar DİZİNİ.....	xv
GRAFİKLER DİZİNİ.....	xvii
KISALTMALAR DİZİNİ	xix
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	5
1. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
1.1. Eğitim Kavramı.....	5
1.2. Yönetim Kavramı.....	6
1.2.1. Yönetimin Tarihsel Gelişimi	7
1.2.2. Yönetim Biliminin Ortaya Çıkışı.....	9
1.2.3. İnsan Doğasına İlişkin Yönetim Kuramlarını Etkileyen Görüşler	11
1.2.3.1. Kötümser Görüş	12
1.2.3.2. İyimser Görüş	13
1.3. Yönetim Kuramları	14
1.3.1. Klasik Yönetim Kuramları	15
1.3.1.1. Bilimsel Yönetim Yaklaşımı	16
1.3.1.2. Yönetim Süreçleri Yaklaşımı	18
1.3.1.3. Bürokrasi Yaklaşımı.....	23
1.3.2. Neo-Klasik Yönetim Kuramları	24
1.3.2.1. Davranışsal Yaklaşım (İnsan İlişkileri Okulu).....	25
1.3.2.2. X ve Y Teorileri	25

1.3.2.3.	Çevresel-Davranışsal Yaklaşım.....	26
1.3.3.	Modern Yönetim Kuramları.....	26
1.3.3.1.	Sistem Yaklaşımı.....	26
1.3.3.2.	Durumsallık Yaklaşımı.....	28
1.4.	Eğitim Örgütlerinin Kendilerine Özgü Yanları.....	29
1.5.	Yönetim Kuramlarının Eğitime Yansımaları.....	30
1.6.	Eğitim Yönetimi.....	31
1.7.	Denetim Kavramı.....	31
1.8.	Eğitim Denetiminin Tarihimizdeki Gelişimi.....	32
1.9.	Denetim Modelleri ve Eğitim Denetimine Yansımaları.....	33
1.9.1.	Bilimsel Denetim Modeli.....	33
1.9.2.	Sanatsal Denetim Modeli.....	34
1.9.3.	Klinik Denetim Modeli.....	34
1.9.4.	Gelişimsel Denetim Modeli.....	35
1.10.	Eğitim Yönetimi ve Denetimi Araştırmalarının Gerekliliği.....	36
1.11.	Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında Yapılan Benzer Çalışmalar.....	37
1.11.1.	Yurtiçinde Yapılmış Benzer Çalışmalar.....	37
1.11.2.	Yurtdışında Yapılmış Benzer Çalışmalar.....	39
2.	BÖLÜM.....	43
2.	YÖNTEM.....	43
2.1.	Araştırmanın Modeli.....	43
2.2.	Araştırmada İncelenen Dokümanlar.....	43
2.3.	Verilerin Analizi Ve Yorumlanması.....	43
2.4.	Süreç.....	44
3.	BÖLÜM.....	41
3.	ARAŞTIRMA BULGULARI.....	41
4.	TARTIŞMA VE SONUÇ.....	55
5.	KAYNAKLAR.....	61
	ÖZGEÇMİŞ.....	75

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1.1: Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında Yurtiçinde Yapılmış Bazı Çalışmalar...	36
Tablo 1.2: Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında Yurtdışında Yapılmış Bazı Çalışmalar.	38
Tablo 3.1: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	41
Tablo 3.2: Tezlerin Düzeylerine Göre Dağılımı	42
Tablo 3.3: Tezlerin Yöntemlere Göre Dağılımı.....	43
Tablo 3.4: Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo 3.5: Tezlerin Konularına Göre Dağılımı.....	43
Tablo 3.6: Tezlerin Evren/Örneklemlerine Göre Dağılımı.....	45
Tablo 3.7: Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı.....	47
Tablo 3.8: Tezlerin Yazım Dillerine Göre Dağılımları.....	48
Tablo 3.9: Evren/Örneklemlerin Yıl Gruplarına Göre Dağılımı.....	49
Tablo 3.10: Anabilim Dallarında Farklı Düzeylerde Yazılmış Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	50
Tablo 3.11: Anabilim Dallarında Farklı Düzeylerde Yazılmış Tezlerin Yazım Dillerine Göre Dağılımı.....	51
Tablo 3.12: Anabilim Dallarında Farklı Düzeylerde Yazılmış Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı.....	51
Tablo 3.13: Anabilim Dallarında Farklı Düzeylerde Yazılmış Tezlerin Evren/Örneklemlerine Göre Dağılımı	53
Tablo 3.14: Anabilim Dallarında Farklı Düzeylerde Yazılmış Tezlerin Konularına Göre Dağılımı.....	54

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 3.1: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	42
Grafik 3.2: Tezlerin Konularına Göre Dağılımı.....	44
Grafik 3.3: Tezlerin Evren/Örneklemlerine Göre Dağılımı.....	46
Grafik 3.4: Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı.....	48

KISALTMALAR DİZİNİ

- AERJ: American Educational Research Journal
- ASME: Amerikan Makine Mühendisleri Derneği
- BERJ: British Educational Research Journal
- BVSM: Bilim ve Sanat Merkezi.
- EAQ: Educational Administration Quarterly
- İH Ortaöğretim: İmam Hatip Ortaöğretim.
- İH: İmam Hatip Ortaokulu.
- JEA: Journal of Educational Administration
- KrmaÖğrtmKa: Karma Öğretim Kademeleri.
- KrmaÖğrtmKu: Karma Öğretim Kurumları.
- MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
- MEM: Mesleki Eğitim Merkezi.
- MOÖ: Mesleki Ortaöğretim.
- RAE: Research Assessment Exercise
- ÖERK: Özel Eğitim Rehabilitasyon Kurumları.
- SPSS: Statistical Package for the Social Sciences
- UOVİEM: Uygulama Okulu Ve İş Eğitim Merkezi.
- ÜYÇEM: Üstün Yetenekli Çocuk Eğitim Merkezi
- YYK: Yerel Yönetim Kurumları
- YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu

GİRİŞ

Eğitim kavramı, eski çağlardan günümüze farklı şekillerde algılanıp tanımlanmıştır. Eğitimi; Aristo, ahlaki davranış kazanma süreci; Cicero, zihin disiplini; Descartes, akli kullanmak için bir kılavuz; Rousseau, yetişkinlerin deneyimlerini aktarması; Kant ise, insanı insan yapan şey olarak tanımlamıştır (Şişman, 2015). Günümüzde sürekli gelişen ve değişen teknoloji, birey ve toplumu etkileyerek kurumları değişikliğe zorlamaktadır. Bu gelişim ve değişim ortamında sistemlerin bozulan dengesi yeni durumlara uyum sağlamak için kontrol ve denetime ihtiyaç duymaktadır (Taymaz, 2013). Kimbrough ve Burkett'e göre, bu değişim süreci, yönetim alan yazında "entropi" olarak bilinen ve örgütün güç kaybına neden olan durum, denetimi gerekli kılan en önemli unsurdur. Birer açık sistem olan eğitim örgütleri her örgüt gibi denetime ihtiyaç duymuştur. Eğitim denetimi çoğunlukla eğitim yönetimi içinde yer almış ve onun gölgesinde kalmıştır (İ. Aydın, 2014).

Eğitim yönetiminin sistematik biçimde çalışılması oldukça yenidir. Uzmanlaşmış yöneticiler tek sınıflı kırsal okullarda gerekli değildi (Hoy ve Miskel, 2015). Ancak karmaşıklaşan eğitim örgütleri, uzman yönetici ihtiyacını doğurmuştur. Eğitim yönetimi, dünyada son 60 yıldır bir bilim dalı olarak kabul edilmiş, hakkında araştırmalar ve tartışmalar yapılmaya başlanmıştır. Türkiye'de ise 1960'lı yıllardan sonra eğitim yönetiminin bir bilim dalı olarak kabul görmesi için büyük çabalar sarf edilmiştir. Ancak bu çabalar halen yeterli değildir. Bu bilim dalının gelişmesi ve olgunlaşma süreci siyasi ve ekonomik çeşitli nedenlerden dolayı sürekli gecikmiştir (Sarpkaya, 2013).

Türkiye'de eğitim yönetimi alanında üretilen bilimsel bilginin dünyadakinden aşağı olmasa da üretilen bilginin niteliği ve pratikte karşılaşılan sorunların çözümüne katkısı tartışmaya açıktır (Hoy ve Miskel, 2015). Bir diğer sorun ise teorik bilginin uygulamaya aktarılmasıdır. Gerçek; zihinlerimizde kurgulanır ancak pratik süreçte uygulama davranış ve geliştirme ile somutlaşır (Hoy ve Miskel, 2015). Yönetimde başarı, gerçeğe dayalı teorilerle mümkündür. Başarılı olmak isteyen bir yönetici teoriden korkmak yerine ondan yararlanmalıdır. Birçok yöneticinin deneyimlerinden doğan teorileri bulunur ancak bunların genellenmesi ve sistemli bir hale getirilmesi oldukça güçtür. Bu güçlük güvenilir bilgi edinmekle hafifletilebilir (Bursalıoğlu, 2014). Teori ve araştırmaların değerlendirilmesi ise sağladıkları yarar ile mümkündür.

Problem Durumu ve Problem Cümlesi

Bilim, bir takım problemlerin çözümünde kullanmak için gerekli bilgilerin edinilmesi amacıyla başlatılan araştırmalar yoluyla ilerler. Bu anlamda araştırma, bilginin kaynağı olarak görülebilir. Bilim, araştırmalar sayesinde gelişir ve ilerler (Armağan ve Yıldırım, 2015).

Eğitim araştırmaları, diğer bilimlere göre yeni bir araştırma alanıdır. Eğitim bilimleri araştırmacıları, bilimsel yöntemler kullanarak eğitim alanı için bilimsel bilgi üretir ve eğitim alanında uygulamaya sunarlar. Üretilen ve uygulamaya sunulan bu bilgilerin eğitim ile ilgili sorunlara yönelik çözüm getirmesi beklenir (Şişman, 2015). Eğitim araştırmalarının asıl amacı, eğitsel süreçlerde karşılaşılabilecek olayların açıklanması ve kontrol edilebilmesi için kullanılabilen temel prensiplerin ortaya konmasıdır (Ary, Jacobs ve Sorensen, 2010).

Eğitim araştırmaları literatüründe, bu alanda yapılan araştırmaların uygulamaya yönelik olmadığı, önemli sorunlara değinmediği ve eğitim alanına etki etmediği yönünde eleştiriler bulunmaktadır (Ogawa, Goldring ve Conley, 2000). Yapılan çalışmalara göz atıldığında, bu eleştirilerde haklılık payı olduğu görülmektedir. Literatürde var olan, özellikle lisansüstü tez çalışmaları, eğitim uygulamalarında görülen sorunlara ışık tutmak yerine sıklıkla benzer konuları yüzeysel olarak ele almıştır.

Birey karşısına çıkan problemleri çözerken çeşitli bilgi kaynaklarından yararlanır. Bu bilgi kaynaklarından biri de lisansüstü tezlerdir (McMillan, 1996). Eğitim yönetimi ve denetimi alanında yapılmış tezlerin, bütüncül bir yaklaşımla sistematik olarak incelenmesi eğitim örgütlerinde yaşanan yönetsel ve denetsel sorunların daha iyi analiz edilmesini ve bu sorunlara çözümler geliştirilmesini kolaylaştıracaktır. Yapılan her araştırma yeni araştırmaların başlangıç noktasıdır. Bu sebeple yapılan araştırmaların yoğunlaştığı ve göz ardı ettiği noktaların ortaya konması, literatürün güçlü ve zayıf yönlerinin tespit edilmesi açısından önemlidir (Ağaoğlu, 2008).

Bu araştırmanın problem cümlesi şöyledir: Türkiye’de 2005-2018 yılları arasında Eğitim Yönetimi ve Denetimi ile Eğitim Yönetimi teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dallarında yazılan lisansüstü tezlerin;

- a. Yayınlandıkları yıllara,
- b. Düzeylerine,

- c. Yöntemlerine,
- d. Anabilim Dallarına,
- e. Konularına,
- f. Evren, örneklem/çalışma gruplarına,
- g. Veri toplama araçlarına,
- h. Yazım dillerine göre dağılımı nasıldır?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 2005-2018 yılları arasında “eğitim yönetimi ve denetimi” ile “eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi” anabilim dallarında yapılan izinli tezlerin incelenmesidir.

Araştırmanın Önemi

2016 yılında bu yüksek lisans tezine dair konu, yöntem, veri toplama aracı vb. hususlar belirlenmeye çalışılırken son yıllarda lisansüstü tezleri kapsamlı ve sistematik bir şekilde ayırıştırıp inceleyen yeterince yüksek lisans tezi bulunmadığı fark edilmiştir. Benzer sıkıntıları birçok tez dönemi lisansüstü öğrencisinin de yaşamış olabileceği düşünülmüştür. Çalışmanın önemi, çalışmanın etki edebileceği araştırmacı sayısı ve araştırmacıların yürütecekleri tezlerin alana katkısını göz önüne alınarak değerlendirilmiştir.

Türkiye gibi, eğitim sisteminin, içeriğinin, niteliğinin ve kapsamının sık sık değiştiği bir ülkede, bu değişimlerin de sıklıkla incelenmesi ve takip edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, yapılan bu tez çalışması Türkiye’de 2005-2018 dönemini kapsayan verileri ele aldığı için literatüre önemli bir katkıda bulunabilir.

Öte yandan literatürde var olan çalışmaların hangi noktalarda yoğunlaştığı ve hangi noktaların ihmal edildiğinin tespiti, bu alanda çalışacak araştırmacılar için önemlidir. Aynı zaman dilimi içerisinde aynı çalışma alanlarının, aynı yöntemler ve aynı veri toplama araçları ile tekrar tekrar çalışılması bulgu ve sonuçların doğrulanması açısından faydalı gibi görünse de, uzun vadede literatürde ihmal edilen alanların artmasına sebep olacaktır. Veri toplama araçları, yöntemler, seçilen örneklemeler gibi belirleyici unsurlar çeşitliliklerini

kaybettikçe lisansüstü tezler birbirinin kopyası haline gelecektir. Bu yüzden bu tez çalışması, eğitim yönetimi alanında çalışma yapacak araştırmacılara literatürün yoğunlaştığı ve ihmal ettiği noktaları göstererek çalışmalarının çerçevesini çizebilmeleri açısından fayda sağlayacaktır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma Türkiye’de 2005-2018 arası yazılan Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı ve Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalında yazılan izinli tezlerle sınırlıdır.

YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden detaylı arama yapılarak incelenen tezlere ulaşılmıştır. Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomi ile Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dallarında ve 2005-2018 yıl aralığında yazılan izinli tezler aranarak 1700 lisansüstü teze ulaşılmıştır.

1. BÖLÜM

1. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde alanyazına dair kavramlar ve kuramlara kısaca değinilmiştir. Eğitim, yönetim ve denetim kavramları, yönetim kuramları, eğitim örgütlerinin kendilerine özgü yanları, yönetim kuramlarını eğitime yansımaları, eğitim yönetimi, eğitim denetiminin tarihimizdeki gelişimi, denetim modelleri ve eğitim denetimine yansımaları, eğitim yönetimi ve denetimi araştırmalarının gerekliliği ve alanda yapılan benzer çalışmalar başlıkları altında kuramsal ve kavramsal bir çerçeve çizilmiştir.

1.1. Eğitim Kavramı

Eğitim kavramı, eski çağlardan günümüze farklı şekillerde algılanıp tanımlanmıştır. Eğitimi; Aristo, ahlaki davranış kazanma süreci; Cicero, zihin disiplini; Descartes, aklı kullanmak için bir kılavuz; Rousseau, yetişkinlerin deneyimlerini aktarması; Kant ise, insanı insan yapan şey olarak tanımlar (Şişman, 2015: 7).

Eğitim kavramının kökeni Latince'deki *educere* fiiline dayanmaktadır. Eğitim kelimesinin Batı dillerindeki karşılıkları bu fiilden türemiştir. İngilizce'deki *educate* fiili de aynı kökten olup yetiştirmek, okutmak, terbiye etmek anlamlarına gelir (Cavit, 1982: 2). Türkçedeki eğitim kelimesinin kökeni ise, *eğmek* fiilinden türemiştir. Bu fiil bükme, yönlendirmek, şekil vermek, alıştırmak, yenmek anlamlarında kullanılır (Eyüboğlu, 1989: 76).

Farklı disiplinlerde insanın eğitim kavramı ile ilişkisinden şöyle bahsedilmiştir: Antropolojiye göre insan “vaktinden önce doğmuş bir hayvandır. Ancak bu insan yavrusu küçük bir hayvanın aksine insana özgü yetilerle dünyaya gelmiş bir insan adayıdır (Tanilli, 2012: 14). Bu anlayışa göre eğitim, insanın doğuştan sahip olduğu erdemlerin mükemmelleştirilerek onu daha da insanlaştıran bir etkileme sürecidir (Şişman, 2015). Kısaca istendik davranış değişikliği sağlayan süreçlerin toplamına eğitim diyebiliriz (Keyifli, 2013).

Sosyolojiye göre eğitim; insanın, yetenek, tutum ve davranışlarını toplumsal hayata hazırlanmak amacıyla geliştirmesidir (Tezcan, 1997). Yani eğitim, bir toplumda yetişmiş

neslin, yetişmekte olan nesil üzerindeki etkileridir (Gökalp, 1992). Eğitim soyut ve dinamik bir kavram olduğundan birçok yazar tarafından birçok farklı teorik temele dayandırılmıştır (Özkan, 2006).

Eğitim psikolojisinde eğitim ise, insanın doğuştan içinde taşıdığı gizil güçlerin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesidir (Başaran, 1990: 26). Bu düşünce ile aynı doğrultuda olan Durkheim'a göre eğitim, bireyde fiziksel, ahlaki ve entelektüel potansiyelin harekete geçirilmesidir (Ergun, 1999).

Birçok farklı bakış açısıyla tanımlanmış eğitim kavramı için genel olarak, bireyin davranışlarında yaşantı yoluyla kasıtlı olarak istendik davranışlar kazandırma sürecidir şeklinde tanımlanabilir (Ertürk, 2013).

1.2. Yönetim Kavramı

Yön vermek fiilinden türemiş yönetim kavramı Türkçe sözlükte “*yönetme işi, çekip çevirme, idare*” olarak yer almaktadır (TDK). Yönetim kavramı için farklı disiplinlerde birçok farklı tanım yapılmıştır. Örneğin, ekonomistlere göre yönetim; toprak, sermaye, işgücü gibi üretim faktörlerinden biridir. Yönetim bilimciler göre yönetim, örgütü yönetenler ve yönetilenler olarak ayıran otorite sistemidir. Toplumbilimciler ise yönetimi, saygınlık kazandıran bir sınıf sistemi olarak görürler (Can, Azizoğlu ve Aydın, 2011: 40).

Yönetim öngörülmesi bir hayli zor olan, insanla uğraşır. İnsanın diğer insanlarla farklı şartlar altındaki etkileşimini inceler. Bir anlamda toplumsal hayatın içinde hepimiz birer yöneticiyizdir. İşimizi, ailemizi, paramızı ve zamanımızı yönetiriz. Daha kurumsal düşünenecek olursak; dekan fakülteyi, rektör üniversiteyi, başhekim hastaneyi yönetir. Bu farklı görünen uğraşların tek ortak amacı vardır. O da farklı amaçlara yönelik örgütsel çabanın yönetilmesidir (Güçlü, 2003).

Bir toplumdaki örgütlerin yönetim anlayışı ve uygulamaları, o toplumun kalkınmışlık düzeyi ile doğru orantılıdır. Yönetim insan ve diğer tüm örgütsel kaynakların koordine edilmesi ve etkin kullanımının sağlanmasıyla örgütsel amaçlara ulaşma çabasıdır. Kısaca yönetim, örgütsel amaçlara ulaşmak için kaynakların en verimli biçimde kullanılması olarak tanımlanabilir. Örgütün başarısı veya başarısızlığı büyük ölçüde yönetimle ilgilidir (Karaman, 2000: 37-38).

İçinde bulunduğumuz yüzyılda bilgiyi oluşturan en önemli etken teknolojik gelişmelerdir. Yeni teknolojiler toplumsal yaşamı etkileyerek yeni ilişki ağları oluşturur. Rekabet üstünlüğünü kaybetmek istemeyen örgütler bilgi birikimini güncelliğini kaybetmeden yenilemek zorundadır. Örgütler için bu dinamizm, değişen bilginin işlenerek en kısa sürede etkin bir şekilde yönetilmesi ihtiyacını doğurur (Aktan ve Vural, 2005: 1-3).

1.2.1. Yönetimin Tarihsel Gelişimi

Yönetimin gelişimini incelemek, bize nerden geldiğimizin, nerde olduğumuzun ve nerelere gidebileceğimizin bilgisini verir (Can, 2011: 57). Yönetim bundan on bin yıl önce başlamıştır. Bu sayede insanlığın elinde yönetimle ilgili on bin yıllık bir bilgi birikimi bulunur (Başaran, 1994: 134).

Yönetimin bir bilim olarak ele alınışı oldukça yenidir. Ancak, devlet yöneticilerinin deneyimleri, düşünürlerin fikir ve öğütlerinden günümüze, hala yönetim uygulamalarında kullanılan ilke ve yöntemler miras kalmıştır (Kaya, 1991: 32).

Yönetime ilk önemli katkı M.Ö.5000 yılında Sümerler tarafından ilk yazılı kayıtların tutulmasıdır (Claud, 1968). Eski Mısır döneminde de aynı anlayış hakim olduğundan insanlar kırbaçlanarak çalıştırılmıştır. Yine de o dönemde uygulanan yönetim anlayışı günümüz yönetim anlayışına önemli katkılar sağlamıştır. İnşa sırasında stok gelir-gider kayıtları tutulmuştur. Bir diğer katkı ise yönetim kademeleri oluşturulmasıdır. En üst kademede Firavun ve çevresi olmak üzere, orta kademede Mısırlılar ve en alt kademede esirlerin olduğu bir organizasyon anlayışı görülmektedir (Dalay, 2001: 3). Eski Babil'de Hamurabi Kanunları yönetsel düşünceye dair birçok iz taşır (Kayıkçı, 2001). Antik Yunan filozoflarından Sokrates, Nicomachides ile yaptığı söyleşilerde özel ve kamu işlerinde yönetim, iyi bir yöneticinin özellikleri, yönetimde insan faktörünün önemi gibi konulara değinmiştir (Can, 2011: 58). Çin'de (M.Ö. 1100) Chow Anayasası'nda yönetimde örgütlenme, planlama, yöneltme ve denetim konularına yer verilmiş, kamu yöneticilerinin görevleri belirlenmiştir. Sun Tzu yönetimde uzmanlaşma üzerinde durmuştur. M.Ö. 325 yılında Büyük İskender danışman kullanmaktaydı. Büyük İskender'den 200 yüzyıl önce tahtta oturan Philip tarafından kurulan personel örgütlenmesi İskender'in Büyük İskender olmasında etkili olduğu gibi günümüz personel yönetimini de etkilemiştir (Wu, 1982). Eski Roma'da ise zorunlu kurmay görüşü ilkesinin ilk örnekleri görülmüştür. Yazılı olmayan bu yasaya göre, yargıçlar, askerler ve yöneticiler bir kararı uygulamadan önce bir danışmanın

görüşüne başvurmak zorundaydılar. Napolyon döneminde kullanılan yetki devri ilkesi, askeriye de kullanılan emir komuta zinciri ilkesinden etkilenerek ortaya çıkmıştır (Can, 2011: 58-59). Osmanlılarda da örgütlenme ve yönetim konusunda başarılı işler yapılmıştır. Böylece İmparatorluklarını 17. Yüzyılın ortalarına kadar verimli bir şekilde yaşatmışlardır (Bursalıoğlu, 2014: 3).

Türk İslam ve Batı dünyasında yazılmış klasik eserlerin de yönetim anlayışının gelişimine katkıları olmuştur. Bu katkılar günümüz yönetim uygulamalarında hala kendini hissettirmektedir.

Türk İslam dünyasındaki yazarların ortaya koyduğu bazı klasik eserler ve bu eserlerin günümüz yönetim anlayışının gelişimine katkı sağladığı konular şöyledir:

1. Nizamülmülk, “*Siyasetname*” adlı eserinde karar almada iletişimin ve danışmanın rolü, astların denetlenmesi, şikayet kapısının halka açık olması gibi konuların üzerinde durmuştur.

2. Farabi, dilimize “*İdeal Devlet*” olarak çevrilmiş eseri *Medinetül Fazıla*’da yerel yönetim ve çevre ilişkileri ile liderlik özellikleri işlemiştir (Bursalıoğlu, 2014).

3. Gazali, Nasihat Al-Mülük adlı eserinde yönetimde araştırmacının önemi, yönetici nitelikleri ve danışmanlık konularında görüş bildirmiştir (Çubukçu, 1966: 78-79).

4. İbni Haldun, “*Mukaddime*” adlı kitabında savaş ve barış dönemlerinde yönetim ilkeleri, liderlik koşulları, hükümdarların zaaf ve hataları, mülki ve askeri sınıflandırmalar gibi konuları ele almıştır (Bursalıoğlu, 2014).

5. Defterdar Sarı Mehmet Paşa, dilimize “Devlet Adamlarına Öğütler” adlı eserinde başarılı-başarısız yönetim uygulamalarını karşılaştırmalı olarak değerlendirmiştir. Yöneticilik görevini üstlenecek kişilerin nitelikleri üzerinde durmuş, hükümdar ve yöneticilere öğütlerde bulunmuştur (Uğural, 2014).

Batı dünyasındaki yazarların yönetim anlayışını etkilemiş bazı klasik eserleri ve bu eserlerin edindikleri konular ise şu şekilde derlenebilir:

1. Yunan düşünürleri Aristo, “Politika” ve Platon, “Cumhuriyet” adlı eserlerinde hükümdar ve yöneticilere yönetim hakkında önerilerde bulunmuşlardır (Bursalıoğlu, 2014).

2. İtalyan Machiavelli, Prens adlı eserinde yönetim, dayanışma, önderlik gibi konularda görüşlerini belirtmiştir (Tatlıer, 1532/1997).

3. Sir Thomas More, “ Ütopya” adlı romanında ideal yönetimi tanımlamıştır (Uçansoy, 1516/2014).

4. Sir James Steuart, “An Inquiry Into The Priciples of Political Economy” adlı kitabında otoritenin kaynağı kuramı üzerinde durmuştur.

5. Adam Smith ise “Wealth of The Nations” adlı eserinde iş bölümü, uzmanlaşma ve denetime ilişkin görüşleriyle yönetime önemli katkılarda bulunmuştur (Erim ve Doğangün Yasa, 2010).

Yönetim anlayışına dair bu katkıların hiçbiri yönetim bilimi geliştirme amacı taşıymıyordu. Bu çalışmalarda temel amaç dönemin hükümdar, devlet adamı ve yöneticilerine yol göstermek, öğüt vermektir (Kaya, 1991: 35). Yönetimin bilim olarak ortaya çıkışı ise 17. yüzyılda başlamış bir süreçtir.

1.2.2. Yönetim Biliminin Ortaya Çıkışı

Yönetimin ayrı bir bilim dalı haline gelişinde toplumsal, siyasal ve ekonomik olayların büyük etkisi olmuştur. Özellikle Otuz Yıl Savaşları ve İkinci Dünya Savaşı gibi sarsıcı etkenler sonucunda devlet yönetimi anlayışında değişimler yaşanmıştır. Devletin; sağlık, barınma, ulaşım, enerji ve eğitim gibi alanlarda sorumlulukları artmıştır (Kaya, 1991: 39).

Teknolojik gelişmeler, sanayi devrimi, nüfus artışı, kentleşme, ekonomik buhranlar sonucu karmaşık örgütler ortaya çıkmış ve yönetim alanında ciddi araştırmalar yapılmasını zorunlu kılmıştır. Önceden mal sahipliği anlamına gelen yöneticilik meslek haline almış, böylece yönetim biliminin doğuşu hızlanmıştır. Yönetim biliminin başlangıç tarihi ile ilgili kabul gören tek bir görüş yoktur. Farklı yazarlar farklı olayları ve tarihleri yönetim biliminin başlangıcı olarak kabul etmişlerdir. Yönetimin bir bilim olarak başlangıcına dair bazı olayları ve tarihleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Kameralizm Akımı: 17 ve 18. Yüzyıl feodal güçleri arasındaki iktidar kavgalarının yıkıcı etkilerinden kurtulma çabası olarak ortaya çıkmıştır. Kameralizm, Almanca konuşulan topraklarda merkezi iktidarın nasıl güçlendirileceği üzerine çalışan bir akademik disiplin ve yönetim uygulamasıdır. Bu akım her ne kadar Almanya’da ortaya çıkmış olsa da etkisi geniş bir alana yayılmıştır (Aktel, Kerman ve Altan, 2015: 83-98).

Kameralizm kelimesi, Latince *oda* anlamına gelen “camera” dan türetilmiş kammer sözcüğünden gelmektedir. Kammer kelimesi önceleri, kralın saraydaki hazine odası anlamında kullanılırken zamanla tüm bürokratik yapı ve yönetim süreçleri için kullanılmıştır (Gürkan, 2007: 221).

En belirgin ortak noktaları hepsinin hukuk öğrenimi görmüş olmaları olan kameralistler hem danışman hem yönetici olarak görev yaptıklarından “danışman yönetici” olarak tanımlanmaktadır. Kameralistler, savaş döneminin ortaya çıkardığı akademisyen ve bürokratlardı. Onlardan beklenen savaş ve yönetim üzerine sürekli olarak yeni bilgiler üretmeleri idi. Bu durum kameralistlerin akademik yönünü ön plana çıkarmış (Small, 1909).

Böylece Antik çağlardan beri hükümdarlara öğütler şeklinde yürütülen yönetim çalışmaları kameralizmle birlikte bilimsel bir nitelik kazanmıştır. (Güler, 2009).

2. Federalist Bildiriler (1787-1788): Amerika’da federal bir devlet sistemi oluşturmak amacıyla hazırlanan Amerikan Anayasası’nı savunmak üzere Alexander Hamilton, John Jay ve James Madison tarafından yazılıp, Independent Journal ve New York Packet gazetelerinde yayımlanan 85 bildiri, günümüzde Federalist bildiriler olarak anılmaktadır. Bu bildirilerde hükümet yapısı, yöneticilerin özellikleri, senatonun ve yargının yetkileri gibi konular diğer ülkelerdeki uygulamalarla karşılaştırılarak işlenmiştir. (Hamilton, Jay, Madison, 1787-1788).

New York delegelerinin 1789 Amerikan Anayasası’nı onaylamalarındaki etkileri tartışmalı olsa da yönetim sorunlarının diğer ülkelerin yönetimlerinden örnekler verilerle karşılaştırmalı bir şekilde tartışılması ve yayınlanması bazı yazarlar tarafından yönetimin bilim olarak başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Kaya, 1991).

3. Woodrow Wilson’ın Makalesi: Alanyazında kamu yönetimin başlangıcına baktığımızda, araştırmacıların büyük bir çoğunluğu, Amerika Birleşik Devletleri’nin 28. Başkanı olan Wilson’ın, 1887’de Political Science Quarterly dergisinin haziran sayısında “İdarenin İncelenmesi” (The Study of Administration) adlı bir makalesini işaret eder (Abadan, 1961). Bu makalede genel olarak, yönetimin bir iş alanı olduğunu, sağlam temellere dayandırılması ve yönetimin bir bilim olarak ele alınması gerektiği vurgulanmıştır (Emre, 1998: 36). Wilson üç bölümden oluşan makalenin ilk ve ikinci bölümünde konu ve hedefleri belirlemiş, üçüncü bölümde ise uygun yöntemleri tespit etmeye çalışmıştır (Kerman, 2016).

Wilson'ın yönetime bilim olarak bakması birçok alandaki araştırmacıyı etkilemiş ve yönetime olan ilgiyi artırmıştır (Kaya, 1991: 36). Wilson *“bu bilimi biz yaratmadık, bu yabancı köklü bir bilimdir. Bu bilim Fransız ve Alman profesörler tarafından geliştirilmiştir”* demesine rağmen Wilson'ın İdarenin İncelenmesi makalesinin yayınlandığı 1887 tarihi birçok yönetim bilimci tarafından yönetim biliminin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Güler, 1994: 9).

4. New York Kenti Belediye Araştırmaları: Kırtasiyeciliğin, kayırmacılığın ve çağdışı yasaların hüküm sürdüğü bir dönemde sonradan Kamu Yönetimi Enstitüsü adını alan New York Belediyesi Araştırma Bürosu, 1906'dan 1915'e kadar süren ve diğer belediyelere de yayılan bir araştırma akımı başlatmıştır. Bu araştırmaların raporlarında yönetsel yetersizlikler saptanmış, çözüm önerileri sunulmuştur (Nizamov, 1996: 50). Bazı yönetim bilimcilere göre bu araştırmalar yönetim biliminin doğuşu açısından oldukça önemlidir.

5. İlk Kamu Yönetimi Ders Kitabı: Profesör Leonard D. White'in 1926'da yazdığı ilk kamu yönetimi kitabı olan *“Kamu Yönetimi Bilimine Giriş”* adlı ders kitabı bazı yönetim bilimciler tarafından yönetimin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Ancak, kendisi bu görüşte değildir (Kaya, 1991: 38).

Yapısal bir yaklaşımla yazılmış bu kitapta yönetimin parçaları personel ve örgüt yönetimi olarak görülmüştür. Yönetim, devletin amaçlarını gerçekleştirebilmek için sahip olunan insan gücü, araç ve gereçlerin yönetilmesi olarak tanımlanmıştır (Ergun ve Polatoğlu, 1988: 11-12).

Bir bilim olarak yönetimin ortaya çıkması, yönetim alanında yapılan çalışmaların sayısını artırmıştır. Bu araştırmaların sonucu olarak 19.yüzyıldan itibaren yönetim kuramları geliştirilmeye başlanmıştır (Şimşek, 2002: 41). Günümüz yönetsel uygulamalarının birçoğu yönetim kuramlarındaki bu gelişmelere dayanır (Can, 2011: 57). Bu kuramlardan üçü ön plana çıkmıştır. Bunlar; insanı makine olarak gören *“klasik yönetim kuramları”*, insan ilişkilerini merkeze alan *“neo-klasik yönetim kuramları”* ve bu iki kuramı sentezleyip örgütün çevre ve alt sistemleriyle uyumuna önem veren *“modern yönetim kuramları”*dır (Tümer, 1993).

1.2.3. İnsan Doğasına İlişkin Yönetim Kuramlarını Etkileyen Görüşler

Bir bilim olarak yönetimin ortaya çıkması, yönetim alanında yapılan çalışmaların sayısını artırmıştır. Bu araştırmaların sonucu olarak 19.yüzyıldan itibaren yönetim kuramları

geliştirilmeye başlanmıştır (Şimşek, 2002: 41). Günümüz yönetsel uygulamalarının birçoğu yönetim kuramlarındaki bu gelişmelere dayanır (Can, 2011: 57). Bu kuramlardan üçü ön plana çıkmıştır. Bunlar; insanı makine olarak gören “klasik yönetim kuramları”, insan ilişkilerini merkeze alan “neo-klasik yönetim kuramları” ve bu iki kuramı sentezleyip örgütün çevre ve alt sistemleriyle uyumuna önem veren “modern yönetim kuramları”dır (Tümer, 1993). Yönetim kuramları oluşturulurken insan doğasına ilişkin varsayımlar etkili olmuştur. Bu görüşler kötümser ve iyimser görüşler olarak iki grupta toplanabilir.

1.2.3.1. Kötümser Görüş

Kötümser görüşe göre insan, kötüdür, saldırgandır, yırtıcıdır ve rekabetçidir (M. Aydın, 2014). Benzer şekilde antik Yunan filozoflarından Platon da insan doğasının güvenilirliği ile ilgili şüpheleri olduğunu ifade etmiştir. İnsan doğasını ruh, iştahlar ve akıl olarak üç bölüme ayıran Platon, ruh ve iştahlar bölümünü akıl tarafından dizginlenmesi gereken vahşi atlara benzetmiştir (Ünder, 1982: 811). Platon insanın doğuştan mayası ne ise, ona uygun olarak gelişebileceğini ileri sürer. Yalnızca mayasına uygun olarak eğitilen birey topluma faydalı olabilir. Bu yüzden devletin en önemli görevi bireyin mayasını doğru tespit etmek ve ona göre eğitmektir. Eğitim insan doğasına yapılan bir müdahaledir. Unutulmamalıdır ki burada kastedilen eğitim, bireyin mayasını değiştiren değil mayasına uygun uzmanlaşmayı sağlayan eğitimidir. Platona göre bireyin özü değişmemektedir (Senemoğlu, 2016 ve Burkaz, 2014: 103).

Geleneksel Yahudi ve Hıristiyan dinlerinin tüm versiyonlarında insan doğuştan kötü, günahkâr, suçlu olarak kabul edilmiştir. Bunun için sundukları çözüm ise, Tanrı'nın yasalarına uyararak ona boyun eğmektir. Hobbes da aynı görüştedir ancak onun boyun eğilmesini istediği şey Tanrı değil, dünyevi bir otoritedir. Hobbes'a göre “her bir insan her bir insana düşmandır”. Herkes, her şeye sahip olmak ister. İnsanlar sahip oldukları her şeyi; can, mal, güç, şöhret gibi varlıklarını kaybetmekten korkar (Ünder, 1982: 809-810). Varlıklarını korumak isteyen insanın yapması gereken kendisinin üzerinde bir otoriteyi kabul etmek ve yasalara uymaktır. Hobbes'un önerdiği toplum sözleşmesi ile bağımsız bireyler politik bir beden yaratırlar. İnsanlar doğal haklarını merkezi bir otoriteye devrettiğinde ise bir yönetici tarafından yönetilen bir toplum doğmuş olur (M. Aydın, 2014: 55 ve Göçmen, 2015: 4). Hobbes'un insan doğasını doğuştan kötü bulmadığına dair görüşler de bulunmaktadır. Bunlara iyimser görüşler başlığı altında değinilmiştir.

Machiavelli, insanın zaman ve mekana göre değişmeyen ve farklılaşmayan bazı evrensel özellikleri olduğunu düşünür (Ağaogulları ve Köker, 2004: 176). Machiavelli'ye göre insan; korkak, içten pazarlıklı ve çıkarıcıdır. Çıkarlarına ters düşmediğiniz sürece iyilerdir (Senemoğlu, 2016: 97). Machiavelli bu görüşleri doğrultusunda dönemin hükümdarına hitaben yazdığı “The Prince” adlı eserinde, insanların isyankâr ve işbirliğine karşı olması dolayısıyla yöneticiler tarafından acımasızca kontrol edilmesi gerektiğini savunmuştur (Tatlıer, 1532/1997). Bir prens tüm insanlar gibi kendi çevresindekiler de iyi olmadığı için, iyi olmamayı öğrenmek zorundadır. (Arslan,1992: 176). Aslında Machiavelli burada insanın doğuştan kötü olduğu düşüncesiyle çelişir. Herkesin kötü olduğu bir toplumda prensin de doğuştan kötü olması gerekmektedir. Bu yüzden iyi olmamayı öğrenmek diye bir ihtiyaç olmamalıdır.

İnsan doğasına dair batı dünyasındaki en etkili görüşleri, aynı zamanda iktisat biliminin kurucusu olarak anılan Adam Smith ortaya koymuştur. Smith “Ahlaki Duygular Teorisi” (The Theory of Moral Sentiments) adlı eserinde insan davranışlarını etkileyen faktörleri belirlemeye ve insan doğasına ilişkin bir teori ortaya koymaya çalışmıştır (Yalçın,1983: 176). Bu eserde Smith, insan davranışına etkide bulunan üç itici güç tanımlamıştır.

1. Kendini düşünme ve sempati,
2. Özgür olma arzusu ve topluma uyum sağlama şekli,
3. Çalışma alışkanlığı ve değişim eğilimi (Yayla, 1992: 65).

Smith'e göre bu üç duygu topluma etki ederek bir denge ve ahenk oluşturur. Bu sayede her birey kendi arzularının peşinde koşarken aynı zamanda toplumun diğer bireylerinin de yararına olan sonuçlar yaratır (Yayla, 1992: 176).

Temel itici güç olarak ortaya konulan bireysel çıkarıcılık düşüncesi birçok kişi tarafından Smith'in insan doğasının bencil olduğu görüşünü savunduğu şeklinde yorumlanmıştır (M. Aydın, 2014: 56).

1.2.3.2. İyimser Görüş

İyimser görüşe göre insan; çalışkan, işbirliğine yatkın ve özünde iyidir. Bu yöndeki görüşler çok eskilere dayanmaktadır. M.Ö. 51'de Marcus Tillius Cicero, insanın doğası gereği iyiyi tercih ettiğini, vahşeti ve alçaklığı kınadığını ileri sürmüştür (M. Aydın, 2014:

58-59). Aristoteles ise, hocası Platon'un aksine bir şeyin doğasının, o şeyin olgunlaştığı ve aldığı son hal olduğunu görüşündedir. İnsanın doğası onun ilk hali değil ulaştığı son durumdur (Senemoğlu, 2016: 61).

Rousseau ve Frobel "içgüdüsel güçlerimiz öylesine iyicildir ki, onları sadece açmamız gerekir" teorisine dayanan çeşitli eğitim öğretileri ortaya atmıştır (Honer ve Hunt, 1982: 815).

John Locke insanın işbirliği ve karşılıklı yardımlaşmaya eğilimli olduğunu savunur. İnsan doğası gereği iyiye eğilimlidir. Ona göre insan akli doğuştan boş bir levhadır ve kişilik toplumsal deneyimlerin sonucudur (M. Aydın, 2014: 58-59). Taoizm de Locke'un görüşüyle paralellik gösterir. Bu görüşe göre insan doğuştan lekesizdir. Zamanla toplum ve doğamıza aykırı etkinlikler özümüzü kirletir (Ünder, 1982). Birçok davranış bilimci de Locke'un insan doğasına dair görüşlerini paylaşır. Sosyoloji, sosyal psikoloji, psikoterapi ve örgütsel alanlardaki çalışmaların bir çoğu insanın doğasının iyimser olduğu görüşüne dayanır (M. Aydın, 2014: 60).

Yeni Freudculardan Fromm, Karen Horney ve Sullivan; Freud'ün, kişilik gelişiminde biyolojik ve genetik etkenlere fazla ağırlık verdiğini düşünmüşlerdir. Onlara göre, insanın en iyi ve kötü eğilimleri biyolojik olarak verilen sabit değerler değildir. Kişilik, yaşam içinde kazanılır, deneyimlenir ve değiştirilebilir (Koçak, 2013).

İhtiyaçlar hiyerarşisi ile bilinen Maslow, insanın yetenekleri, gereksinimleri ve eğilimleri ile belirlenen köklü bir doğası olduğunu savunmaktadır. Bu gereksinim ve eğilimler kötü olmaktan çok iyidir (Maslow, 1954).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramıyla özdeşleşen araştırmacılardan biri olan McGregor, insan doğasının yönetimdeki yeri açısından değerlendirmelerde bulunmuştur. McGregor'a göre, eğer çalışan tembelse, işbirliği yapmıyor ve sorumluluk almaktan kaçırırsa, bu durum geleneksel yönetim biçiminin bir sonucudur (McGregor, 1960: 48).

1.3. Yönetim Kuramları

James Watt'ın 1778'de ilk kullanılabılır buhar makinesini icat ederek başlattığı sanayi devrimi sonrası, üretimin karmaşıklaşması üzerine yönetime bir bilim olarak yaklaşma gerekliliği doğmuştur. Sanayi devriminden II. Dünya savaşına kadar yönetim

uygulamalarında Klasik Yönetim Kuramı'nın etkili olduğu görülmektedir. Örgütü, ekonomik ve teknik bir birim olarak gören Klasik Yönetim Kuramı üç alt bölüme ayrılmaktadır. Bunlar; Bilimsel Yönetim, Yönetim Süreci ve Bürokrasi Yaklaşımı'dır (Arslan, 2013: 25-26).

1940'lı yıllarda Klasik Yönetim Kuramları'nın yönetim sorunlarını çözmede yeterli olmadığı düşüncesiyle Neo-Klasik Yönetim Kuramları ortaya atılmıştır. Klasik Yönetim Kuramlarını, insan unsurunu göz önüne almadığı gerekçesiyle eleştiren Neo-Klasik Kuramlar 1960'lı yıllara kadar yönetim uygulamalarında etkili olmuştur. Bu kuram çerçevesinde Davranışsal Yaklaşım (İnsan ilişkileri Okulu) ve Çevresel Davranışsal Yaklaşımları geliştirilmiştir. 1960'lı yıllardan günümüze dek sürmekte olan Modern Yönetim Yaklaşımları ise, Sistem Yaklaşımı, Durumsallık Yaklaşımı olarak iki alt bölüme ayrılmıştır.

1.3.1. Klasik Yönetim Kuramları

Sanayi Devrimiyle üretim faaliyetlerinin örgütlenip yönetilmesi ile kaynak israfının önlenmesi, etkinliğin ve verimliliğin artırılması gibi çözüm bekleyen sorunlar ortaya çıkmıştır. Çözümün anahtar kavramı, verimlilik olarak görülmüştür. Klasik kuramcılar, verimliliği artırmanın yolunu; örgütü ve hatta insanı, her gün şaşırtıcı gelişmelerle karşılarına çıkan makineler gibi görmekte bulmuşlardır. Bilimsel yönetim kuramcısı Frederick. W Taylor; bu makinede işlerin nasıl yapılacağı, yönetim süreçleri kuramcısı Henri J. Fayol, makinenin nasıl yönetileceği, bürokrasi yaklaşımı kuramcısı Max Weber ise yapı ve tasarımın nasıl olması gerektiği üzerine çalışmıştır (Öztaş, 2015: 22).

Klasik yönetim kuramcıları, bir örgüt içinde bulunan insanı tamamen ekonomik çıkarları peşinde koşan varlıklar olarak görmüştür. Örgütsel insan, insan doğasına ilişkin varsayımlardan, ussal-ekonomik insana karşılık görülmüş ve sadece ekonomik araçlarla güdülenebileceği düşünülmüştür (Kaya, 1984: 59).

Pozitivist paradigmaya göre şekillenmiş klasik yönetim kuramlarının temel ilkeleri evrensel bir nitelik taşımaktadır. Klasik yönetim kuramlarının özellikle vurguladığı iki görüşten birincisi, örgütlerde etkililik ve verimliliğin artırılması; ikincisi ise, bunun sağlanması için formal bir örgüt yapısının kurularak yönetim etkinliklerinin

düzenlenmesidir (Karip, 2004: 3). Bugün pek çok kamu ve özel sektör örgütlerinde pozitivist ilkelerin etkin olduğu görülmektedir (Sezer, 2013: 33).

Klasik kuramcılarının yazıları genel düşünceleri ve gözlemlerine dayanır. Bu açıdan nesnel olmaktan çok öznel olarak görülürler. Düşünceleri çoğunlukla verilere dayanmaz bu yüzden sistem çözümlerinde eksiklikler vardır (Ergun ve Polatoğlu, 1988: 128). Bir şey kendini oluşturan parçaların toplamı düşüncesi klasik kuramda kendini net bir biçimde göstermektedir (Fırat, 2006: 42).

1.3.1.1. Bilimsel Yönetim Yaklaşımı

Sanayi devrimi sonrası endüstrileşmede teknik ve insani sorunlar ortaya çıkmıştır. Daha çok teknik sorunlara çözüm getirmek amacıyla Amerikan Makine Mühendisleri Derneği (ASME) kurulmuştur. Dernek toplantılar düzenlemiş, ilgilenenlerin Transaction adlı dergiye yönetim hakkında yazılar göndermelerini istemiştir. 1895'te mühendis Frederick Winslow Taylor dergiye "Parça Baş Sistemi" adlı makalesini gönderdiğinde yönetim çevreleri tarafından büyük ilgiyle karşılanmıştır. Bu makalenin üzerinde durduğu iki konudan ilki, zaman ölçümlerine dayalı iş standartları oluşturmanın gerekliliğidir. İkincisi ise planlama ve yönetim işlevinin atölyede bizzat iş yapmaktan ayrı tutulmasıdır (Can vd., 2011: 62-63).

Makineci çıraklığından mühendisliğe yükselen Taylor, endüstriyel etkinlikleri yakından inceleme fırsatı bulmuştur. İş arkadaşları tarafından baskılara maruz kalsa da verimliliği artıran uygulamalar önerdiği için terfi almıştır (Akın, 2014).

Taylor, ABD'nin 26. Başkanı Theodor Roosevelt'in Beyaz Saray'da valilere hitaben yaptığı konuşmasında "Milli kaynaklarımızın muhafazası, daha büyük bir problem olan milli verimliliğe ulaşabilmek için sadece bir başlangıçtır." cümlesini kendisine referans alarak 1911 yılında " Bilimsel Yönetimin Temel İlkeleri adlı kitabını yayınlamıştır (Akın, 2014: 11).

Taylor, Bilimsel Yönetimin Temel İlkeleri kitabını iki bölüm halinde kaleme almıştır. İlk bölümde yönetimin iki ana hedefi, çalışanın ve buna bağlı olarak da işverenin maksimum refaha ulaşmasıdır. Taylor "Şöyle düşünelim: Siz ve elemanınız o kadar yetenekli hale geldiniz ki, rakibiniz ve elemanı bir çift ayakkabı yaparken, siz birlikte iki çift ayakkabı yapabiliyorsunuz. Şurası açıktır ki, iki çift ayakkabı satarak işçinize, bir çift

ayakkabı satan rakibinizin yanındaki işçiye verebileceğinden daha yüksek bir ücret verip üstüne üstlük hala rakibinizden daha fazla parayı kar hanenize ekleyebilirsiniz” diye yazmıştır (Akın, 2014: 16-17).

Taylor’a göre “İnsanlar doğaları gereği tembeldir, ancak, ancak en büyük tehlike hem çalışanların hem de yöneticilerin karşı karşıya bulunduğu sistematik kaytarmadır”. İşten kaytarma sorununu oldukça önemseyen Taylor, bunun üç sebebi olduğunu söyler. İlki, işçilerin çok hızlı iş yaparlarsa bazı işçileri işlerinden edecekleri düşüncesidir. İkincisi, işçide oluşan “ niçin bu tembel adam benim yarım kadar çalışarak benimle aynı ücreti alırken ben daha çok çalışayım?” düşüncesidir. Üçüncü sebep ise, işin zaman ve hareket etütleriyle bilimsel olarak analiz edilmemesi; en iyi metotların tespit edilmemesidir (Akın, 2014: 20, 22, 26).

Taylor bilimsel yönetim yaklaşımının uygulanabilmesi için işçilerin düşüncelerinde devrimci bir değişme olması gerektiğini söyler. Bu yüzden ona göre, yeteneksiz yöneticiler ve işçi sendikaları Taylor’un düşüncelerine karşı çıkmışlardır (Ergun, 1997: 127). Taylor’a göre sendikalar ekonomiye bir bütün olarak zarar verdikleri gibi, iş görenlerin gerçek çıkarlarına da hizmet etmemektedir. İş görenler için, onların çalışma temposunu sınırlandırmayan, bireysel başarı isteğini güdüleyici bir ödeme sistemi, toplu sözleşme sisteminden daha iyidir (Mouzelis, 1967).

Taylorizmin temel felsefesi işbirliği ilkesine dayanır. Bilimsel yönetimi uygulayabilmek için bu ilke hayati önem taşır. Diğer ilke ve tekniklerin işe yarayabilmesi için iş görenler ile yöneticilerin iş birliği içinde olmaları şarttır (M. Aydın, 2014: 86).

İkinci bölümde ise bilimsel yönetimin temel ilkelerinden bahsedilmiştir. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz (Morgan, 1997: 23).

1. İş organize etme görevi işçiden alınıp yöneticiye verilmelidir. İşçinin tek sorumluluğu kendisi için tanımlanmış işi yerine getirmek olmalıdır.
2. Bir işi yapmanın en iyi ve en verimli yolu bilimsel yöntemlerle tespit edilmelidir.
3. İş seçimi işçiye bırakılmamalı, işe göre işçi seçilmelidir.
4. İşçinin performansı sürekli izlenerek, işin tasarlanan süreçlere uygun olarak yapılıp yapılmadığı ve sonuçlar kontrol edilmelidir.

Bilimsel yönetim yaklaşımında amaç verimsiz insan organizmasının üretim sürecinde örgüt imkânları dâhilinde en verimli biçimde değerlendirmektir (Leblebici, 2008: 107). Genel amaçlı bir mekanizma olan insan, özel amaçlı bir insana dönüştürülmek istenmiştir (Ergun ve Polatoğlu, 1988: 126).

Bilimsel yönetimde en çok göze çarpan özellik görev fikridir. Tüm işçiler için yapacakları iş en azından bir gün önceden yönetim tarafından planlanmalıdır. Herkese üzerine düşen görevi nasıl, ne kadar sürede yapacakları, hangi araçları kullanacakları yazılı bir şekilde bildirilir. Önceden planlanmış bu çalışma yalnızca işçinin değil, iş gören ve yönetimin ortaklaşa oluşturduğu bir görev tanımı oluşturur (Akin, 2014: 40).

İş ve işçi eşleştirmesi, bilimsel yönetim öncesi dönemde işçinin yapacağı işi seçip kendisini yetiştirmeye çalışması şeklindeydi. Bilimsel yönetimde ise bu, işçilerin yapacakları işe göre bilimsel yöntemlerle seçilmesi, eğitilmesi ve geliştirilmesi halini almıştır (Akin, 2014: 38).

Gantt, Emerson, Frank-Lillian Gilbreth, Barh ve arkadaşları gibi yazarlar bilimsel yönetimin oluşmasına öncülük etmelerine (Can vd., 2011: 61) ve Taylor'un bilimsel yönetimin kimsenin tek elinde olmadığını söylemesine rağmen bu yaklaşım Taylor ile bütünleşmiş ve Taylorizm olarak anılmaya başlanmıştır (M. Aydın, 2014: 84).

Bilimsel yönetim yaklaşımı insanın psiko-sosyal yönünü ihmal ettiği ve sadece para ile güdülenebilen bir makine olarak gördüğü için eleştirilmiştir (Şahin, 2004: 529). Bu eleştirilerden biri de Charlie Chaplin'in Modern Zamanlar filmidir. Filmde bilimsel yönetim yaklaşımı ve kapitalizm trajikomik bir üslupla resmedilmiştir. Fabrikada çalışan filmin kahramanına makine gibi davranılmaktadır. Onu öğle tatilinden tasarruf etmek için iş esnasında yemek yemesini sağlayan bir makineye bağladıklarında sinir krizi geçirir.

Tüm eleştirilere rağmen Taylor, yönetimde bilimsel metotlar kullanılmaya başlanmasında büyük rol oynamış ve kendinden sonraki araştırmacılara ilham vermiştir (Haliloğlu, 2013: 31).

1.3.1.2. Yönetim Süreçleri Yaklaşımı

Taylor'un yaklaşımını tamamlayıcı nitelikte fikirler öne süren Fayol, işlerin küçük parçalara ayrılıp incelenmesinden ziyade örgütün tümünün yönetimi üzerine yoğunlaşmıştır

(Çalıkoğlu, 2013: 12). İş hayatına işçi olarak başlamış olan Taylor daha çok üretim yöntemleriyle ilgilenmiş yönetime aşağıdan yukarıya doğru bir perspektifle bakmıştır. Ancak kariyerine alt kademe yönetici olarak başlangıç yapan Fayol, üretim yöntemlerinden çok genel yönetimle ilgilenmiş ve yönetimin ilkelerini yukardan aşağı doğru geliştirmiştir (Akbiyıklı ve Koç, 2016: 15).

Fayol, kendisi gibi mühendis olan babasının Galata Köprüsü inşaatında çalıştığı dönemde, 1841 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. 1860 yılında Saint Etienne Maden Okulu'ndan mezun olur olmaz Commentry maden kömür işletmesine yardımcı mühendis olarak işe başlamıştır. Kısa bir süre sonra işletme mühendisliği mevkiine yükselen Fayol, ardından başmühendis olmuştur. Görevinin altıncı yılında ise maden işletme dairesi tarafından maden müdürlüğüne getirilerek tüm maden havzasının sorumluluğunu üstlenmiştir (Çalıkoğlu, 2013: 15-16).

Başarılı bir mühendis olmasının yanı sıra jeoloji alanında yaptığı gözlem ve deneyler ile birçok bilimsel konuyu aydınlatmak için teoriler oluşturmuştur. Yazıya döktüğü çalışmalarını Paris'teki Madenciler Cemiyetinin toplantılarında paylaşmış, fikir alışverişlerinde bulunduktan sonra bazı çalışmalarını genişletmiştir. Bu dönemin meyveleri olarak "Hava Etkisiyle Maden Kömürünün Bozulması ve İçten Yanması", "Maden İşletmeleri Nedeniyle Toprakların Kayması", ve "Commentry Kömür Havzasının Oluşması Hakkında İnceleme ve Delta Teorileri" olmak üzere üç eser ortaya koymuştur (Çalıkoğlu, 2013: 17).

Fayol 1916'da Fransa'da yayınlanan "Genel ve Endüstriyel Yönetim" adlı eserini önsözünde;

1. Yönetimin öğretilmesinin gereği ve imkanı,
2. Yönetim ilkeleri ve unsurları,
3. Kişisel tecrübe ve gözlemler,
4. Savaştan alınan dersler olmak üzere dört kısım olarak belirlemiştir. Ancak son iki kısmın ilerde yayımlayacağı kitabın konusu olacağını yazmışsa da bu gerçekleşmemiştir (Çalıkoğlu, 2013: 25).

Peaucelle, ikinci kitabın yayınlanmama sebeplerini sorgularken, bahsi geçen konuların dönemin şartlarında rahatsızlık yaratabileceği endişesine dikkat çekmiştir (Peaucelle, 2003: 192).

Kitabın “Yöneticilik Eğitiminin Gereği ve İmkânı” adlı ilk bölümünde yönetimin tanımı, personel nitelikleri ve yöneticilik eğitiminin gerekli ve mümkün oluşu işlenmiştir. Fayol’a göre tüm örgütsel işlemler altı maddeye ayrılmaktadır.

1.Teknik İşler 2.Ticari İşler 3.Mali İşler 4. Güvenlik 5.Muhasebe 6.İdari İşler

İdari işler maddesinde; yönetim, planlama, örgütleme, yürütme, koordinasyon ve kontrol kavramları tanımlanmıştır. Fayol, idare ve yönetim kavramlarını birbirinden ayrı tutmuş. Aralarındaki farkı şu şekilde açıklamıştır. “İş idaresi, işletmenin sahip olduğu tüm araçlardan, mümkün olduğunca en fazla faydayı sağlamaya çalışarak işletmeyi amacına doğru yöneltmek, bu altı kısım faaliyetin hepsinin birden iyi işlenmesini sağlamak anlamına gelir. Yönetim ise faaliyetleri yürüten gücün eksiksiz bir şekilde yapmakla görevli olduğu altı faaliyetten biridir” (Çalıkoğlu, 2013: 27-32).

Personel nitelikleri, daha önce bahsedilen altı temel faaliyet grubuna karşılık gelecek şekilde düşünülmüştür. Bu nitelikler; fiziki nitelik, zihinsel nitelik, manevi nitelik, genel bilgi, uzmanlık bilgisi ve tecrübedir. Fayol, çalışanları hiyerarşik olarak; işçi, ustabaşı, atölye şefi, şube müdürü, bölüm müdürü, işletme müdürü olarak sıralamıştır. Bu sıralamayı baz alarak hazırladığı tabloda çalışanları, idari, teknik, ticari, mali, güvenlik ve muhasebe niteliklerinin önemi açısından puanlamıştır. Kişisel görüşleriyle oluşturduğu oranlar sonucu ortaya çıkan sonuçlar şöyledir:

1. Bir işçinin en önemli yeterliliği teknik yeterliliklerdir.
2. Hiyerarşide yukarı doğru çıktıkça teknik yeterliliğin önemi artarken, idari yeterliliğin önemi artar (Çalıkoğlu, 2013: 32-34).

Fayol, okulların teknik konulardan başka bir şey öğretmeyişi eleştirmiş hatta söz konusu ister bir aileyi ister bir hükümeti yönetmek olsun herkesin az çok yönetim bilgisine ihtiyaç duyduğunu yazmıştır. Fayol’a göre yönetim eğitiminin olmayışı, yönetim kavramının ilke ve kurallarının olmamasından kaynaklanmaktadır (Çalıkoğlu, 2013: 40-42).

Kitabın ikinci bölümünde ise, yönetimin genel ilkeleri ve yönetimin genel süreçleri işlenmiştir. Fayol yönetimin ilkelerinden bahsetmeden önce ortaya koyacağı ilkelerin sert hükümlere dayanmadığını, şartlara ve ihtiyaca göre esnetilebileceğini yazmış, yönetim ilkelerini on dört maddede toplamıştır (Çalıkoğlu: 2013: 45-78):

1. İş bölümü
2. Otorite
3. Disiplin ve Gözetim
4. Kumanda birliği
5. Yürütme birliği
6. Genel çıkarların özel çıkarlara tercihi
7. Personel Ücretleri
8. Merkeziyet
9. Hiyerarşi
10. Düzen
11. Hakkaniyet-Eşitlik
12. Memurlarda istikrar
13. Teşebbüs fikri
14. Çalışanlar arasında birlik

Fayol yönetimin genel süreçlerini; planlama, örgütlenme, yönlendirme(kumanda etme), koordinasyon ve kontrol olarak belirlemiştir. Fayol, planlamanın özünü “yönetim ileri bakmaktır” sözüyle özetlemiştir. Pek çok şekilde ortaya çıkabilen planlamanın en etkili aracı iş planı yapmaktır. İş planı, örgütün belirli bir zaman aralığı için rotasını belirleyen bir gelecek tablosudur. İş planı örgütün kaynaklarının, gerçekleştirilecek işlemlerin kapsamının ve önceden kestirilemeyecek bazı gelecek fırsatların planlanmasıdır. Özellikle yönetim işlevini harekete geçiren iş planı hazırlama süreci örgütlerin en zor işlerinden biridir (Çalikoğlu, 2013: 78).

İş planı mutlaka gereklidir. İyi bir iş planı deneyimlere dayalı, tek, birbirini tamamlayan küçük planlardan oluşan etkisi sürekli, esnek ve açık olmalıdır. Büyük işlemlerde il planları yıllık, on yıllık ve birkaç on yılı kapsayan şekilde yapılabilir (Çalikoğlu, 2013: 81-82).

İş planı yapmanın kaynakları verimli yönetmesi, örgütün ne istediğini bilmesi, kriz dönemlerinde yol göstermesi ve beklenen ile olan arasındaki farkların değerlendirilerek gelecek için hatalardan kaçınma gibi faydaları vardır. İyi bir iş planı yapacak yöneticinin; insan kullanma sanatını bilmesi, faal, cesur, istikrarlı, yetki ve deneyim sahibi olması gerekmektedir (Çalikoğlu, 2013: 86-88).

Bir diğer yönetim süreci ise örgütlemedir. Fayol örgütlemeyi maddi ve sosyal olarak ikiye ayırmış, kitabında sosyal örgütlemeyi inceleme konusu yapmıştır. Bu iki unsur ancak birbirini tamamlarsa başarıyı sağlamaktadır. İyi bir sosyal bünye kurmak için insanları bir araya toplamak ve onlara bazı görevler vermek yeterli değildir. İşe uygun nitelikte insanlar bulup herkesi en faydalı olabileceği yere koymak gerekir. Kendi tabiriyle mükemmel bir sosyal düzeni” Herkese bir yer ve herkes kendi yerinde” sözüyle tanımlamıştır (Çalıkoğlu, 2013: 71, 100).

Fayol’un yönetime getirdiği katkılardan biri örgüt şemalarıdır. Örgüt şemasını çizmesi ve görev tanımlaması yapması muhtemelen bir ilktir (Peaucelle, 2003: 207). Örgüt şemaları örgütün hiyerarşik yapısının net olarak görülebilmesini sağlamıştır. Şemalar aynı zamanda vatandaşların kurum ve kuruluşların işleyişini anlamalarını sağlamış, bu örgütlerle vatandaşların arasındaki ilişkiyi kolaylaştırmıştır. Fayol’un örgüt şeması gösterimi günümüzde bile birçok kamu ve özel sektör kuruluşunun yönetiminde kullanılmaktadır (Şengül, 2007: 65-66).

Yöneltme (kumanda etme) süreci, sosyal örgütlenmeyi oluşturduktan sonra, her yöneticinin kendi sorumluluğunda olan çalışanlardan örgüt çıkarları doğrultusunda en yüksek faydayı sağlamasıdır. Yöneltme becerisi, kişisel niteliklerin yanı sıra genel yönetim ilkeleri bilgisine dayanır. Yöneltme sürecini en iyi şekilde yapmak isteyen bir yönetici; (Çalıkoğlu, 2013: 151-152)

1. Sorumlu olduğu tüm çalışanlar hakkında bilgi sahibi olmalıdır.
2. Niteliksiz çalışanların işine son vermelidir.
3. Sosyal yapıyı sürekli izlemelidir.
4. Yardımcılarıyla iletişim halinde olup yönetim birliğini sağlamalıdır.
5. Ayrıntılara takılıp görüş açısını kaybetmemelidir.
6. Çalışanlarına örnek olmalıdır.

7. Çalışanlar ile örgüt arasında adaleti sağlayabilmek için çalışanları örgüte bağlayan sözleşmeleri uygulamalıdır.

Çalışanların niteliklerine göre yerleştirilmesi ve niteliksiz çalışanların işlerine son verilmesi, günümüzdeki insan kaynakları yönetimindeki liyakat ilkesine karşılık gelmektedir. Bu düşünce Fayol'un ortaya koyduğu yöneltme sürecinde özel bir öneme sahiptir (Şengül, 2007: 267).

Fayolizm; Fransa, Belçika, İsviçre ve bazı merkez Avrupa ülkelerinde bir ekol olarak kabul edilmiştir. Ülkemizde ise 1925 ten sonra yönetim süreçleri yaklaşımından bahseden iktisatçılar olmuş olsa da, yaklaşımın işletmelere uygulanması 1930 yılını bulmuştur. (Çalıköglü, 2013: 22)

1.3.1.3. Bürokrasi Yaklaşımı

Bürokrasi kelimesinin kökeni için memurların toplum üzerindeki hakimiyetinin toplumsal bilinçaltındaki göstergesi desek yanlış olmaz. Memurların masalarına serdikleri örtünün adı olan “la bureau” zaman içinde masa başı işlerin yapıldığı oda anlamına gelen büro kelimesine evrilmiştir. Büro; Yunanca kökenli iktidar, güç, hâkimiyet anlamlarına gelen “craite” kelimesi ile birleşince bürokrasi kelimesi ortaya çıkmıştır (Özer, 2015: 244).

Bürokrasi yaklaşımı ortaya atan Weber, toplumsal olayları; deneyimlerinden elde ettiği verilerle içini doldurduğu genellemelerle açıklamaya çalışmıştır. Bürokrasi kavramını, içinde bulunulan dönem ve kültüre göre farklılıklar gösterebilen ancak hiyerarşik düzen, yetki dağılımı ve yazılı kurallara dayanması bakımından evrensel özellikler taşıyan bir olgu olarak görmüştür (Akbulut, 2005: 71).

Hukuk öğreniminin ardından doktorasını tamamlayan ve öğretim üyesi olan Weber, Birinci Dünya Savaşı dönemini hastane yöneticiliği yaparak geçirdikten sonra Viyana Üniversitesi Toplumbilim kürsüsünü kurarak, yöneticilik deneyimlerini kuramlaştırmıştır.

Weber, 1922 yılında yayımladığı *Wirtschaft und Gesellschaft* (Ekonomi ve Toplum) adlı eserinde ana başlık olarak kuruluş kavramı ve türleri ile otorite ve egemenlik türlerinden bahsetmiştir. Kuruluş kavramı ve türleri bölümünde, yasal düzenlemeler, örgüt, güç, otorite hakkında fikirlerini belirtmiş; otorite ve egemenliğin türleri bölümünde ise, meşruluğun temeli, egemenliğin şartları/çeşitleri ve bürokratik idareyle yasal otorite konularını işlemiştir. (Akın, 2013).

Weber'in bürokrasi kuramı, sanayi toplumunun gereksinimlerine cevaben ortaya konmuş hukuki-rasyonel otorite üzerine temellendirilmiş ideal bir modeldir. Ortaya atıldığı dönemde büyük bir üretim artışına sebep olmuş ancak yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra insan odaklı yaklaşımların ön plana çıkması, küreselleşme gibi gelişmeler günümüzde insan faktörünü yok saydığı için eleştirilen bürokrasi yaklaşımını geri plana atmış gibi görünse de bürokrasi hala kurumlarda varlığını sürdürmektedir (Akçakaya, 2016: 293-294).

On dokuzuncu yüzyıl Almanyasının ruhu ile kendi dünyasını anlamlandırmaya çalışan Weber, yönetim literatürüne, yalnız o dönemi değil, günümüzün yönetim anlayışını da anlamlandırabileceğimiz araçlar kazandırmıştır. Bu yüzden Weber'in düşüncelerini çağdaşımız olarak düşünebiliriz (Ekşi, 2010: 197).

1.3.2. Neo-Klasik Yönetim Kuramları

Klasik yönetim kuramları her ne kadar ortaya çıktığı dönemde görülen sorunlara çözümler önermiş ve etkinliği artırmış olsa da değişen zamanın doğurduğu yeni şartlar klasik kuramların yetersiz kalmasına neden olmuştur. Neo-klasik kuramlar klasik kuramların geçerliliğini sorgulamakla işe başlamıştır. İki yaklaşımda da ekonomik verimliliğin artırılmasını amaçlanmış ancak neo-klasik anlayış yönetimde insancıl düşünüş şeklinin ön plana çıkarılmasını öngörmüştür. (Haliloğlu, 2013: 17).

Neo-klasik yaklaşımından bahsedildiğinde akla ilk gelen çalışmalardan biri Hawthorne ve onun Hawthorne tesislerinde yaptığı araştırmalardır. Hawthorne, Elton Mayo'nun da içinde bulunduğu bir ekiple beraber 1927'den 1932 yılına kadar Hawthorne tesislerinde binlerce işçi üzerinde bir araştırma yürütmüş ve insan davranışının yönetimdeki etkisine dair birçok sonuç elde etmiştir. Buna göre; insan yalnızca akılcı ve ekonomik bir varlık değil, aynı zamanda sosyal bir varlıktır. Yani insan, ekonomik ihtiyaçlarının yanında sosyal ve psikolojik ihtiyaçlara da sahiptir. İş yerindeki bireysel arkadaşlık ilişkileri grup ile uyumu besler. Çalışanlar beraber çalıştıkları insanlar ve çalışma gruplarının davranışlarından etkilenir (Taşdemir ve Şişman, 2013: 165).

Neo-klasik kuramların ele aldığı başlıca konular, tutumlar, güdüleme, informal örgüt, grup davranışları, kişilerarası ilişkiler ve insan davranışlarıdır (Bayrak, 1999). Klasik yönetim anlayışı, örgütü bir bütün olarak ele aldığımızda verimliliği artırmıştır. Ancak çalışanın bir birey olarak davranışı, motivasyonu, iş tatmini gibi konular klasik yönetim anlayışının

konuları arasına girememiştir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak da insan ilişkileri kuramı ortaya atılmıştır. İnsan ilişkileri okulu klasik yönetim anlayışını tümüyle reddetmemiş, yönetimde ihmal edildiğini düşündüğü motivasyon, liderlik, iş tatmini gibi insana dair konuları literatüre kazandırmıştır. Neo-klasik yaklaşım, örgütü ve insanı bir makine gibi görmek yerine sosyal bir sistem olarak görmüştür (Benovitz, 2001: 17). Bu araştırmaların sonuçları neo-klasik yaklaşımları doğurmuştur.

1.3.2.1. Davranışsal Yaklaşım (İnsan İlişkileri Okulu)

1930'larda Hawthorne deneylerine katılan Elton Mayo'nun insan ilişkileri olarak adlandırdığı hareketi başlatmıştır. İnsan ilişkilerinin ön planda tuttuğu konular; insan gereksinimlerinin karşılanabilmesi, mutluluğu, insanın doyuma ulaşabilmesi ve amaçlarını gerçekleştirebilmesidir. Bu yaklaşımda, klasik kuramlardan farklı olarak, yalnız fizyolojik ve biyolojik ihtiyaçlar değil, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlar da göz önüne alınmıştır. Bireysel farklılıklardan kaynaklı davranışların örgüt yapısını etkileyebileceği ve bu yüzden insanın diğer üretim faktörlerinden farklı bir şekilde yönetilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir (Sucu, 2000: 56).

Hawthorne deneyleri ile işçilerin küçük gruplar halinde organize olarak çalışmasının olumlu etkiler gözlenmiştir. Daha esnek çalışma kuralları konduğu ve işçilere üretim esnasında inisiyatif alma hakkı verildiğinde hem verimlilikte hem de iş doyumunda artış görülmüştür. İşçiler daha fazla yardımlaşma ve dayanışma eğilimi göstererek, liderlerini kendi içlerinden çıkarmışlardır (Asunakutlu, 2001: 11).

1.3.2.2. X ve Y Teorileri

McGregor'un X ve Y kuramı da davranışsal yaklaşım çerçevesinde incelenmelidir. X Teorisi klasik yönetim anlayışının hakim olduğu dönemde ortaya çıkmıştır ve bu dönemdeki anlayışını özetler niteliktedir. X Teorisi'ne göre insanlar tembel ve sorumsuzdur. Bu yüzden her zaman bencil ve kendi çıkarlarını örgüt çıkarlarından üstün tutan çalışanlar, dıştan motive edilerek bir anlamda çalışmaya zorlanmalıdır. Y Teorisi'nin ortaya çıkışı ise, Neo-klasik Yönetim anlayışının gelişim dönemine rastlar. X Teorisi'nin nerdeyse tam tersi olan Y Teorisi'ne göre insan, sorumluluk alma eğilimde ve çalışkan bir doğaya sahiptir. İçsel olarak motivasyon, insanın verimli çalışmasında dışsal çabalardan ve zorlamalardan daha etkilidir (Tekin, Baş ve Gökdemir, 2016: 82-84).

1.3.2.3. Çevresel-Davranışsal Yaklaşım

Çevresel-Davranışsal Yaklaşım, yönetim anlayışının temellerini Weber'in Bürokrasi Yaklaşımı'na dayandırır. Ancak, Weber'i, insanı kişiliği olmayan bir makine ve hiyerarşik yapıdaki herhangi bir üretim faktörü gibi gördüğü için eleştirir.

Çevresel-Davranışsal Yaklaşımına göre, insan bir makine gibi katı kurallar doğrultusunda çalıştığında yaratıcılığını kaybeder. Yaptığı işten zevk almadığında ise verimliliğinde düşüş görülür. Bu yüzden yönetim işi insanın, çevresi ile sıkı iletişim halinde olan, sosyal bir canlı olduğu hatırlanarak yapılmalıdır.

İnsan içinde bulunduğu sosyal çevreden etkilenerek, buna göre davranır. Örgütsel açıdan bakarsak, kişi girdiği örgütün yapısını benimsediğinde örgütü oluşturan elemanlarla beraber hareket etme eğiliminde olacak, örgütün ortak çıkarları için işbirliği yapacaktır (Koçel, 2010).

1.3.3. Modern Yönetim Kuramları

Neo-klasik kuramlar, klasik kuramlardaki insan faktörüne dikkat çekmiş olsa da yine de örgütü kapalı bir sistem olarak gördüğü için, örgütün çevresel etkileşimleri ile ilgili eksik kalmışlardır. Modern yönetim kuramları ise örgütü açık bir sistem olarak görmüş, klasik ve neo-klasik kuramların temel ilke ve esaslarını farklı bir bakış açısıyla yorumlayarak sentezlemiştir. Bu yüzden modern yönetim kuramlarını, klasik ve neo-klasik kuramlardan ayrı düşünmek doğru olmaz. Modern yönetim kuramları, insanı rasyo-ekonomik olarak gören klasik yönetim ve insanın sosyal bir varlık olduğu gerçeğini ön plana çıkaran neo-klasik yönetim anlayışını; motivasyon ve açık örgüt kavramlarıyla tamamlar niteliktedir. Modern yönetim kuramı sistem yaklaşımı ve durumsallık yaklaşımı olarak ayrılmaktadır (Şahin, 2004).

1.3.3.1. Sistem Yaklaşımı

Sistem düşüncesinin kökleri, Sokrates'ten öncesine dek uzanır. Günümüz sistem tanımı, Aristoteles'in her şeyin her şeye bağlı olduğu biçimindeki sistem anlayışından gelmektedir. Matematiksel formüllerle açıklanamayan sistem kavramı bilimden ziyade bir yaklaşım olarak görülmüştür. Ackoff ise bilimsel gelişmenin, sistem yaklaşımının doğru

anlaşılması ile mümkün olduğunu savunmuştur. Sistem yaklaşımını anlayabilmek için sistemdeki parçaların birbiri ile uyumlu olması gerektiğini öngörmüş, böylelikle bir sistem enerjisi oluşturulacağını söylemiştir (Çınaroğlu ve Avcı, 2013: 84). Görüldüğü üzere, sistem düşüncesi tüm bilimlerin felsefi temelini oluşturmaktadır.

Sistem Yaklaşımı, genel anlamda sistemin farklı parçaları arasındaki ilişkilere odaklanan bir problem çözme aracıdır. Bu yaklaşımı kullanan bir kişi, problemin nedeni, sistemdeki hangi unsurları etkilediği, parçalar arasındaki ilişkilerin probleme nasıl yansıdığı gibi unsurları dikkate alarak probleme karşı kendi bakış açısını geliştirir (Tecim, 2004: 79). Sistem yaklaşımını daha iyi kavramak için açık ve kapalı sistem kavramlarını bilmemiz gerekir.

Bir biyolog olan L. Von Bertalanffy, biyolojiden edindiği deneyimlerini, toplumbilim çözümlerinde kullanmış, sistemleri açık ve kapalı olmak üzere tanımlamıştır. Ona göre, bir sistemin girdileri ve çıktıları varsa ve bu girdi-çıkıtı sürecinde sistemde değişiklikler görülüyorsa o sistem açık bir sistemdir. Bu yüzden de Bertalanffy, yaşayan her organizmanın açık bir sistem olduğunu iddia eder (Tosun, 1981 ve Yalçınkaya, 2002: 104).

Açık sistemler çevreleriyle sürekli olarak ilişki halindedir. Çevreden aldıkları girdileri işleyerek çıktılar oluştururlar. Böylece sistem de çevresini etkiler. Açık sistemler büyümeye ve gelişmeye açıktırlar. Kapalı sistemler de uyumludur ancak açık sistemde söz konusu uyum dış çevreyle; kapalı sistemde uyum sistemin kendi içindeki uyumdur. Çevreleriyle asgari düzeyde etkileşim kuran kapalı sistemler durağan ve kendine yeten bir yapıdadır. (Yalçınkaya, 2002: 105).

Klasik yönetim anlayışının katılığı ve kapalılığından sıyrılmak ve örgütlerin çağa ayak uydurabilmesi için sistem yaklaşımına ihtiyaç duyulmuştur. Sistem yaklaşımı ile örgütleri daha kapsamlı olarak incelenebilmiştir (Marşap, 2000: 20). Sistem yaklaşımına ihtiyaç duyulmasının bir nedeni de 19. yüzyılda üretimde görülen artıştır. Üretim artınca, hız, kalite, planlı çalışma, işgücü koordinasyonu gibi konular önem kazanmıştır. Otomasyona geçişle beraber, örgütler işlevlerini daha küçük parçalara ayırmış, bunun sonucu olarak da alt sistemler ortaya çıkmıştır. Alt sistemlerin ortaya çıkması aynı zamanda bu sistemler arası kopukluğa neden olmuştur. Sistem yaklaşımı birçok farklı disiplinden yola çıkarak oluşan bu alt sistemler arasında bir bütünlük sağlamayı amaçlamaktadır (Çapar, 1993).

Sistem Yaklaşımı'nın temelinde;

1. Sistemi bir bütün olarak değerlendiren, sistemdeki tüm sorunların birbirine bağlı olduğunu bu yüzden de tüm çözümlerin, sistemler arasındaki ilişkilerde aranması gerektiğini öngören, bütünsel yaklaşım,

2. Sistemdeki sorunlara, farklı uzmanlık alanları ve disiplinler yoluyla yaklaşan, disiplinlerarası yaklaşım,

3. Planlı bir gözlem ve değerlendirmeye deneysel metot kullanılarak çözüm arama yöntemleri geliştiren bilimsel yaklaşım yatmaktadır. Bilimsel yaklaşım, bütünsel ve disiplinlerarası yaklaşıma göre daha kapsamlı, planlı ve sistemli bir yaklaşımdır (Erkut: 1988).

Giderek karmaşıklaşan örgüt yapılarının bulunduğu günümüzde sistem yaklaşımı gerek yöneticiler gerek çalışanlar gerekse örgütün amaçları doğrultusunda işlemesi açısından oldukça yararlıdır.

1.3.3.2. Durumsallık Yaklaşımı

Durumsallık yaklaşımı, sistem yaklaşımının yönetim kuramlarını birleştirme konusunda başarılı olamaması nedeniyle ortaya çıkmıştır. Modern kuramcılardan bazıları Durumsallık yaklaşımıyla sistem yaklaşımının aynı olduğunu düşünürken, bazıları da bu yaklaşımı sistem yaklaşımının tamamlayıcısı olarak görmüştür. Durumsallık Yaklaşımı, her zaman her yer ve her koşulda tek bir kural olmadığını öngörür (Can vd. 2011).

Durumsallık yaklaşımında birer açık sistem olarak kabul edilen örgütler için çevre faktörü, anahtar etkidir. Çevre, sistemin dışında kalan her şey olarak tanımlanabilir. Sistemin iç ve dış çevrelerinin arasında kalan sınırı, yani sistemin bittiği ve çevrenin başladığı noktayı belirlemek, sistemi anlamının ilk adımıdır. Bu yüzden sistemler, çevrelerini yönetebilme kapasiteleri ölçüsünde verimlidir (Genç, 2007: 131).

Durumsallık yaklaşımı, örgütte yaşanabilecek sorunlar için tek ve kesin bir çözüm önermez (Saraçoğlu, 2011). Bu yaklaşımda, örgütte yaşanan süreçler ile örgütün çevresi arasındaki ilişkiler, örgütün o an içinde bulunduğu koşullar çerçevesinde incelenir (Çavuş, İnce, Yakut, Akbulut, Güloğlu ve Kalkan 2016: 213).

Bu yaklaşımda örgütten örgüte değişen durumlar; örgütün amaçları ve teknolojik imkânları, örgütsel yapı, personel seçimi, benimsenen yönetim anlayışı ve dış çevredir. Dış

çevre ise; sektör eğilimleri, kültür, teknolojik, ekonomik ve siyasi koşullardır. Çevrenin örgüt üzerindeki etkileri çevrenin belirsizlik düzeyine, örgütsel çevrenin nedensel dokusuna, örgütün çevreye bağımlılık düzeyine ve örgütün dış çevreyi denetleme şekline göre değişebilmektedir (Can vd. 2011:).

1.4. Eğitim Örgütlerinin Kendilerine Özgü Yanları

Eğitim örgütleri bazı özellikleri açısından diğer örgütlerden farklıdır. Bu farklılıklar eğitim yönetiminin ayrı bir dal olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1. Eğitimin girdisi de çıktısı da insandır. Bu nedenle herhangi gibi bir işletme gibi yönetilemezler.

2. Eğitimin amacı sorgulayan insanlar yetiştirmektir. Bu amacı gerçekleştirmek ise, yalnız başına eğitim örgütünün başarabileceği bir şey değildir. Çünkü eğitilen birey çevre, aile gibi etkenlerden de etkilenir.

3. Eğitim örgütlerinin başarısını saptamada devlet politikaları soyut kalmaktadır. Bu yüzden başarı ölçütü geliştirmek oldukça güçtür. Sıradan bir ticari işletmede satış rakamları, kar, zarar gibi kriterler ortadadır. Eğitim için ise bunu söyleyemeyiz.

4. Eğitimi denetleyen güçlerde de farklılıklar gözlenir. Çeşitli baskı gruplarının etkilerinden dolayı eğitim çalışmalarından etkilenen her grubu memnun etmek oldukça zordur (Kaya, 1991).

5. Sadece öğretmenlikte mesleki eğitim görmüş yönetim personelinin eğitim yönetiminde başarılı olması ve etkili bir yönetim gücü sergilemesi mümkün değildir. Ülkemizdeki eğitim yöneticisi yetiştirme çalışmaları son yıllarda sekteye uğramış ve hala bir kesinlik kazanmamıştır (Sarpkaya, 2013).

Eğitim örgütleri, tüm ülkeye yayılmış, merkezden yönetilen ancak yerel farklılıklar taşıyan kurumlardır. Bu yüzden eğitim örgütlerinin yapılandırılması ve örgütlenmesi özel bir çaba gerektirir (Kaya, 1991).

Yöneticiler okulun etkililiği ve öğrenme-öğretim sürecinin kalitesinden sorumlu olmalarının yanı sıra, eğitim çevresinin beklentilerini yönetim süreçlerini kullanarak yerine getirmek zorundadırlar (Hoy&Miskel, 2015).

1.5. Yönetim Kuramlarının Eğitime Yansımaları

Yönetim kuramlarının tümü, tarihsel süreçte eğitim örgütlerinin yapılanma biçimine etki ederek eğitim yönetimi ve denetimi alanında yapılan araştırmalara yön vermiştir. Yönetim kuramları, eğitim örgütlerinin araştırılması sürecinde bir paradigma değişimi sağlayarak, araştırmaların felsefi temellerini oluşturmuştur (Balcı, 1991). Klasik, neo-klasik ve modern yönetim kuramlarının eğitim yönetimi ve denetimine yansımalarını şu şekilde özetleyebiliriz.

Eğitim örgütleri klasik yönetim anlayışından hareketle birer makine veya bürokratik mekanik sistemler olarak görülmüş, eğitim yönetimi ve denetiminin temelinde rasyo-ekonomik anlayış egemen olmuştur. Bürokrasi kuramının eğitim yönetimine etkileri sonucu, eğitim kurumlarında örgütsel yapı ve yönetim süreçleri ön plana çıkmıştır. Klasik bakış açısı, eğitim kurumlarını öğrencileri hammadde olarak gören birer fabrika ve eğitim yöneticileriyle denetmenlerini ise işletmen yöneticileri olarak görmüştür (Şişman, 1995).

Neo-klasik kuramların, hem girdisi hem çıktısı insan olan eğitim kavramına önemli yansımaları olmuştur. Klasik kuramların temeli olan “insan eşittir makine” anlayışından sonra neo-klasik yaklaşımlar, örgütlerin verimliliğini etkileyen en önemli unsurun insan olduğunu vurgulamışlardır. Neo-klasik yaklaşımların eğitim örgütlerine yansısıyla, büyük ölçüde eğitim yöneticilerinde olan denetleme sorumluluğu azalmıştır. Yönetime katılım, demokratik örgüt yapısı, öğrenci merkezli eğitim anlayışı ve öğretmen rolleri gibi konular göz önüne alınmaya başlanmıştır (Ağaoğlu, 2008). Neo-klasik kuramların göz ardı ettiği çevre koşullarının etkisini ise modern kuramlar vurgulamıştır. Örgütü açık bir sistem olarak gören modern kuram ile eğitim örgütlerinde çevre koşullarının etkisi dikkate alınmaya başlanmıştır (Şimşek, 2002).

Modern Yönetim Kuramı ise sistem yaklaşımı ve durumsallık yaklaşımlarını doğurmuştur. Bu yaklaşımların eğitim örgütlerine yansımaları, eğitim örgütlerinin açık bir sistem olduğu ve çevrenin taleplerini karşılamaya yönelik çıktılar sunan bir üretim birimi olarak görülmesini sağlamıştır (Balcı, 2005). Eğitim örgütleri, alt sistemlere sahip toplumsal bir sistem olarak görülmüş ve analiz edilmiştir (Ağaoğlu, 2008).

1.6. Eğitim Yönetimi

Eğitimin temel amaçlarından biri, insanın doğuştan sahip olduğu yetenekleri geliştirmek ve aynı zamanda onun nitelikli bir hayat sürebilmesini sağlamaktır. İnsan, sürekli bir inşa halinde olduğu ve eylemleriyle toplumu etkilediği için günümüzde birçok konudaki tartışmanın odağı haline gelmiştir. Toplumsal sorunları yaratan ve çözebilecek olan yine insan olduğundan insan eğitimi oluşturan unsurların niteliği sorgulanmaktadır (Şişman, 2015).

Eğitim, toplumsal sistemin hem devamını, hem de yeniden üretimini sağlama işlevi ile değer yaratan bir süreçtir (Yılmaz, 2015). Eğitim insana yönelik ve insan tarafından gerçekleştirilen bir süreçtir. Toplumdaki her birey, hayatının bir döneminde hem eğiten hem eğitilen konumundadır (Şişman, 2015). Öyleyse, yenileşmenin temelinde eğitimin yattığını söyleyebiliriz (Kaya, 1984).

Tek sınıflı okullar döneminde eğitimin yönetilme ihtiyacı yoktu. Ancak karmaşıklaşan eğitim yönetim ve uzmanlaşma ihtiyacı doğurmuştur (Hoy ve Miskel, 2015). Kamu yönetiminin özel bir alanı olarak düşünebileceğimiz eğitim yönetimi, tüm eğitim faaliyetlerinin özel sektöre bırakılması durumunda bile, devletin denetimi altında olduğu için bir kamu görevidir. Eğitim örgütleri devletin belirlemiş olduğu amaç ve politikalar doğrultusunda işler (Kaya, 1991).

Eğitim yönetiminin temel amacı, eğitim örgütünü eğitim politikaları ve devletin belirlediği amaçlar doğrultusunda işler halde tutmaktır (Bursalıoğlu, 1977). Bunu yaparken insan ve madde kaynağının etkili bir biçimde kullanılması, eğitim unsurlarının koordine edilmesi gerekir. Yönetim ilkelerinin eğitimde de kullanılmasından dolayı eğitim yönetimi, genel yönetimin bir alt dalı olarak da kabul edilir (Başaran, 1977).

1.7. Denetim Kavramı

İktisat Terimleri Sözlüğüne göre denetim, “Bir kuruluşun faaliyetlerinin ve işlemlerinin hedeflere, bütçelere, kurallara ve standartlara uygun olarak yürütülmesini ya da işlemlerini güvence altına almak üzere incelenmesi ve düzenli aralıklarla, alınabilecek önlemlerle önlenebilecek sapmaların belirlenmesi” olarak yer almaktadır. Denetleme, amacına türüne yapısına bakılmaksızın tüm örgütler için gereklidir. Bu anlamda denetimin evrensel bir süreç olduğunu söyleyebilir (Başaran, 2000).

Günlük hayatta teftiş ve denetim sözcükleri birbirlerinin yerine kullanılsalar da literatürde, farklı olarak kullanılmaktadır. Denetim, eğitim literatüründe yeni sayılabilecek bir kelimedir. Türk eğitim denetimi sürecinde genellikle, teftiş yerine denetim; denetmen yerine de müfettiş kelimelerine yer verilmiştir (Arslantaş, 2007: 23). Bugün ise denetim kelimesinden türetilen denetçi veya denetmen kelimeleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada da denetim, denetmen kelimeleri tercih edilmiştir.

1.8. Eğitim Denetiminin Tarihimizdeki Gelişimi

Denetim, anlayışının kendi tarihimizdeki gelişimine bakacak olursak, Cumhuriyet öncesi dönemde başlayan çalışmalarda şunlar yapılmıştır. 1800'lerde; öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini ölçmek için memurlar görevlendirilmiş, Rüştiyelerde teftiş defterinin bulundurulması zorunlu hale getirilmiştir. Müfettişler öğretmene yardımcı ve bir rehber olarak görülmüş, ilk kez müfettiş kavramı kullanılmıştır. 1900'lerde ise; merkez hizmetleri idare ve teftiş olarak ikiye ayrılmıştır. Müfettişler, orta dereceli ve yüksekokullarda görev yapmış öğretmenler arasından seçilmeye başlanmıştır. İlköğretim müfettişlerinin görevleri teftiş, tahkikat ve irşad olmak üzere üç grupta toplanmıştır (Taymaz, 2013).

Cumhuriyet sonrası eğitim denetimiyle ilgili ilk çalışma, 1923 yılında yayımlanan Maarif Müfettişleri Talimatnamesi ile denetmenlik esaslarıdır. 3 Mart 1924 Eğitim Öğretim Birliği ile teftiş kurulu üyelerinin görevleri yeniden gözden geçirilmiştir (Taymaz, 2013). Müfettişlerin seçilmesine dair ilk belge 1927 tarihli "İlk Tedrisat Müfettişleri Talimatnamesi" sayılabilir. Bu talimatnameye göre, ilköğretim denetmeni olabilmek için ilköğretmen okulu mezunu olup, beş yıl öğretmenlik deneyimine sahip olmak ve 24-45 yaşları arasında bulunmak gerekiyordu. İlköğretmen okulu müdür yardımcıları da isterlerse denetmen olabiliyorlardı. Denetmen atama işlemlerini Milli Eğitim müdürleri veya maarif emirleri doğrudan yapabiliyorlardı. "İlk Tedrisat Müfettişliğine Talip Olanların Seçilmesi Tarzları Hakkında Talimatname" ye göre ise, 25 yaşını doldurmuş ilköğretmen okulu müdür ve öğretmenleri ile en az iki yıl öğretmenlik yapmış orta muallim mektebi mezunları sınavsız bir şekilde denetmen olarak atanabiliyorlardı (Başar, 1993).

1929 yılında yayımlanan "İlk Tedrisat Müfettişleri Rehberi"nde ilköğretim denetmenlerinde bulunması gereken mesleki ve kişisel özellikler belirlenmiştir. 1938'de 3407 Sayılı "İlk Tedrisat Müfettişlerinin Muvazene-i Umumiye İçine Alınmasına Dair

Kanun” ile ilköğretim müfettişliğine atanacak olanların Gazi Terbiye Enstitüsü veya yabancı ülkelerdeki benzer okullardan mezun olmaları şartı getirilmiştir (Taymaz, 2013).

1945’te yayımlanan “İlköğretim Müfettişleri Staj Yönetmeliği”nde ise, ilk kez müfettişlerin hizmetiçi eğitimlerinden söz edilmiştir. 1969’daki bir başka yönetmeliğe göre, müfettişlerin görevleri teftiş, mesleki yardım, işbaşında yetiştirme, inceleneme ve soruşturma olarak belirlenmiştir (Başar, 1993).

27 Ekim 1990 tarih ve 20678 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri yönetmeliği halen yürürlükte olan yönetmeliktir. Bu yönetmelikte illerin müfettiş ihtiyacının nasıl belirleneceği, müfettiş yardımcılığına başvuranlarda aranacak şartlar, aday seçimi ve sınav şekli atama, yetiştirme, istihdam ve görev yerlerinin belirlenmesi, yer değiştirme esasları ile görevden alma şartları belirlenmiştir (Resmi Gazete, 1990).

1.9. Denetim Modelleri ve Eğitim Denetimine Yansımaları

Denetim modelleri, bütün örgütlerde olduğu gibi eğitim örgütlerini de etkilemiştir. Eğitimin kendine has özelliklerinden ötürü denetim modellerinin eğitime yansımaları zaman zaman tartışmalara sebep olsa da her bir modelin eğitime bir açıdan faydası olmuştur. Bu modellerden bazıları bilimsel, sanatsal, klinik ve gelişimsel denetim olarak sıralanabilir.

1.9.1. Bilimsel Denetim Modeli

Taylor’un bilimsel yönetim yaklaşımından doğan bilimsel denetim modeli, 1913 yılında Bobbit’in “Yönetimin Bazı Genel İlkelerinin Kent-Okul Sistemlerine Uygulanması” adlı makalesiyle eğitim örgütlerinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulamanın yapıldığı eğitim örgütlerinde öğretmen, yönetici ve denetmenler tarafından kendisine verilen yönergeleri yerine getiren bir araç olarak görülmüştür. Öğretim, kişisel katkıların yer almadığı bir bilimdir. Bu modelin eğitime yansımaları ile öğretmenlik mesleği profesyonelleşmiş, mesleki standartlar belirlenmiş, böylece eğitim denetimi bu standartlara uygunluk çerçevesinde yapılmaya başlanmıştır. Ancak model, öğretmenin sınıftaki genel katkısını belirlemek açısından yararlı olsa da insan ilişkilerinin son derece önemli olduğu bir alanda bu denli katı bir mesleki uygulama öğretmenlik mesleğini anlamsızlaştırmıştır. 1930 sonrası ise, eğitimciler bilimsel yönetimin sürdürülebilirliğini sorgulamaya başladılar. Böylece daha demokratik bir model ihtiyacı doğdu (İ. Aydın, 2014).

1.9.2. Sanatsal Denetim Modeli

Toplumlarda ve toplumlardaki sistemlerde yaşanan değişim hızı, eğitimi ve eğitimde denetim sistemlerini de değiştirmiştir. Denetimde çağdaşlaşma çabaları, sınıfı içi etkinliklerin geliştirilmesi ve verimliliğin en üst düzeye çıkarılmasını amaçlamaktadır (Yılmaz, 2004).

Sanatsal denetimi anlayabilmek için öncelikle sanat kavramına değinmek gerekir. Sanat, literatürde birçok farklı şekilde tanımlanmıştır. Ancak kısaca, insanda estetik algıların uyandırılması olarak tanımlanabilir (Demir, 1990).

Sanatsal denetim yaklaşımı, Elliot W. Eisner'in görüşlerine dayanmaktadır. Bu yaklaşım, anlayış, duyarlılık ve denetmenin ayrıntıları değerlendirme bilgisine dayalıdır. Eisner'e göre eğitim öğretim süreci bir sanattır, bir sahne gösterisinde olduğu gibi önceden planlandığı gibi gitmez. Her zaman tahmin edilemeyecek durumlar yaşanır ve koşullara göre doğaçlamak gerekebilir (İ. Aydın, 2014).

Sanatsal denetim modeli, bilimsel denetimdeki katı kuralcılığın aksine deneyim ve sezgilere dayanır. Denetmen, öğretmene danışmanlık yapan kişi rolündedir. Denetmen ve öğretmen bilimsel bilgiyi üretmek için birlikte çalışır. Bilimsel denetim modelindeki katılık, sanatsal yönetimde yerini, öğretmen ve denetmenin deneyim ve sezgilerine güvenmesi yoluyla sonuca ulaşmasına bırakır (Yılmaz: 294, 295).

Sanatsal denetim modeli, öznel oluşu ve kesinlik içermediği gerekçesiyle eleştiriler almıştır. Bu eleştirileri reddetmek mümkün değildir. Ancak sanatsal denetimin, denetim anlayışına kattığı, verilerin duyarlı bir şekilde yorumlanması ve anlamlandırılmasının öğretmenlerin daha sağlıklı bir biçimde değerlendirilmesine katkı sağladığı da bir gerçektir (İ. Aydın, 2014).

1.9.3. Klinik Denetim Modeli

Klinik denetim kavramı 1960'lı yıllardan sonra Cogan ve Goldhammer tarafından ortaya konmuş, Pittsburg Üniversitesi'nin konuya yönelik çalışmalarıyla sürdürülmüştür. Klinik terimi tıp alanından esinlenerek türetilmiştir. Eğitimde klinik denetim çerçevesinde klinik terimi, öğretimin yapıldığı sınıfta görülen davranışların doğrudan gözlemlenmesiyle bilgi toplanması süreci anlamına gelmektedir. Klinik denetim, uzaktan gözlem yapmak

yerine, yüzyüze etkileşim kurarak, öğretmen ile öğrencilerin gerçek davranışlarını incelemeyi tercih eder (İlğan ve Kıranlı, 2007: 156).

Cogan'a (1973) göre klinik denetimin aşamaları şu şekildedir:

1. Öğretmen- denetmen ilişkisinin kurulması
2. Öğretmen ile birlikte bir plan yapılması
3. Bir gözlem stratejisi oluşturulması
4. Öğretimin gözlemlenmesi
5. Öğrenme sürecinin gözlemlenmesi
6. Bir görüşme stratejisi planlanması
7. Öğretmenle görüşme yapılması
8. Sonuçların değerlendirilerek yeni bir plan oluşturulması (İ. Aydın, 2014: 46)

Klinik denetim, öğretmenin öğretimsel becerilerini geliştirmesi, öğretmen ile denetmen arasında bir ortaklık geliştirilmesi anlamında oldukça faydalıdır. Ancak, çok fazla zaman alması, her öğretmene uygun olmaması, çokça kullanıldığında alışkanlığa dönüşmesi tehlikesi ve performansı halihazırda iyi olan öğretmenlerin böyle yoğun bir denetimi yersiz bulması ihtimali açıdan eleştirilebilir. (İ. Aydın, 2014: 50)

1.9.4. Gelişimsel Denetim Modeli

Glickman (2002) tüm öğretmenlerin farklı mesleki gelişim düzeyleri olduğunu ileri sürmüş ve bu gelişim düzeyine uygun bir gelişimsel denetim modeli ortaya koymuştur. Gelişimsel denetimde, denetmen ve öğretmenlere ihtiyaçlarına göre uygun bir model seçme esnekliğini tanır. Bu denetim modelinin amacı, denetimi korku uyandıran bir süreç olmaktan çıkarmak, öğretmene seçim hakkı tanımak ve gelişimini desteklemektir.

Öğretmenin gelişim düzeyi her basamak için ayrı ayrı belirlenip değerlendirilerek alt, orta ve üst düzey olarak kategorize edilir. Bilişsel, kavramsal, ahlaki, benlik gelişimi ve bilinç/farkındalık seviyeleri belirlenerek yetişkin gelişim düzeyi saptanır. Öğretmenlerin uzmanlığı, problem çözme becerisi ve mesleki bilgisi ve ilgisine bağlıdır. Yetişkin Gelişim

Düzeyi düşük olan öğretmenlerin öğretim uzmanlığı ve bağlılık düzeyleri düşüktür. Özyeterlilik, öğretim görevleri ve öğretimsel etki faktörleri ile öğretim uzmanlığı ve mesleki ilgi düzeyleri; çok düşük, düşük, orta, yüksek ve çok yüksek olmak üzere sıralanır. Yetişkin gelişim düzeyi ile öğretim uzmanlığı ve bağlılık düzeyleri doğru orantılıdır. Gelişim düzeyinin yüksek olan öğretmenlerde, yönlendirici olamayan; orta olanlarda işbirlikçi; düşük olanlarda ise yönlendirici kontrol yaklaşım kullanılmaktadır (Şemin, Uğurlu, Ağiroğlu ve Bakır, 2018: 132-134).

Bu denetim modelinin uygulanmasındaki en büyük engel ise, öğretmenin gerçek ihtiyaçlarını ortaya çıkarıp onun gelişimine uygun olan değerlendirmeyi gerçekleştirebilecek, iyi eğitilmiş ve alanında uzman denetmenlerin işe koşulmasıdır (İ. Aydın, 2014: 63).

1.10. Eğitim Yönetimi ve Denetimi Araştırmalarının Gerekliliği

Bilimsel bilgiler, bilimsel araştırmalar sonucu ortaya çıkar. Bilimsel araştırmalar sonucu eski bilgilerin sağlanması yapılır ya da yeni bilgilere ulaşılır. Bilimsel araştırmalar yoluyla var olan ya da gelecekte ortaya çıkması muhtemel problemlere çözüm bulmak amaçlanmaktadır. Böyle düşünüldüğünde bilimsel araştırmaların önemi daha da artmaktadır (Ergün, 1999: 1).

Eğitim bilimlerinin gelişmesi ve bu alanda yapılan çalışmaların uluslararası alanda daha fazla kabul görebilmesi için güvenilir ve gerçeklere dayalı olması gerekmektedir. Bu yüzden araştırmacıların, planlamadan raporlamaya kadar tüm bilimsel aşamalarda titizlikle çalışması gerekir. Yapılacak hataların en aza indirgenmesi için çıkabilecek sorunların farkında olunmalı ve olası çözüm yolları hazırda beklemelidir (Özsoy ve Özsoy, 2013: 344).

Birçok farklı göstergenin yanı sıra, üniversitelerin bilgi üretimindeki başarısı, ülkelerin gelişmişlik seviyesinde belirleyicidir. Üniversiteler ülkenin ihtiyaç duyduğu iş gücünü yetiştirme misyonunu gerçekleştirirken bir yandan da bilimsel bilgi üretmek zorundadır. Bilimsel araştırmalar, bilgi üretiminin tek kaynağıdır. Eğitim çalışmaları, bilimsel araştırmalardan yararlandığı ölçüde nitelikli ve güncel olabilir. Eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek yeni sorunlar, yeni çalışmaların üretilmesi ve eğitim örgütlerinde uygulanması yoluyla çözülebilir. Bilimsel bilgi kaynaklarının en başında ise üniversitelerin lisansüstü tez çalışmaları gelmektedir (Ergün, Receptoğlu, Küçük ve Oğuz, 2014).

1.11. Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında Yapılan Benzer Çalışmalar

Bu bölümde, eğitim yönetimi ve denetimi alanında yapılmış bu tez çalışmasına benzer, bazı makale, tez, bildiri ve kitap gibi çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmalar, günümüzden geriye doğru ve bulgular bölümlerinin daha rahat kıyaslanabilmesi için tablo halinde sunulmuştur.

1.11.1. Yurtiçinde Yapılmış Benzer Çalışmalar

Tablo 1.1: Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında Yurtiçinde Yapılmış Bazı Çalışmalar

Araştırmanın Yazarı, Yılı ve Türü	Araştırmanın Adı	Bulgular
Ömer Öner (2019) Yüksek Lisans Tezi	Türkiye’de Eğitim Denetimi Alanındaki Lisansüstü Eğitim Tezlerinin İncelenmesi (1990-2017)	Tezlerin büyük çoğunluğu niceldir. Az bir kısmı karma olarak çalışılmış, nitel yöntem ihmal edilmiştir. 43 farklı Üniversitede üretilen tez sayısı 2011 yılında en yüksek noktaya ulaşmıştır. En çok tez üreten üniversite Yeditepe Üniversitesi olarak tespit edilmiştir. En çok işlenen konu “denetimde eğitim paydaşlarının algı ve görüşleri” başlığı altında toplanmıştır. En çok kullanılan veri toplama aracı anket ve ölçek olarak belirlenmiştir.
Okan Karaca (2018) Yüksek Lisans Tezi	Türkiye’de Eğitim Yönetimi Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Metodolojik İncelemesi	Alanda yapılan tezlerde, genellikle nicel yöntem kullanılmıştır. Araştırma deseni olarak derinlemesine bilgi sağlayan desenler çok az kullanılmıştır. Geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin çalışmalara yeterince önem verilmediği tespit edilmiştir.
Merve Ateşli (2017) Yüksek Lisans Tezi	Araştırma kapsamının “bağımsız denetim Türkiye’de 2000-2016 Yılları Arasında Bağımsız Denetim ve İç Denetim Alanında Yayımlanan Lisansüstü Tezlere yönelik İçerik Analizi	Araştırma kapsamının “bağımsız denetim ve “iç denetim” anahtar kelimelerinin tez merkezinden taranarak oluşturulduğu 162 lisansüstü tezin incelenmesi ile ulaşılan bulgular şu şekildedir. İki denetim türünde de 2010 yılında diğer yıllara göre daha çok tez çalışması yapılmıştır. Bu tezlerin dağılımı bağımsız denetim konusunda 8, iç denetim konusunda ise 17 lisansüstü tezdır. Her iki denetim çeşidinde de en çok tez üreten üniversite Marmara Üniversitesi olmuştur.
Fatmanur Özen ve Arslan Hendekçi (2016) Makale	Türkiye’de Eğitim Denetimi Alanında 2005-2015 Yılları Arasında Yayımlanan Makale ve Tezlerin Betimsel Analizi	En çok “denetim işlevleri” çalışılmış, bu işlevlerden ise, “rehberlik” ve “geliştirme” konuları ön plana çıkmıştır. “Denetimde Etik “en az çalışılan konu olarak belirlenmiştir.
Bertan Akyol ve Tuba Yavuzkurt (2016) Makale	Türkiye’de Lisansüstü Tezlerde Eğitim Denetimi	Ulusal Tez Merkezi’nde “teftiş” ve “denetim” anahtar kelimeleri ile 76 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Bunlardan 50 tanesinin sosyal bilimler enstitüsünde, 26 tanesinin ise eğitim bilimleri enstitüsünde yapıldığı, 8 tanesinin doktora tezi, 68 tanesinin ise yüksek lisans tezi olduğu görülmüştür. Çalışmalarda konuların genişletilmesi, farklı desenlerin kullanılması ve lisansüstü tez çalışmalarının öğretim elemanları tarafından desteklenmesi önerilmiştir.

Çağlar Kaya vd. (2016) Makale	Türkiye’de Eğitim Denetimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Değerlendirilmesi	Çalışmalarda “çağdaş denetim”, “rehberlik ve geliştirme” konuları diğer konulara göre daha yoğun çalışılmıştır. Lisansüstü tezlerde geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin verilen bilgilerde bazı eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.
Muammer Ergün ve diğerleri (2014) Makale	Türkiye’deki Üniversitelerde Eğitim Denetimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi	İncelenen 107 tezin; 24 farklı üniversitede, sosyal bilimler ve eğitim bilimleri olmak üzere iki enstitüde yaptırıldığı; %86,92’sinin yüksek lisans, %13,08’inin Doktora düzeyinde yazıldığı tespit edilmiştir. Bu tezlerin yalnızca %29,91’inin kadınlar tarafından yazıldığı ve çalışmalar düzeylerine göre incelendiğinde %80,37’sinin nicel yöntemle yapıldığı ortaya çıkmıştır.
Şengül Uysal (2013) Doktora Tezi	Türkiye’de Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Alanındaki Doktora Tezlerinin İncelenmesi	Tezlerin çoğunda nicel yöntemle kullanılmıştır. En fazla tezin yazıldığı yıl 2008 olarak belirlenmiştir. Tezlerin üçte biri Ankara Üniversitesinde yaptırılmıştır. Konu tekrarına gidildiği belirlenmiş ve en fazla “Eğitim Politikaları”, “Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi” ile “Yönetim Felsefesi” konularında çalışıldığı görülmüştür.
Sabiha İŞÇİ (2013) Yüksek Lisans Tezi	Türkiye’de Eğitim Yönetimi Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Tematik, Metodolojik ve İstatistiksel Açıdan İncelenmesi	Araştırmanın sonunda uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur. Uygulamaya yönelik olarak; çalışılacak konuların alanın sorunlarına uygun olarak seçilmesi, eğitim ekonomisi ve planlaması, eğitim ekonomileri gibi konulara daha sık yer verilmesi ve akademisyenlere işbirliğini artırmaları önerilmektedir. İleri araştırmalara yönelik olarak ise, benzer araştırmaların beş yılda bir tekrarlanarak periyodik bilgi akışının sağlanması önerilmiştir.
Ezel Tavşancıl vd. (2010) Bilimsel Araştırma Projesi	Eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2008)	Proje bulgularında, lisansüstü tez çalışmalarının benzer konularda yapıldığı, tez başlıklarının çalışmanın içeriğini yansıtmadığı, veri toplama aşamasında olasılığa dayanmayan örneklem oluşturulurken katılımcılardan yola çıkıldığı, olasılığa dayalı örneklem seçimlerinde örneklem büyüklüğünün belirlenmesine yönelik bilgi verilmediği tespit edilmiştir.
Güzin Polat (2010) Yüksek Lisans Tezi	Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalında Lisansüstü Tez Çalışmalarının İncelenmesi.	İncelenen tezlerden elde edilen bulgulara göre; tezlerin büyük çoğunluğundaki bulgular kısmında yazara ait yorum bulunmamakta, bazılarında bulgulara dayanan öneriler sunulmakta ve çok küçük bir kısmında deneysel ve kuramsal katkıya yönelik çalışma bulunmaktadır.
Engin Karadağ (2009) Makale	Türkiye’de Eğitim Bilimleri Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Tematik ve Metodolojik Açıdan İncelenmesi: Bir Durum Çalışması	Nitel yöntemlerle çalışılan makalede, 211 doktora tezi durum çalışması kullanılarak incelenmiştir. Veri çözümlemesinde içerik analizi kullanılmıştır. Bulgulara göre en çok “Başarı” ve “tutum” konuları çalışılmıştır.
Ali Balcı ve Çiğdem Apaydın (2009) Makale	Türkiye’de Eğitim Yönetimi Araştırmalarının Durumu: Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi Örneği	İncelenen makalelerin büyük çoğunluğu nicel yöntemle ve tarama tekniğiyle yapılmıştır. Genellikle okullardaki süreçler konusuna ağırlık verilmiştir. Yapılan analizler nadiren ikiden fazla değişken üzerindedir. Makalelerde seçilen evren örneklem ve araştırma deseni orta düzeyde kaliteli olarak görülmüştür.

Recep Serkan Arık ve Mustafa Türkmen (2009) Bildiri	Eğitim bilimleri alanında yayınlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi	Türkiye’de yayımlanmakta olan eğitim bilimleri ile ilgili 4 derginin 2008 yılında yayınlanan sayılarının Social Science Citation Index (SSCI) ile taranarak incelendiği çalışma sonunda; dergilerdeki makalelerin çoğunun betimsel çalışmalar olduğu ve en çok işlenen konunun eğitim teknolojileri olduğu belirlenmiştir.
Esmahan Ağaoğlu (2008) Kitap	Okul Yönetimi ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi	Yeditepe Üniversitesi, tezlerin üniversite dağılımında en çok tez üreten üniversite olarak görülmektedir. Doktora tezi üretme konusunda ise Ankara Üniversitesi ilk sıradadır. Eğitim denetiminde denetmenler aktif olmasına rağmen örneklem çözümlerle öğretmenlerden seçilmiş ve onların görüşleri üzerine çalışılmıştır.
Mehmet Üstüner ve Melike Cömert (2008) Makale	Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi Anabilim Dalı Lisansüstü Dersleri ve Tezlerine İlişkin Bir İnceleme	Bu çalışmada, EYTEPE Anabilim dalındaki; 25 yüksek lisans, 13 doktora dersi ve 1985-2006 yılları arasında yazılan 1113 tez çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Yüksek lisans en çok okutulan dersler, Eğitim İstatistiği ve İnsan Kaynakları Yönetimi, doktora Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimidir. 204’ünü doktora, 909’unu yüksek lisans tezlerinin oluşturduğu 1113 tezde geçen anahtar kelimeler incelendiğinde, ortaya 864 farklı kavram çıkmıştır.
Mehmet Okutan ve Ayşe Ekşi (2007) Bildiri	2000-2003 Yılları Arasında Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Alanında Yapılmış Olan Yüksek Lisans Tez Özetleri Çalışması	178 tez özetinin incelenmesiyle, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi alanında yapılan çalışmaların artan yapıda olduğu, nitel yöntemle kıyasla nicel yöntemin baskın olduğu, en çok çalışılan konuların ise “liderlik”, “toplam kalite yönetimi” ve “Yönetim Sorunları” olduğu tespit edilmiştir.

1.11.2. Yurtdışında Yapılmış Benzer Çalışmalar

Tablo 1.1: Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında Yurtdışında Yapılmış Bazı Çalışmalar

Wayne K. Hoy (1982) Makale	Recent developments in theory and research in educational administration	Eğitim bilimleri araştırmalarının davranış bilimlerinin gerisinde kaldığını belirtmiştir. Veri toplama aracı olarak sıklıkla anket aracı tercih edilmiştir. Eğitim örgütlerine dair yeterince araştırma yapılmamıştır.
Edwin M. Bridges (1982). Makale	Research on the school administrators: The state of art, 1967-1980	Araştırmalar genellikle okul çıktıları üzerine yoğunlaşmış, bir teoriye dayandırılmamış ve basit istatistiksel yöntemlerle yetinilmiştir. Geçerlik güvenilirlik çalışmaları eksik bırakılmıştır.
Baltimore, S. R. (1988). Yüksek Lisans Tezi	The characteristics and theoretical orientations of the knowledge base of educational administration in journal articles, 1965-1987: A content analysis	Araştırmalar örgütsel davranış konularında yoğunlaşmıştır. Nitel araştırma yöntemlerine doğru bir yönelim söz konusudur. Teorik temek akademik çevre tarafından oluşturulmuş, uygulayıcıların teoriye katkısı yetersiz kalmıştır.

Rodney T. Ogawa, Ellen B. Goldring, Sharon Conley. (2000). Makale	Organizing the field to improve educational research on educational administration	Araştırmada, araştırma problemlerinin ve araştırma sorularının hangi ölçütlere göre seçilmesi gerektiği üzerine çalışılmıştır.
Philip Hallinger, Ronald H. Heck (2005). Makale	The study of educational leadership and management.	Araştırmalarda geçmişteki çalışmalara göre çözüm bekleyen sorunlara daha az değinildiği tespit edilmiştir. Deneysel araştırmalara yeterince yer verilmediği sonucuna varılmıştır.
Tse-chi Hsu (2005) Makale	Research methods and data analysis procedures used by educational researchers.	Araştırmalarda nitel çalışmaların arttığı görülmüştür. Sıklıkla benzer konularda çalışılmıştır. En sık tercih edilen istatistiksel analiz tekniklerinin t-testi, psikometrik analiz, regresyon, korelasyon ve ANOVA olduğu görülmüştür.
Joseph Murphy, Michael Vriesenga, Valerie Storey (2007) Makale	Educational Administration Quarterly, 1979-2003: An analysis of types of work, methods of investigation, and influences.	Genellikle nicel yöntemlerin tercih edildiği, benzer konuların çalışıldığı ve deneysel çalışmalara yer verildiği görülmüştür.
Eric Haas, Glen Yahola Wilson, Casey D. Cobb, Adrienne E. Hyle, Kitty Jordan, Kerri S. Kearney (2007) Makale	Assessing influence on the field: An analysis of citations to Educational Administration Quarterly, 1979-2003.	EAQ'da yayınlanmış makalelerin analiz edilmesiyle oluşturulan çalışmada bilimsel literatürün oluşturulmasında makalelerin etkisinin düşük ancak artma eğiliminde olduğu görülmüştür.
Izhar Oplatka. (2009). Makale	The field of educational administration: A historical overview of scholarly attempts to recognize epistemological identities, meanings, and boundaries from the 1960s onwards.	Araştırmaların birbirini tekrar eder nitelikte olduğu belirtilmiştir. Bu sorunun çözümü olarak ise alanın sınırlarının yeniden çizilmesi için radikal değişiklikler önerilmiştir.
Cecil Miskel, Terry Sandlin (1981) Makale	Survey Research in Educational Administration.	JEA ve EAQ dergilerinde yayınlanan makalelerin araştırıldığı çalışmada, makaleler yöntem açısından güçlü, örneklem açısından yeterli olarak nitelendirilmiştir. Ancak makalelerde geçerlik güvenilirlik çalışmalarının ihmal edildiği görülmüştür.
Laura D. Goodwin, William L. Goodwin (1985) Makale	Statistical techniques in AERJ articles, 1979-1983: The preparation of graduate students to read educational research literature	AERJ'de yayınlanmış makalelerin lisansüstü öğrenciler tarafından okunma düzeyinin incelendiği araştırma sonuçlarında, öğrencilerin makaleleri okuma düzeyinin temel ve orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.
Keselman et al. (1988) Makale	Statistical practices of educational researchers:	Araştırmaların birçoğu sayıltılar, etki değeri ve kullanılan istatistiksel yöntemler açısından başarısız bulunmuştur. Aynı araştırma desenlerinin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür.
Stephen Gorard (2005) Makale	Current Contexts for Research in Educational Leadership and Management.	RAE taramasında literatür taraması içeren makale oranı düşük bulunmuştur. BERJ'de yayınlanan makalelerde ise literatür taraması bulunan makale yoktur.

Roald F. Campbell (1979) Makale	A critique of educational administration quarterly.	Konu açısından geniş bir yelpazeye sahip birçok deneysel makalenin araştırmacılar tarafından alıntılanmaya layık bulunmadığı görülmüştür.
Victor L. Willson (1980) Makale	Research techniques in AERJ articles: 1969 to 1978	AERJ’de yayımlanan makalelerin incelendiği araştırmada, analiz kısmındaki araştırma tekniklerinin ihmal edildiği görülmüştür.
Gary L. Anderson ve Franklin Jones (2000) Makale	Knowledge generation in educational administration from the inside out: The promises and perils of site-based, administrator research	Araştırmada okul müdürlerinin yapmış olduğu tezin özetleri incelenmiş. Sonuç olarak ise okul müdürlerinin eğitim yönetimi alanında bilgi üretimine katkısı olduğu ortaya konmuştur.

2. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Çalışmada neyin, nasıl, hangi araçlarla yapıldığının anlatıldığı yöntem bölümünde, araştırmanın modeli, araştırmada incelenen dokümanlar, verilerin analiz biçimi ve yorumlanması ile çalışmanın süreç kısmı anlatılmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Eğitim yönetimi ve denetimi alanında yapılmış lisansüstü tezleri inceleyen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden, doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Bu araştırma ile Türkiye’de eğitim yönetimi ve denetimi alanında 2005-2018 yılları arasında yazılmış olan lisansüstü tezler Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi’nden (www.tez.yok.gov.tr) indirilerek belirlenen ölçütlere göre analiz edilmiştir. Geçmişte veya şu anda var olan bir durumu var olduğu haliyle betimleyen model, betimsel tarama modelidir. Bu yüzden bu çalışmanın modeli betimsel tarama olarak belirlenmiştir. (Karasar 2014: 77).

YÖK Dokümantasyon Merkezine kayıtlı bulunan “eğitim yönetimi ve denetimi” ve “eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi” anabilim dallarında yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının incelenmesi ile var olan durum ortaya konmaya çalışılmıştır.

2.2. Araştırmada İncelenen Dokümanlar

Araştırmanın evrenini 2005-2018 yılları arasında Türkiye’de yazılmış YÖK Dokümantasyon Merkezine kayıtlı olup ulaşılabilen 1700 lisansüstü tez oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Analizi Ve Yorumlanması

Araştırma için ihtiyaç duyulan verilere YÖK Dokümantasyon Daire Başkanlığı’nın web adresinden ulaşılmıştır (www.tez.yok.gov.tr). Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalını ve Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi anabilim dallarında 2005-2018 yılları arasında yapılan tüm izinli tezler bilgisayar ortamında PDF formatında indirilmiştir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda incelenerek ihtiyaç duyulan bilgiler SPSS programına aktarılmıştır. Araştırma kapsamına giren tez çalışmaları öncelikle frekans ve yüzdeleri alınarak betimsel bir analize tabii tutulmuş, araştırma sorularında belirtilen kriterler çerçevesinde analiz edilmiştir.

2.4. Süreç

YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden detaylı arama yapılarak incelenen tezlere ulaşılmıştır. Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomi ile Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dallarında ve 2005-2018 yıl aralığında yazılan izinli tezler aranarak 1700 lisansüstü teze ulaşılmıştır.

3. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

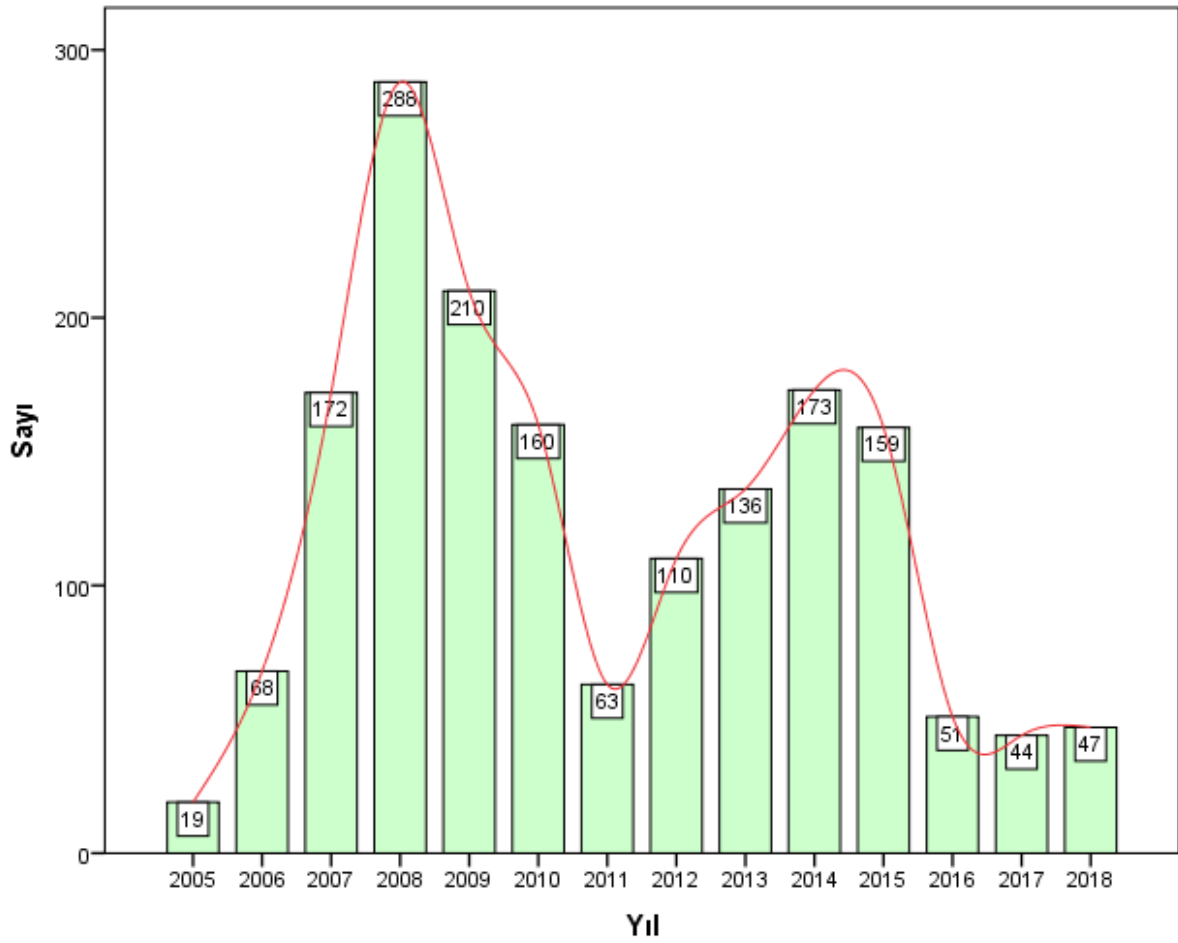
Bu bölümde, incelenen tezlere ait frekans dağılımları sunulmuştur. Tezlerin yazıldığı yıllar, tezlerin düzeyleri, incelenen tezlerde kullanılan yöntemler, anabilim dalları, ele alınan konular, evren ve örneklemeler, veri toplama araçları ve diller tablolar halinde verilmiş ve bazı tablolara ait grafikler sunulmuştur. Her bir tablo ve grafiğe ait yorumlar ve bulgular ilgili tablo ve grafiğin hemen sonrasında açıklanmıştır.

Tablo 3.1: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
2005	19	1,1	1,1
2006	68	4,0	5,1
2007	172	10,1	15,2
2008	288	16,9	32,2
2009	210	12,4	44,5
2010	160	9,4	53,9
2011	63	3,7	57,6
2012	110	6,5	64,1
2013	136	8,0	72,1
2014	173	10,2	82,3
2015	159	9,4	91,6
2016	51	3,0	94,6
2017	44	2,6	97,2
2018	47	2,8	100,0
Toplam	1700	100,0	

Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı ile Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalında 2005-2018 yılları arasında yazılmış lisansüstü tezlerin yıllık dağılımı Tablo 3.1’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde, en az çalışmanın 2005 yılında yapıldığı, bu yıldan 2008 yılına kadar yapılan çalışmalarda bir artış eğilimi olduğu ve 2008 yılı itibariyle yapılan çalışma sayısının 288’e yükseldiği görülmektedir. 2011 yılına kadar azalma eğiliminde olan yıllık yapılan çalışma sayısı, bu yıl itibariyle 63’e kadar düşmüştür. 2014 yılına kadar tekrar bir artış yaşanmış, 2016 yılından sonra yıllık yapılan tez çalışması miktarı hemen hemen aynı seviyede kalmıştır.

Yapılan tez çalışmalarının yıllara göre dağılımını gösteren Grafik 3.1 aşağıda sunulmuştur:

Grafik 3.1: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 3.1’de de görüldüğü gibi 2005, 2011 ve 2017 yıllarında yazılan tez miktarları dip noktalara inmiş ve 2016 sonrası yıllarda aynı seviyede sürmüştür.

Tablo 3.2: Tezlerin Düzeylerine Göre Dağılımı

Düzy	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Doktora	62	3,6	3,6
Yüksek Lisans	1638	96,4	100,0
Toplam	1700	100,0	

Tablo 3.2’de verilen sonuçlara göre toplam 1700 tezin 62’si (toplam tezlerin %3,6’sı) doktora, 1638’i ise (%96,4) yüksek lisans düzeyinde yazılmıştır.

Tablo 3.3: Tezlerin Yöntemlere Göre Dağılımı

Yöntem	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Karma	50	2,9	2,9
Nicel	1500	88,2	91,2
Nitel	150	8,8	100,0
Toplam	1700	100,0	

Tablo 3.3'teki sonuçlara göre, 1700 tezin 50'si (%2,9) karma, 150'si (%8,8) nitel ve 1500'ü (%88,2) nicel yöntemle yazılmıştır.

Tablo 3.4: Tezlerin Anabilim Dalına Göre Dağılımı

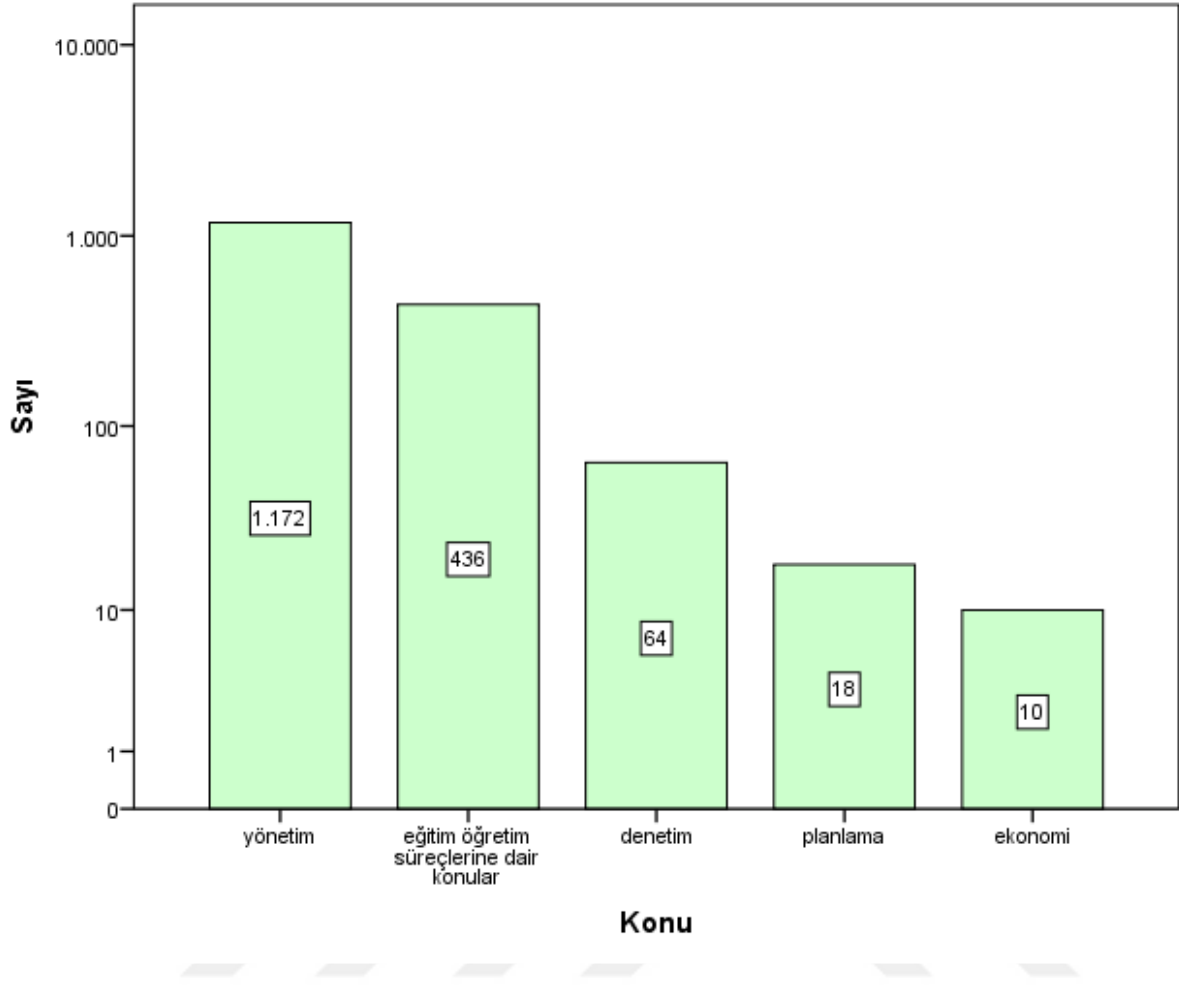
Anabilim Dalı	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi	354	20,8	20,8
Eğitim Yönetimi Ve Denetimi	1346	79,2	100,0
Toplam	1700	100,0	

Tablo 3.4'te, yapılan 1700 tez çalışmasının 354'ünün (%20,8) Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalında ve diğer 1346'sının (%79,2) Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalında yazıldığı görülmektedir.

Tablo 3.5: Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Eğitim Denetimi	64	3,8	3,8
Eğitim Öğretim Süreçlerine Dair Konular	436	25,6	29,4
Eğitim Ekonomisi	10	,6	30,0
Eğitim Planlaması	18	1,1	31,1
Eğitim Yönetimi	1172	68,9	100,0
Toplam	1700	100,0	

Tablo 3.5'de yazılan tezlerin konularına göre dağılımı verilmiştir. Buna göre yazılan tezlerin 1172'si (%68,9) eğitim yönetimi üzerine yazılmıştır. Tezlerde ele alınan konuların frekanslara göre dağılımı Grafik 3.2'de sunulmuştur.

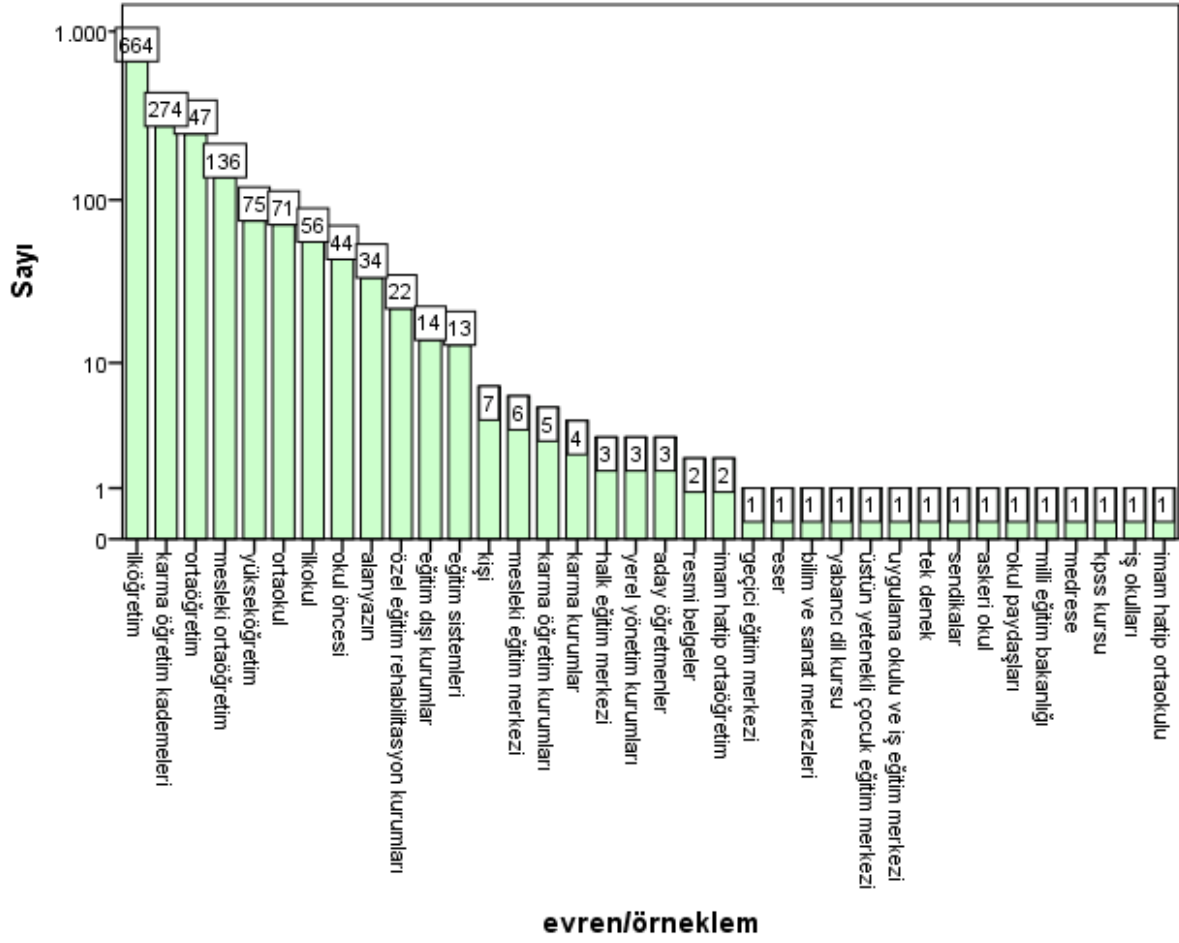
Grafik 3.2: Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Grafik 3.2'ye göre tezlerde en çok işlenen konu eğitim yönetimi olmuşken (1172), bunu sırasıyla eğitim öğretim süreçlerine dair konular (436), eğitim denetimi (64), eğitim planlaması (18) ve eğitim ekonomisi (10) izlemiştir.

Tablo 3.6: Tezlerin Evren/Örneklemlerine Göre Dağılımı

Evren/Örneklem	Frekans	Yüzde	Evren/Örneklem	Frekans	Yüzde
İlköğretim	664	39,1	Yerel Yönetim Kurumları	3	0,2
Karma Öğretim Kademeleri	274	16,1	İmam Hatip Ortaöğretim	2	0,1
Ortaöğretim	247	14,5	Resmi Belgeler	2	0,1
Mesleki Ortaöğretim	136	8	Askeri Okul	1	0,1
Yükseköğretim	75	4,4	Bilim Ve Sanat Merkezleri	1	0,1
Ortaokul	71	4,2	Eser	1	0,1
İlkokul	56	3,3	Geçici Eğitim Merkezi	1	0,1
Okul Öncesi	44	2,6	İmam Hatip Ortaokulu	1	0,1
Alanyazın	34	2	İş Okulları	1	0,1
Özel Eğitim Rehabilitasyon Kurumları	22	1,3	KPSS Kursu	1	0,1
Eğitim Dışı Kurumlar	14	0,8	Medrese	1	0,1
Eğitim Sistemleri	13	0,8	Milli Eğitim Bakanlığı	1	0,1
Kişi	7	0,4	Okul Paydaşları	1	0,1
Mesleki Eğitim Merkezi	6	0,4	Sendikalar	1	0,1
Karma Öğretim Kurumları	5	0,3	Tek Denek	1	0,1
Karma Kurumlar	4	0,2	Uygulama Okulu Ve İş Eğitim Merkezi	1	0,1
Aday Öğretmenler	3	0,2	Üstün Yetenekli Çocuk Eğitim Merkezi	1	0,1
Halk Eğitim Merkezi	3	0,2	Yabancı Dil Kursu	1	0,1
			Toplam	1700	100,0

Tablo 3.6’da, yapılan tezlerde ele alınan evren/örneklemler sunulmuştur. Buna göre, 2005-2018 yılları arasında en çok çalışılan evren/örneklem ilköğretim okullarıyken (664), bunu sırasıyla karma öğretim kademeleri (274) ve ortaöğretim okulları (247) izlemiştir. Tablo 3.6’daki frekans sıralamasına uygun olarak oluşturulmuş Grafik 3.3 aşağıda sunulmuştur.

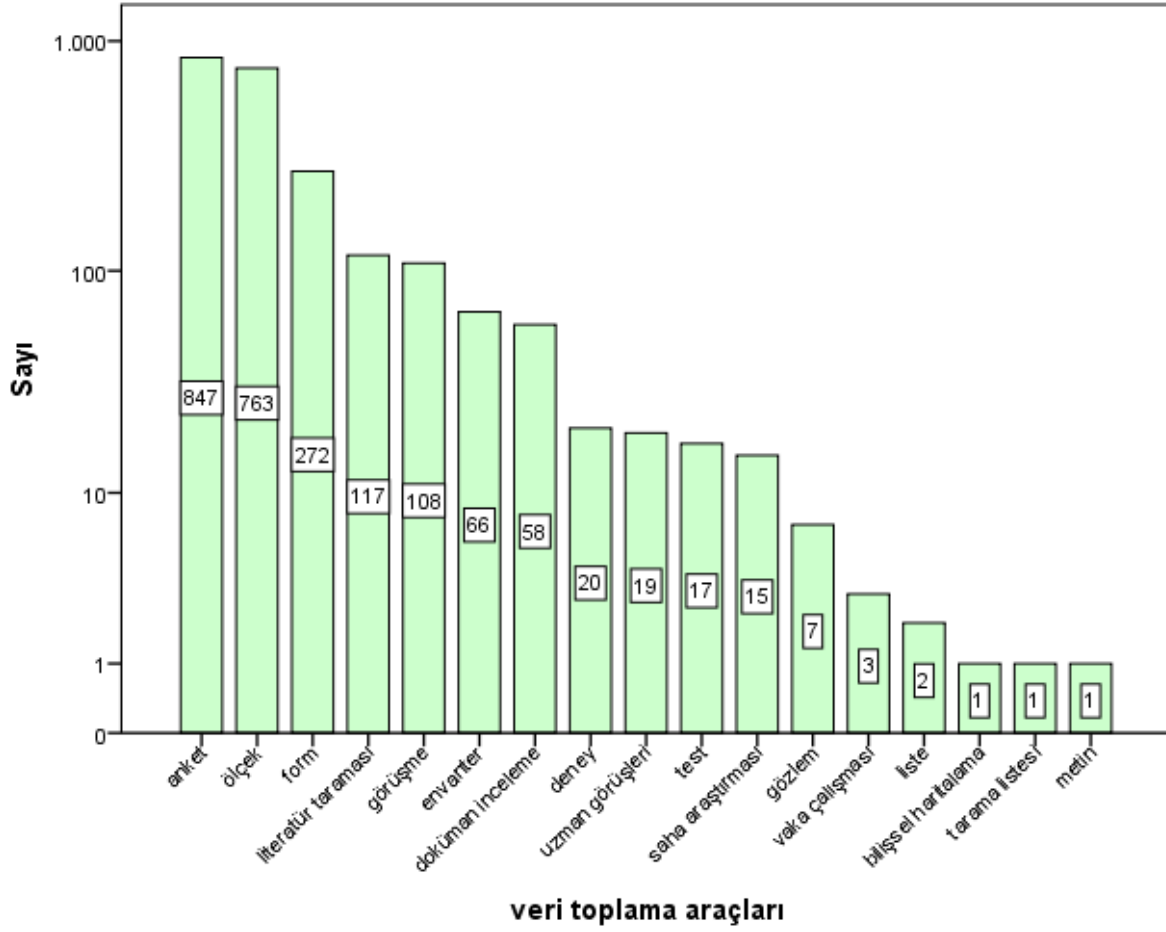
Grafik 3.3: Tezlerin Evren/Örnekleme Göre Dağılımı

Grafik 3.3 incelenen tezlerde ele alınan evren/örneklemlerinin frekansa göre dağılımlarını en çoktan en aza doğru göstermektedir. Buna göre geçici eğitim merkezleri, bilim ve sanat merkezleri, yabancı dil kursları, üstün yetenekli çocuk eğitim merkezleri, uygulama okulu ve iş eğitim merkezleri, sendikalar, askeri okullar, okul paydaşları, medreseler, KPSS kursları, iş okulları ve imam hatip ortaokulları ile ilgili sadece birer çalışma yapılmıştır. Aynı şekilde eser incelemesi ve tek denek ile ilgili de birer tez yazılmıştır.

Tablo 3.7: Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Aracı	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Anket	847	36,6	36,6
Bilişsel Haritalama	1	,0	,0
Deney	20	,9	,9
Doküman İnceleme	58	2,5	2,5
Envanter	66	2,8	2,8
Form	272	11,7	11,7
Görüşme	108	4,7	4,7
Gözlem	7	,3	,3
Liste	2	,1	,1
Literatür Taraması	117	5,0	5,0
Metin	1	,0	,0
Ölçek	763	32,9	32,9
Saha Araştırması	15	,6	,6
Tarama Listesi	1	,0	,0
Test	17	,7	,7
Uzman Görüşleri	19	,8	,8
Vaka Çalışması	3	,1	,1
Toplam	2317	100,0	100,0

Tablo 3.7’de sunulan verilere göre, yapılan tezlerde kullanılan veri toplama aracı 847 (%36,6) ile anket olmuştur. Bunu sırasıyla 763 ile (%32,9) ölçek ve 272 ile (%11,7) form izlemiştir. İncelenen tez sayısı 1700 olmasına rağmen, Tablo 3.7’de frekansların toplamının 2317 olarak bulunmasının sebebi, tezlerin 617’sinde iki veri toplama aracının beraber kullanılmış olmasıdır. Tablo 3.7’deki frekans dağılımına uygun olarak oluşturulmuş Grafik 3.4 aşağıda sunulmuştur.

Grafik 3.4: Veri Toplama Araçlarının Dağılımı

Grafik 3.4'te de görüleceği üzere; anket, ölçek ve form en çok kullanılan veri toplama araçları iken, metin, tarama listesi, bilişsel tarama ve liste en az kullanılan araçlar olmuştur.

Tablo 3.8: Tezlerin Yazım Dillerine Göre Dağılımları

Dil	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
İngilizce	16	,9	,9
Türkçe	1684	99,1	100,0
Toplam	1700	100,0	

Yapılan tezlerin yalnızca 16'sı (%0,9) İngilizce yazılmış olup geri kalan 1684'ü (%99,1) Türkçe olarak hazırlanmıştır.

Tablo 3.9: Evren/Örneklemelerin Yıl Gruplarına Göre Dağılımı

Evren/Örneklem	2005-2008		2009-2011		2012-2014		2015-2018		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İlköğretim	266	15,60	225	13,20	143	8,40	30	1,80	664	39,10
Karma Öğretim Kademeleri	59	3,50	56	3,30	72	4,20	87	5,10	274	16,10
Ortaöğretim	86	5,10	57	3,40	72	4,20	32	1,90	247	14,50
Mesleki Ortaöğretim	71	4,20	27	1,60	23	1,40	15	0,90	136	8,00
Yükseköğretim	27	1,60	27	1,60	8	0,50	13	0,80	75	4,40
Ortaokul	0	0,00	0	0,00	28	1,60	43	2,50	71	4,20
İlkokul	0	0,00	0	0,00	29	1,70	27	1,60	56	3,30
Okul Öncesi	9	0,50	8	0,50	12	0,70	15	0,90	44	2,60
Alanyazın	8	0,50	13	0,80	9	0,50	4	0,20	34	2,00
Özel Eğitim Rehabilitasyon Kurumları	1	0,10	4	0,20	11	0,60	6	0,40	22	1,30
Eğitim Dışı Kurumlar	6	0,40	4	0,20	1	0,10	3	0,20	14	0,80
Eğitim Sistemleri	2	0,10	4	0,20	1	0,10	6	0,40	13	0,80
Kişi	2	0,10	1	0,10	1	0,10	3	0,20	7	0,40
Mesleki Eğitim Merkezi	5	0,30	0	0,00	0	0,00	1	0,10	6	0,40
Karma Öğretim Kurumları	0	0,00	0	0,00	0	0,00	5	0,30	5	0,30
Karma Kurumlar	0	0,00	0	0,00	2	0,10	2	0,10	4	0,20
Halk Eğitim Merkezi	0	0,00	2	0,10	1	0,10	0	0,00	3	0,20
Aday Öğretmenler	0	0,00	1	0,10	2	0,10	0	0,00	3	0,20
Yerel Yönetim Kurumları	0	0,00	1	0,10	0	0,00	2	0,10	3	0,20
İmam Hatip Ortaöğretim	1	0,10	0	0,00	0	0,00	1	0,10	2	0,10
Resmi Belgeler	0	0,00	0	0,00	2	0,10	0	0,00	2	0,10
Askeri Okul	1	0,10	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10
Bilim Ve Sanat Merkezleri	0	0,00	1	0,10	0	0,00	0	0,00	1	0,10
Eser	0	0,00	1	0,10	0	0,00	0	0,00	1	0,10
Geçici Eğitim Merkezi	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10	1	0,10
İmam Hatip Ortaokulu	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10	1	0,10
İş Okulları	0	0,00	0	0,00	1	0,10	0	0,00	1	0,10
KPSS Kursu	0	0,00	0	0,00	1	0,10	0	0,00	1	0,10
Medrese	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10	1	0,10
Milli Eğitim Bakanlığı	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10	1	0,10
Okul Paydaşları	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10	1	0,10
Sendikalar	1	0,10	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10
Tek Denek	0	0,00	1	0,10	0	0,00	0	0,00	1	0,10
Uygulama Okulu Ve İş Eğitim Merkezi	1	0,10	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10
Üstün Yetenekli Çocuk Eğitim Merkezi	1	0,10	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10
Yabancı Dil Kursu	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10	1	0,10
Toplam	547	32,2	433	25,5	419	24,6	301	17,7	1700	100,0

2005-2018 arası yazılan tezlerin ele aldığı evren/örneklemelerin yıl gruplarına göre aldığı değerler Tablo 3.9'da sunulmuştur. Yıl grupları oluşturulurken Grafik 3.1'den elde edilen tepe ve dip noktalarından yararlanılmış ve yıllar 2005-2008, 2009-2011, 2012-2014 ve 2015-2018 olarak gruplandırılmıştır. Tablo 3.9'a göre, en çok çalışmanın yapıldığı ilköğretim okullarına yönelik yazılan tez sayısı, belirlenen dönemler boyunca sürekli azalmış, 2005-2008 yılları arasında toplam 266 çalışma yapılmışken bu sayı 2015-2018 döneminde 30 olmuştur. Aynı şekilde ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim kurumlarıyla ilgili

yapılan çalışmalarda da bir azalış görülmüştür. Yapılan tüm çalışmalar içerisinde 2005-2008 yılları arasında %1,60 oranında paya sahip olan yükseköğretim kurumlarına ait tez sayısı, 2015-2018 dönemine gelindiğinde %0,80 oranında bir pay elde edebilmiştir. Yükseköğretim kurumları ile ilgili bu alanda yapılan tezlerin sayısının az olması oldukça dikkat çekicidir.

Tablo 3.10: Anabilim Dallarında Farklı Düzeylerde Yazılmış Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Anabilim Dalı																	
	Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi						Eğitim Yönetimi ve Denetimi						Toplam					
	Doktora		Yüksek Lisans		Toplam		Doktora		Yüksek Lisans		Toplam		Doktora		Yüksek Lisans		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2005	0	0,0	3	0,2	3	0,2	1	1,6	15	0,9	16	0,9	1	1,6	18	1,1	19	1,1
2006	1	1,6	3	0,2	4	0,2	1	1,6	63	3,8	64	3,8	2	3,2	66	4,0	68	4,0
2007	0	0,0	23	1,4	23	1,4	3	4,8	146	8,9	149	8,8	3	4,8	169	10,3	172	10,1
2008	3	4,8	23	1,4	26	1,5	4	6,5	258	15,8	262	15,4	7	11,3	281	17,2	288	16,9
2009	4	6,5	28	1,7	32	1,9	4	6,5	174	10,6	178	10,5	8	12,9	202	12,3	210	12,4
2010	6	9,7	34	2,1	40	2,4	2	3,2	118	7,2	120	7,1	8	12,9	152	9,3	160	9,4
2011	3	4,8	13	0,8	16	0,9	4	6,5	43	2,6	47	2,8	7	11,3	56	3,4	63	3,7
2012	6	9,7	17	1,0	23	1,4	0	0,0	87	5,3	87	5,1	6	9,7	104	6,3	110	6,5
2013	2	3,2	26	1,6	28	1,6	1	1,6	107	6,5	108	6,4	3	4,8	133	8,1	136	8,0
2014	5	8,1	84	5,1	89	5,2	3	4,8	81	4,9	84	4,9	8	12,9	165	10,1	173	10,2
2015	4	6,5	47	2,9	51	3,0	1	1,6	107	6,5	108	6,4	5	8,1	154	9,4	159	9,4
2016	1	1,6	11	0,7	12	0,7	0	0,0	39	2,4	39	2,3	1	1,6	50	3,1	51	3,0
2017	0	0,0	4	0,2	4	0,2	2	3,2	38	2,3	40	2,4	2	3,2	42	2,6	44	2,6
2018	0	0,0	3	0,2	3	0,2	1	1,6	43	2,6	44	2,6	1	1,6	46	2,8	47	2,8
Toplam	35	56,5	319	19,5	354	20,8	27	43,5	1319	80,5	1346	79,2	62	100,0	1638	100,0	1700	100,0

Tablo 3.10'daki sonuçlara göre, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi anabilim dalında yazılan doktora tezi sayısı 2010 ve 2012 yıllarında 6 ile zirve yapmış, 2017 ve 2018 yıllarında ise bu sayının 0 (sıfır) olduğu belirlenmiştir. Bu anabilim dalında yazılan yüksek lisans tez sayısı 2014 yılında 89 ile en yüksek değerine ulaşmışsa da sonraki dönemde hızla azalmış ve 2017 yılında 4, 2018 yılında 3 olmuştur. Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalı ise, yazılan toplam tezlerin %79,2'sinin yazıldığı anabilim dalı olmuştur. Bu anabilim dalında yazılan doktora tezi sayısı 2005-2018 yılları arasında 0 ile 4 arasında değişmiş, ancak yüksek lisans tezi sayısının en düşük 15 (2005 yılında) ve en yüksek 258 (2008 yılında) olduğu görülmüştür.

Tablo 3.11: Anabilim Dallarında Farklı Düzeylerde Yazılmış Tezlerin Yazım Dillerine Göre Dağılımı

Dil	Anabilim Dalı												Toplam					
	Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi						Eğitim Yönetimi ve Denetimi											
	Doktora		Yüksek Lisans		Toplam		Doktora		Yüksek Lisans		Toplam		Doktora		Yüksek Lisans		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İngilizce	2	3,2	3	0,2	5	0,3	0	0,0	11	0,7	11	0,6	2	3,2	14	0,9	16	0,9
Türkçe	33	53,2	316	19,3	349	20,5	27	43,5	1308	79,9	1335	78,5	60	96,8	1624	99,1	1684	99,1
Toplam	35	56,5	319	19,5	354	20,8	27	43,5	1319	80,5	1346	79,2	62	100,0	1638	100,0	1700	100,0

Tablo 3.11’de verilen sonuçlara göre 1700 adet tezin sadece 16’sı İngilizce yazılmış ve İngilizce yazılan tezlerin sadece 2’si doktora düzeyinde hazırlanmıştır. Her iki anabilim dalında da tez yazım dili olarak büyük oranda Türkçe kullanılmıştır.

Tablo 3.12: Anabilim Dallarında Farklı Düzeylerde Yazılmış Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Araçları	Anabilim Dalı												Toplam					
	Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi						Eğitim Yönetimi ve Denetimi											
	Doktora		Yüksek Lisans		Toplam		Doktora		Yüksek Lisans		Toplam		Doktora		Yüksek Lisans		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anket	9	2,2	109	26,8	118	29,1	14	0,7	715	37,4	729	38,1	23	1,0	824	35,6	847	36,6
Bilişsel H.	0	0,0	1	0,2	1	0,2	-	-	-	-	-	-	0	0,0	1	0,0	1	0,0
Deney	1	0,2	4	1,0	5	1,2	1	0,1	14	0,7	15	0,8	2	0,1	18	0,8	20	0,9
Doküman İ.	3	0,7	11	2,7	14	3,4	2	0,1	42	2,2	44	2,3	5	0,2	53	2,3	58	2,5
Envanter	1	0,2	6	1,5	7	1,7	1	0,1	58	3,0	59	3,1	2	0,1	64	2,8	66	2,8
Form	1	0,2	14	3,4	15	3,7	3	0,2	254	13,3	257	13,4	4	0,2	268	11,6	272	11,7
Görüşme	6	1,5	43	10,6	49	12,1	4	0,2	55	2,9	59	3,1	10	0,4	98	4,2	108	4,7
Gözlem	0	0,0	4	1,0	4	1,0	0	0,0	3	0,2	3	0,2	0	0,0	7	0,3	7	0,3
Liste	-	-	-	-	-	-	0	0,0	2	0,1	2	0,1	0	0,0	2	0,1	2	0,1
Literatür T.	1	0,2	13	3,2	14	3,4	2	0,1	101	5,3	103	5,4	3	0,1	114	4,9	117	5,0
Metin	-	-	-	-	-	-	0	0,0	1	0,1	1	0,1	0	0,0	1	0,0	1	0,0
Ölçek	20	4,9	155	38,2	175	43,1	14	0,7	574	30,0	588	30,8	34	1,5	729	31,5	763	32,9
Saha A.	-	-	-	-	-	-	0	0,0	15	0,8	15	0,8	0	0,0	15	0,6	15	0,6
Tarama L.	-	-	-	-	-	-	0	0,0	1	0,1	1	0,1	0	0,0	1	0,0	1	0,0
Test	0	0,0	1	0,2	1	0,2	2	0,1	14	0,7	16	0,8	2	0,1	15	0,6	17	0,7
Uzman G.	0	0,0	1	0,2	1	0,2	0	0,0	18	0,9	18	0,9	0	0,0	19	0,8	19	0,8
Vaka Ç.	0	0,0	2	0,5	2	0,5	0	0,0	1	0,1	1	0,1	0	0,0	3	0,1	3	0,1
Toplam	42	10,3	364	89,7	406	100,0	43	2,3	1868	97,7	1911	100,0	85	3,7	2232	96,3	2317	100,0

Not: Bilişsel H: Bilişsel Haritalama. Doküman İ: Doküman İncelemesi. Literatür T: Literatür Taraması. Saha A: Saha Araştırması. Tarama L: Tarama Listesi. Uzman G: Uzman Görüşleri. Vaka Ç: Vaka Çalışması.

Tablo 3.12’de sunulan sonuçlar incelendiğinde, her iki anabilim dalında yazılmış olan her iki düzeyde tezlerde en sık kullanılan veri toplama araçları anket ve ölçektir. Anket aracı

118'i Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi ve 729'u Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında olmak üzere toplamda 847, ölçek aracı ise 175'i Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi ve 588'i Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında olmak üzere toplamda 763 tezde kullanılmıştır. Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi anabilim dalında liste, metin, saha araştırması ve tarama listesi araçları hiç kullanılmamış ve benzer şekilde Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında yazılmış tezlerde bilişsel haritalama aracına hiç rastlanmamıştır.

Tablo 3.13: Anabilim Dallarında Farklı Düzeylerde Yazılmış Tezlerin Evren/Örneklemlerine Göre Dağılımı

Evren/Örneklem	Anabilim Dalı																	
	Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi						Eğitim Yönetimi ve Denetimi						Toplam					
	Doktora		Yüksek Lisans		Toplam		Doktora		Yüksek Lisans		Toplam		Doktora		Yüksek Lisans		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Aday Ö.	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	2	0,1	2	0,1	-	-	3	0,2	3	0,2
Alanyazın	-	-	4	0,2	4	0,2	-	-	30	1,8	30	1,8	-	-	34	2,1	34	2,0
Askeri Okul	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1
BVSM	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
Eğitim Dışı K.	-	-	2	0,1	2	0,1	-	-	12	0,7	12	0,7	-	-	14	0,9	14	0,8
Eğitim Sistemleri	0	0,0	4	0,2	4	0,2	1	1,6	8	0,5	9	0,5	1	1,6	12	0,7	13	0,8
Eser	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
Geçici Eğitim M.	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
Halk Eğitim M.	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	3	0,2	3	0,2	-	-	3	0,2	3	0,2
İlkokul	1	1,6	17	1,0	18	1,1	0	0,0	38	2,3	38	2,2	1	1,6	55	3,4	56	3,3
İlköğretim	10	16,1	115	7,0	125	7,4	10	16,1	529	32,3	539	31,7	20	32,3	644	39,3	664	39,1
İH Ortaokulu	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
İH Ortaöğretim	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	2	0,1	2	0,1	-	-	2	0,1	2	0,1
İş Okulları	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
Karma Kurumlar	1	1,6	2	0,1	3	0,2	0	0,0	1	0,1	1	0,1	1	1,6	3	0,2	4	0,2
KrmaÖğrtmKa.	11	17,7	60	3,7	71	4,2	5	8,1	198	12,1	203	11,9	16	25,8	258	15,8	274	16,1
KrmaÖğrtmKu.	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	5	0,3	5	0,3	-	-	5	0,3	5	0,3
Kişi	-	-	5	0,3	5	0,3	-	-	2	0,1	2	0,1	-	-	7	0,4	7	0,4
Kpss Kursu	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
Medrese	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1
MEM.	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	6	0,4	6	0,4	-	-	6	0,4	6	0,4
MOÖ	1	1,6	6	0,4	7	0,4	0	0,0	129	7,9	129	7,6	1	1,6	135	8,2	136	8,0
MEB	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
Okul Öncesi	-	-	7	0,4	7	0,4	-	-	37	2,3	37	2,2	-	-	44	2,7	44	2,6
Okul Paydaşları	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
Ortaokul	-	-	23	1,4	23	1,4	-	-	48	2,9	48	2,8	-	-	71	4,3	71	4,2
Ortaöğretim	6	9,7	41	2,5	47	2,8	4	6,5	196	12,0	200	11,8	10	16,1	237	14,5	247	14,5
ÖERK	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	21	1,3	21	1,2	-	-	22	1,3	22	1,3
Resmi Belgeler	-	-	2	0,1	2	0,1	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	2	0,1	2	0,1
Sendikalar	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
Tek Denek	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
UOVİEM	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
ÜYÇEM	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
Yabancı Dil K.	-	-	0	0,0	0	0,0	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	1	0,1	1	0,1
YYK.	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	2	0,1	2	0,1	-	-	3	0,2	3	0,2
Yükseköğretim	5	8,1	26	1,6	31	1,8	7	11,3	37	2,3	44	2,6	12	19,4	63	3,8	75	4,4
Toplam	35	56,5	319	19,5	354	20,8	27	43,5	1319	80,5	1346	79,2	62	100,0	1638	100,0	1700	100,0

Not: Aday Ö: Aday Öğretmenler. BVSM: Bilim ve Sanat Merkezi. Eğitim Dışı K: Eğitim Dışı Kurumlar. Geçici Eğitim M: Geçici Eğitim Merkezi. Halk Eğitim M: Halk Eğitim Merkezi. İH: İmam Hatip Ortaokulu. İH Ortaöğretim: İmam Hatip Ortaöğretim. KrmaÖğrtmKa: Karma Öğretim Kademeleri. KrmaÖğrtmKu: Karma Öğretim Kurumları. MEM: Mesleki Eğitim Merkezi. MOÖ: Mesleki Ortaöğretim. MEB: Milli Eğitim Bakanlığı. ÖERK: Özel Eğitim Rehabilitasyon Kurumları. UOVİEM: Uygulama Okulu Ve İş Eğitim Merkezi. ÜYÇEM: Üstün Yetenekli Çocuk Eğitim Merkezi YYK: Yerel Yönetim Kurumları

Tablo 3.13'e göre, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi anabilim dalına ait yazılmış tezler bakıldığında 2005-2018 yılları arasında toplam 35 doktora tezinin yazıldığı ve bu tezlerin 11'inin karma öğretim kademeleri, 10'unun ilköğretim okulları, 6'sının ortaöğretim kurumları ve 5'inin yükseköğretim kurumları ile ilgili çalışmalar olduğu görülmektedir. Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında yazılmış tezlerde de yine benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu anabilim dalında yazılmış toplam 27 doktora tezinin 10'unda ilköğretim, 7'sinde yükseköğretim, 5'inde karma öğretim kademeleri ve 4'ünde ortaöğretim kurumları evren/örneklem olarak seçilmiştir. Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi anabilim dalında yazılmış yüksek lisans tezlerinin 115'i ilköğretimi ele alırken, bu sayı Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında 529 olmuştur. Her iki anabilim dalında yazılan yüksek lisans tezlerinde en çok ele alınan evren/örneklem sıralamasında ilk üç sırayı ilköğretim, karma öğretim kademeleri ve ortaöğretim almıştır.

Tablo 3.14: Anabilim Dallarında Farklı Düzeylerde Yazılmış Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Konu	Anabilim Dalı												Toplam					
	Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi						Eğitim Yönetimi ve Denetimi						Doktora		Yüksek Lisans		Toplam	
	Doktora		Yüksek Lisans		Toplam		Doktora		Yüksek Lisans		Toplam		Doktora		Yüksek Lisans		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğitim Denetimi	1	1,6	14	0,9	15	0,9	3	4,8	46	2,8	49	2,9	4	6,5	60	3,7	64	3,8
Eğitim Öğretim Süreçlerine Dair Konular	3	4,8	46	2,8	49	2,9	8	12,9	379	23,1	387	22,8	11	17,7	425	25,9	436	25,6
Eğitim Ekonomisi	-	-	3	0,2	3	0,2	-	-	7	0,4	7	0,4	-	-	10	0,6	10	0,6
Eğitim Planlaması	1	1,6	7	0,4	8	0,5	1	1,6	9	0,5	10	0,6	2	3,2	16	1,0	18	1,1
Eğitim Yönetimi	30	48,4	249	15,2	279	16,4	15	24,2	878	53,6	893	52,5	45	72,6	1127	68,8	1172	68,9
Toplam	35	56,5	319	19,5	354	20,8	27	43,5	1319	80,5	1346	79,2	62	100,0	1638	100,0	1700	100,0

Tablo 3.14'teki sonuçlar incelendiğinde, eğitim ekonomisi konusunda 2005-2018 yılları arasında hiç doktora tezi yazılmadığı görülmektedir. Aynı konuda yazılan yüksek lisans tezi sayısı da toplam yazılan tez sayısının %0,6'sını oluşturmaktadır. Eğitim yönetimi konusu ise hem doktora hem yüksek lisans düzeylerinde en çok ele alınan konu olmuştur. Bu konuda yazılan toplam 45 doktora tezi toplam doktora tezi sayısının %72,6'sını oluşturmakta, yine bu konuda yazılan 1127 yüksek lisans tezi toplam yüksek lisans tezi sayısının %68,8'idir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu tez çalışmasında Eğitim Yönetimi ve Denetimi ile Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi anabilim dallarında 2005-2018 yılları arasında Türkiye’de yapılan izinli lisansüstü tezler incelenmiştir. Bu inceleme kapsamında Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tez merkezi üzerinden ulaşılabilen ve her iki anabilim dalına ait izinli 1700 lisansüstü tez; yıl, düzey, yöntem, anabilim dalı, konu, evren/örneklem, veri toplama araçları ve dil olarak ayrılmış ve bu değişkenlere ait istatistikî analizler gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada incelenen değişkenlerden yıl; 2005-2018 dönemini, düzey; yüksek lisans ve doktora tezlerini, yöntem; nicel, nitel ve karma araştırma yöntemlerini, konu; eğitim yönetimi, eğitim denetimi, eğitim planlaması, eğitim ekonomisi ve eğitim öğretim süreçlerine dair konuları, evren/örneklem; tezlerin ele aldığı kurum/kişi ve öğretim kademelerini gibi örneklem, veri toplama araçları; tezlerde kullanılan anket, ölçek, saha araştırması gibi veri toplama yöntemlerini ve dil; Türkçe ve İngilizce dillerini ifade etmektedir.

Yazılmış lisansüstü tezlerin yıllık dağılımı incelendiğinde, en az çalışmanın 2005 yılında yapıldığı, bu yıldan 2008 yılına kadar yapılan çalışmalarda bir artış eğilimi olduğu ve 2008 yılı itibariyle yapılan çalışma sayısının yükseldiği görülmektedir. 2011 yılına kadar azalma eğiliminde olan yıllık yapılan çalışma sayısı düşmüştür. 2014 yılına kadar tekrar bir artış yaşanarak yapılan çalışma sayısında artış görülse de 2016 yılından sonra yıllık yapılan tez çalışması miktarı 50 seviyesine düşerek sonraki yıllarda da hemen hemen aynı kalmıştır. Bu bulgular Karaca’nın (2018) tezlerin yıllara göre dağılımına dair bulgularıyla örtüşmektedir.

Çalışılan tezlerin 62’si (toplam tezlerin %3,6’sı) doktora, 1638’i ise (%96,4) yüksek lisans düzeyinde yazılmıştır. Yapılan doktora tezi sayısının yüksek lisans tezi sayısına göre düşüklüğü dikkat çekicidir. Bu sonuçlar Polat (2010) çalışmasındaki bulgularla benzer niteliktedir.

İncelenen tez çalışmalarının büyük çoğunluğu nicel yöntemle yapılmıştır. Var olan durumu ortaya koyan nicel (betimsel) çalışmaların yanısıra nitel (kuramsal) ve nicel verilerle de desteklenen karma çalışmaların artması alana faydalı olacaktır. Nicel yöntemin

sıklıkla kullanıldığı, nitel ve karma yöntemle yapılan araştırmaların ihmal edildiği sonucu Uysal (2013) ile uyumludur.

Yapılan 1700 tez çalışmasının büyük çoğunluğunun Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalında yapıldığı görülmektedir. Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalında yapılan çalışmalar oldukça azdır.

Tezler konularına göre incelendiğinde, Akyol ve Yavuzkurt (2016) ile benzer olarak, tezlerde en çok işlenen konunun eğitim yönetimi olduğu, bunu sırasıyla eğitim öğretim süreçlerine dair konular, eğitim denetimi, eğitim planlaması ve eğitim ekonomisinin izlediği görülmüştür. Özellikle eğitim ekonomisi ve eğitim planlaması konularında yapılan tez çalışmalarının az oluşu, Türkiye’de bu konularda daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Ele alınan evren/örneklem içerisnde en çok çalışılan evren/örneklem ilköğretim okullarıyken, bunu sırasıyla karma öğretim kademeleri ve ortaöğretim okulları izlemiştir. Buna karşılık yükseköğretim kurumlarının örneklem olarak çalışıldığı tez sayısının giderek düştüğü görülmüştür. Balcı ve Apaydın (2009) çalışmasında benzer bir sonuç bularak örneklemelerin çeşitlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca geçici eğitim merkezleri, bilim ve sanat merkezleri, yabancı dil kursları, üstün yetenekli çocuk eğitim merkezleri, uygulama okulu ve iş eğitim merkezleri, sendikalar, askeri okullar, okul paydaşları, medreseler, KPSS kursları, iş okulları ve imam hatip ortaokulları ile ilgili sadece birer çalışma yapılmıştır. Aynı şekilde eser incelemesi ve tek denek ile ilgili de birer tez yazılmıştır. Bu sonuçlar KPSS kursları gibi hemen hemen tüm üniversite mezunlarını ve yabancı dil kursları gibi tüm öğretim kademelerindeki öğrencileri ve her yaştan bireyi ilgilendiren eğitim kurumları ile ilgili çalışmaların ihmal edildiği düşündürmektedir. Bunun yanısıra ülkemizde son yıllarda yaşanan siyasi değişikliklerin eğitim ve kamu kurumlarına yansımaları düşünüldüğünde yükseköğretim kurumları, askeri okullar, dersaneler ve sendikalarla ilgili daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

Tezlerde en çok tercih edilen veri toplama aracı, Öner (2019) çalışmasındaki bulgulara paralel olarak, anket olmuştur. Bunu sırasıyla ölçek ve form izlemiştir. Anket, ölçek ve form en çok kullanılan veri toplama araçları iken, metin, tarama listesi, bilişsel tarama ve liste en az kullanılan veri toplama araçları olmuştur. Tezlerde en sık kullanılan yöntemin nicel

(betimsel) yöntem olduğu göz önüne alındığında anket, ölçek ve form araçlarının en sık kullanılan veri toplama aracı olması beklenen bir sonuçtur.

Yapılan tezlerin yalnızca çok küçük bir kısmında yazım dili İngilizceyken geriye kalan tüm tezlerde Türkçe kullanılmıştır. Bu durumun sebebinin tez yazılan üniversitelerin öğretim dilinin Türkçe olması olduğu söylenebilir.

Oluşturduğu eğilim çizgisindeki dip ve tepe noktaları göz önüne alınarak elde edilen yıl grupları çalışılan evren/örnekleme göre analiz edildiğinde; ilköğretim kademesi 2005-2008, 2009-2011 ve 2012-2014 yıl gruplarında açık ara farkla en çok çalışılan örneklem olmuşken, bu durum 2015-2018 döneminde değişmiştir. 4+4+4 sisteminin hayata geçirilmesiyle ilköğretim ve ortaokul kademelerinin ortaya çıkması ve ilköğretim kademesinin azalması nedeniyle bu sonucun gözlemlendiği söylenebilir. En çok çalışılan diğer evren/örneklemeler olan ortaöğretim, mesleki ortaöğretim ve yükseköğretim ile ilgili yazılan tezlerde yine bir düşüş görülmektedir. 2005-2008 ve 2015-2018 dönemleri karşılaştırıldığında yazılan tezlerde belirgin bir düşüş göze çarpmaktadır. Genel olarak yıl gruplarına bakıldığında yapılan toplam çalışmalarda bir düşüş olduğu görülmektedir. 2005-2008 ile 2009-2011 dönemlerinde yazılan tez sayısı karşılaştırıldığında da düşüş gözlemlenmiştir. Nihayet 2015-2018 dönemine gelindiğinde ise bu sayı 301'e kadar düşmüştür.

Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi anabilim dalında yazılan doktora tezi sayısı 2010 ve 2012 yıllarında zirve yapmış, 2017 ve 2018 yıllarında ise hiç tez yayınlanmadığı belirlenmiştir. Bu anabilim dalında yazılan yüksek lisans tez sayısı 2014 yılında en yüksek değerine ulaşmışsa da sonraki dönemde hızla azalmış ve 2017 yılında 4, 2018 yılında 3 olmuştur. Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalı ise, yazılan toplam tezlerin %79,2'sinin yazıldığı anabilim dalı olmuştur. Bu anabilim dalında yazılan doktora tezi sayısı 2005-2018 yılları arasında 0 ile 4 arasında değişmiş, ancak yüksek lisans tezi sayısının en düşük 15 (2005 yılında) ve en yüksek 258 (2008 yılında) olduğu görülmüştür.

Her iki anabilim dalında da tez yazım dili olarak çok büyük oranda Türkçe kullanılmış, yazılan 1700 adet tezin çok küçük bir kısmı İngilizce yazılmış ve İngilizce yazılan tezlerin sadece 2'si doktora düzeyinde hazırlanmıştır.

Her iki anabilim dalında yazılmış olan her iki düzey tezlerde en sık kullanılan veri toplama araçları anket ve ölçektir. Anket aracı 118'i Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve

Ekonomisi ve 729'u Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında olmak üzere toplamda 847, ölçek aracı ise 175'i Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi ve 588'i Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında olmak üzere toplamda 763 tezde kullanılmıştır. Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi anabilim dalında liste, metin, saha araştırması ve tarama listesi araçları hiç kullanılmamış ve benzer şekilde Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında yazılmış tezlerde bilişsel haritalama aracına da rastlanmamıştır.

Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi anabilim dalına ait yazılmış tezlere örneklemeleri açısından bakıldığında 2005-2018 yılları arasında yazılan doktora tezlerinin sırasıyla en çok karma öğretim kademeleri, ilköğretim okulları, ortaöğretim kurumları ve yükseköğretim kurumları ile ilgili çalışmalar olduğu görülmektedir. Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında yazılmış tezlerde de yine benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu anabilim dalında yazılmış doktora tezlerinin sırasıyla ilköğretim, yükseköğretim, karma öğretim kademeleri ve ortaöğretim kurumlarını evren/örneklem olarak seçtiği tespit edilmiştir. Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi anabilim dalında yazılmış yüksek lisans tezleri ise en çok ilköğretimi ele alırken, bu durum Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında da aynı olmuştur. Her iki anabilim dalında yazılan yüksek lisans tezlerinde en çok ele alınan evren/örneklem sıralamasında ilk üç sırayı ilköğretim, karma öğretim kademeleri ve ortaöğretim almıştır.

Tezlerin konularına göre dağılımlarına bakıldığında, en çok işlenen konunun eğitim yönetimi olduğu, bunu sırasıyla eğitim öğretim süreçlerine dair konular, eğitim denetimi, eğitim planlaması ve eğitim ekonomisinin izlediği ortaya çıkmaktadır. Eğitim ekonomisi konusunda 2005-2018 yılları arasında hiç doktora tezi yazılmadığı görülmektedir. Aynı konuda yazılan yüksek lisans tezi sayısı da toplam yazılan tez sayısının çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Eğitim yönetimi konusu ise hem doktora hem yüksek lisans düzeylerinde en çok ele alınan konu olmuştur.

Çalışmanın genel sonuçları, şöyle sıralanabilir:

- 1- Genel olarak tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, son yıllarda yapılan lisansüstü tez çalışmalarının azaldığı görülmektedir.
- 2- İncelenen anabilim dallarında yazılan doktora tezi sayısının yüksek lisans tezi sayısına oranla oldukça az olması dikkat çekicidir.

- 3- Tezlerde kullanılan yöntem olarak büyük oranda nicel yöntem seçilmiştir.
- 4- Ele alınan konularda Eğitim Yönetimi ve Eğitim Öğretim Süreçlerine Dair Konuların çok fazla olduğu görülürken, Eğitim Denetimi, Eğitim Planlaması ve Eğitim Ekonomisi konularında yazılan tez sayısını diğer iki konuya oranla çok az olduğu ortadadır.
- 5- Yapılan tezlerin yarısından fazlası ilköğretim ve ortaöğretim okulları üzerinedir.
- 6- Veri toplama aracı olarak genellikle anket, ölçek ve form kullanılmıştır.
- 7- Tezlerde yazım dili olarak %99 oranında Türkçe kullanılmıştır.

ÖNERİLER

Bu sonuçlardan hareketle alana ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülen öneriler şöyle sıralanabilir:

- 1- Eğitim ile ilgili konular (yönetim, denetim, planlama, ekonomi gibi) bir ülkenin geleceği ile ilgili hayati bir önem arz etmektedir. Bu sebeple bu konulara yönelik ilginin azalmaması gerekmekte ve bu alan ülke çapında sürekli gündemde tutulmalıdır. Bu alanda yapılan çalışma sayısı azalmamalı, aksine artmalıdır.
- 2- Bu alanda daha fazla doktora tezi yazılması, alanın kalitesini artırmak için önemlidir. Bu yüzden nitelikli öğrencilerin bu alanda doktora yönlendirilmesi önerilebilir.
- 3- Nicel yöntemin yanında, kurumların ve eğitim süreçlerinin içinde yer alan tüm bireylerin niteliği ile ilgili çalışmaların artırılması, eğitim süreçlerinin kalitesini artırmak anlamında ülkeye katkı sağlayabilir.
- 4- Eğitim Denetimi, Eğitim Planlaması ve Eğitim Ekonomisi ile ilgili daha fazla tez yazılması, ülkedeki eğitim süreçlerinin daha sağlıklı ve verimli değerlendirilmesini sağlayacaktır. Bu yüzden bu konularda daha fazla çalışılması faydalı olabilir.
- 5- İlköğretim ve ortaöğretim kurumları dışında, bireylerin profesyonel meslek hayatlarına katılımlarını sağlayacak olan yükseköğretim kurumları ve benzer fonksiyonları gören diğer kurumlarla ilgili çalışmaların artırılması, hem istihdam hem de çalışan verimliliği üzerinde etki sağlayabilir.
- 6- Veri toplama aracı olarak kullanılan anket ve ölçekler, genellikle başka çalışmalardan aynen kopyalanmakta ve yeni bir bilgi üretmek noktasında yetersiz

kalmaktadır. Bu anlamda kullanılan veri toplama araçları çeşitlendirilmeli ya da kullanılan anket ve ölçekler yeni bir bilgi üretecek şekilde güncellenebilir.

- 7- Yazım dilinin Türkçe olmasının, tezlerin yazıldığı enstitü ve üniversitelerin eğitim dilinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu noktada, yazılan tezlerin uluslararası çevrelerce anlaşılması ve geliştirilebilmesi için İngilizce olarak yazılması önerilebilir. Bu sayede uluslararası eğitim camiası ile iletişim ve etkileşim gelişecek ve modern eğitim alanında üretilmiş yeni fikir ve uygulamaların Türkiye'ye ulaşması kolaylaşacaktır.

5. KAYNAKLAR

- Abadan, N. (1961). *Woodrow Wilson Seçme Parçalar*. İstanbul: Yenilik Basımevi. 53-73.
- Ağaoğulları M. A. ve Köker L. (2004). *Tanrı Devletten Kral Devlete: Siyasal Düşünceler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ağaoğlu, E. (Ed.). (2008). Okul yönetimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y., (Editörler), (2005). Bilgi Çağında Bilginin Yönetimi. *Bilgi Çağı Bilgi Yönetimi ve Bilgi Sistemleri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Akbiyıklı, R. ve Koç, S. (2016). Frederick Winslow Taylor ve Henri Fayol'un Yönetim Modellerinin Günümüz İnşaat Yönetim Prensipleriyle Karşılaştırılması-Sakarya İli Örneği. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*. 5(2), 14-20.
- Akbulut, Ö. Ö. (2005). *Siyaset ve Yönetim İlişkisi Kuramsal ve Eleştirel Bir Yaklaşım*. Ankara: Todaie.
- Akçakaya, M. (2016). Weber'in Bürokrasi Kuramının Bugünü ve Geleceği. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Özel Aralık Sayısı. 275-295.
- Aktel, M., Kerman U., Altan Y., ve Güven F. (2015). Kameralizmi Anlama Çabası. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(12), 83-98.
- Akyol, B. ve Yavuzkurt, T. (2016). Türkiye'de Lisansüstü Tezlerde Eğitim Denetimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(2), 908-926.
- Albayrak, S. O. (2010). Güçlü ve Merkezi Devletin Yönetim Bilgisi: Kameralizm. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı Lisansüstü Seminer Çalışmaları*. No: 9.
- Anderson G. L. & Jones, F. (2000). Knowledge Generation in Educational Administration From The Inside Out: The Promises and Perils of Site-Based, Administrator Research. *Educational Administration Quarterly*, 36(3), 428-464.

- Arık, R. S. ve Türkmen, M. (1-3 Mayıs, 2009). Eğitim bilimleri alanında yayınlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi, Birinci Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 1-3 May, Çanakkale.
- Armağan, Y. ve Yıldırım, N. (2015). Okul Yönetiminde Araştırma-Uygulama Sorunu: Okul Müdürleri Ve Eğitim Araştırmaları. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 4(1), 33-60.
- Arslan, M. (2013). Yönetim ve Organizasyon Ders Notları. Harran Üniversitesi Birecik Meslek Yüksekokulu, Erişim Tarihi: 01.12.2017. <http://birecik.harran.edu.tr/assets/uploads/sites/21/files/isletme-yonetimi-2-19022018.pdf>
- Arslan, M. (1992). Niccolo Machiavelli ve Machiavelizm. *Sosyoloji Dergisi*, 3(3), 167-186.
- Arslantaş, H. İ. (2007). *İlköğretim Müfettişlerinin Mesleki Yardım ve Rehberlik Rollerinin Öğretmen Algularına Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Ary, D., Jacobs, L. C., & Sorensen, C. (2010). *Introduction To Research In Education*. (Üçüncü Baskı). Belmont, CA: Wadsworth.
- Asunakutlu, T. (2001). Klasik ve Neo-Klasik Dönemde Örgütsel Güvenin Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, Sayı: 5, 1-17.
- Ateşli, M. (2017). Türkiye'de 2000 – 2016 Yılları Arasında Bağımsız Denetim Ve İç Denetim Alanında Yayınlanan Lisansüstü Tezlere Yönelik İçerik Analizi. Yüksek Lisans. Dokuz Eylül Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın, İ. (2014). *Öğretimde Denetim-Durum Saptama, Değerlendirme ve Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, M. (2014). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. (On Birinci Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aydın, M. (2014). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ayman Güler, B. (2013). *Türkiye'nin Yönetimi, Yapı*. (Dördüncü Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

- Balcı, A. Apaydın, Ç. (2009). Türkiye’de Eğitim Yönetimi Araştırmalarının Durumu: Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi Örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(59), 325-343.
- Baltimore, S. R. (1988). *The Characteristics and Theoretical Orientations of the Knowledge Base of Educational Administration in Journal Articles, 1965-1987: A Content Analysis*. (Unpublished Master’S Thesis). University of Cincinnati, USA.
- Başar, H. (1993). *Eğitim Denetçisi, Roller, Yeterlilikleri, Seçilmesi, Yetiştirilmesi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1994). *Türkiye Eğitim Sistemi*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Başaran, İ. E. (1990). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Başaran Yayınları.
- Bayrak, C. (1999). *Yönetim Biliminin Alanı ve Kapsamı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yönetici Adaylarının Eğitimi Programı Ders Notları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Benoit, C. (1936). *Le Machiavellisme, Apres Machiavel*. Paris: Plon Kitabevi.
- Benowitz, E. A. (2001). *Principles of Management*. (Üçüncü Baskı). Newyork..
- Binbaşıoğlu, C. (1982). *Eğitim Düşüncesi Tarihi*. Binbaşıoğlu Yayınları, Ankara.
- Bridges, E. M. (1982). Research on The School Administrators: The State of Art, 1967-1980. *Educational Administration Quarterly*, 18(3), 12-33.
- Burkaz, V. (2014). Platon ve Rousseau’da İnsan Doğası Bağlamında Eğitim. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 101-112.
- Bursalıoğlu, Z. (2014). *Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama*. (On İkinci Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Campell, R. F. (1979). A Critique of Educational Administration Quarterly. *Educational Administration Quarterly*, 15(3), 1-19.
- Can, H. (2001). *Yönetim Bilimi ve Tarihçesi, Yönetim ve Organizasyon*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Can, H., Azizoğlu Ö. A., ve Aydın E. M. (2011). *Organizasyon ve Yönetim*. (Sekizinci Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi..
- Claude, S. G. Jr. (1968). *The History Of Management Thought*. N.J: Prentice-Hall.
- Çapar, B. (1993). *Bilgi İşletmelerinin Yönetiminde Sistem Yaklaşımı ve Sistem Analizi*. İstanbul: Yapı Tasarım Üretim.
- Çavuş, M. F., İnce, Z., Yakut, E., Akbulut, M., Güloğlu, U., Kalkan, A. (2016). Kaos ve Kurumsallık: Bir Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 205-224.
- Çınaroğlu, S. ve Avcı, K. (2013). Yönetim Biliminde Sistem Yaklaşımı ve Sağlık Alanı Özelinde Bir Değerlendirme. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 17(1), 83-101.
- Çubukçu, İ. A. (1961). Gazali ve Siyaset. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(1), 121-130.
- Dalay, İ. (2001). Yönetim ve Organizasyon, İlkeler Teoriler ve Stratejiler. Adapazarı: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Demir, C. (1990). *Sanat Eğitimi. Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözüm Yolları*. Ankara: Cem Yayınları.
- Ekşi, H. (2010). Bugünü Anlamak İçin Max Weber'i Yeniden Okumak. *Zkü Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 187- 198.
- Emre, C. (1998). Yönetim Bilimi. *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Bilim-Sosyal Bilimler-II*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 35-54.
- Ergun, T. (1997). Postmodernizm ve Kamu Yönetimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 30(4), 3-15.
- Ergun, T. Ve Polatoğlu, A. (1988). Kamu Yönetimine Giriş. *Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları*. Ankara: Olgaç Matbaası.
- Ergun, M. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ocak Yayınları. Ankara.
- Ergün, M., Recepoğlu, Z., Küçük, A., ve Oğuz K. (2014). Türkiye'deki Üniversitelerde Eğitim Denetimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Çeşitli Değerşkenlere Göre İncelemesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 25-40.

- Ergün, M. (1999). *Eğitim Yönetimi Alanında Doktora Tezlerindeki Önerilerin Uygulanabilirlik ve Uygulanma Düzeyleri Konusunda Yönetici Görüşleri*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Erim, N. ve Doğangün Yasa, B. (2010). Wealth of Nations'ı Türkçe'den Okumak. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:1, 19-38.
- Erkut, H. (1989). *Sistem Analizi*. İstanbul: Kıyı Yayınları, 1989.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Edge Akademik Yayıncılık.
- Eyüboğlu İ. Z. (1989). *Türkçe Kökler Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Fayol, H. (2013). *Genel ve Endüstriyel Yönetim*. (Çev. Çalıkoğlu, M. A.). (Dördüncü Baskı). Ankara: Adres Yayınları,. (Kitabın Orijinali 1916 Yılında Yayımlanmıştır.)
- Fırat, N. Ş. (2006) Pozitivist Yaklaşımın Eğitim Yönetimi Alanına Yansıması, Alana Getirdiği Katkı ve Sınırlılıklar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 20, 40-51.
- Fromm, E. (2013). *Özgürlük Korkusu*. (Çev. Koçak, S.). İstanbul: Doruk Yayınları. (Kitabın Orijinali 1941 Yılında Yayımlanmıştır.)
- Genç, N. (2007). *Yönetim ve Organizasyon Çağdaş Sistemler ve Yaklaşımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Goodwin, L. D., & Goodwin, W. L. (1985). Statistical Techniques in AERJ Articles, 1979-1983: The Preparation of Graduate Students To Read Educational Research Literature. *Educational Researcher*, 14(2), 5-11.
- Gorard, S. (2005). Current Contexts for Research in Educational Leadership and Management. *Educational Management Administration & Leadership*, 33(2), 155-164.
- Göçmen, D. (2014, Mayıs). Thomas Hobbes, Leviathan ve Barışçıl Bir Toplum Ve Siyaset Felsefesinin Temellendirilmesi. Yazılı Bildiri. *Ege Üniversitesi Günümüzü Felsefe İle Düşünmek Kongresi*.

- Gökalp, Z. (1973). *Terbiyenin Kültürel ve Sosyal Temelleri I*. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul.
- Gulick, L. (1928). *The National Institute of Public Administration*. New York: ThenationalInstitute Of Public Administration.
- Güçlü, N. (2003). Stratejik Yönetim. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 61-85.
- Güler, B. (1994). Nesnesini Arayan Disiplin: Kamu Yönetimi. *Amme İdaresi Dairesi*, 27(4), 2-20.
- Gürkan, C. (2007). Kameralizm: Modern Yönetim ve Maliye Düşüncesinin Doğuşu ve Gelişimi, *Toplum ve Bilim Dergisi*, Sayı: 110, 25-40.
- Haas, E., Wilson, G. Y., Cobb, C.D., Hyle, A. E., Jordan, K., & Kearney, K. S. (2007). Assessing Influence on the Field: An Analysis of Citations To Educational Administration Quarterly, 1979-2003. *Educational Administration Quarterly*, 43(4), 494-512.
- Haliloğlu F. N. (2013). *Yönetim Kuramlarının Liderlik Konusuna Yaklaşımları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yönetim Bilimleri Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Hamilton A., Jay J. & Madison J. (1787-1788). *Federalist Papers*. American Congress Web Site. Erişim Tarihi: 12.11.2017
<https://www.congress.gov/resources/display/content/The+Federalist+Papers>
- Heck, R. H. & Hallinger, P. (2005). The Study of Educational Leadership And Management. *Educational Management Administration and Leadership*, 33(2), 229-244.
- Hobbes, T. (2007). *Leviathan*. (Altıncı Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları..
- Honer, S.M. and Hunt, T. C. (1982). Felsefe ve İnsan Doğası . (Çev. Ünder, H.) *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23(2), 807-825. (Makalenin Orijinali 1978 Yılında Yayımlanmıştır.)

- Hoy, W. K. (1982). Recent Developments in Theory and Research in Educational Administration. *Educational Administration Quarterly*, 18(3), 12-23.
- Hoy W. K. and Miskel C. G. (2015). *Eğitim Yönetimi Teori, Araştırma ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hsu, T. (2005). Research Methods and Data Analysis Procedures Used By Educational Researchers. *International Journal of Research & Method in Education*, 28(2), 109–133.
- İbn-i Haldun (1957). *Mukaddime*. (Çev. Ugan Z. K.). Maarif Vekaleti. İstanbul: Maarif Basımevi. (Kitabın Orijinali 1377 Yılında Yayınlanmıştır).
- İlđan, A. ve Kıranlı, S. (2007). Öğretmenlerin Sınıf İçi Etkinliklerinin Denetlenmesinde Klinik Denetim Modeli. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(2), 151-177.
- İşçi, S. (2017). *Türkiye’de Eğitim Yönetimi Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Tematik, Metodolojik Ve İstatistiksel Açıdan İncelenmesi*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Karaca, O. (2018). *Türkiye’de Eğitim Yönetimi Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Metodolojik İncelemesi*. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi.
- Karadağ, E. (2009). *Türkiye’de Eğitim Bilimleri Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Tematik ve Metodolojik Açıdan İncelenmesi: Bir Durum Çalışması*. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(3), 75-87.
- Karaman, T. (2000). Yönetim Stratejilerindeki Gelişmeler. *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 426, 37-53.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karip, E. (2004). *Yönetim Biliminin Alanı ve Kapsamı*. Yüksel Özden (Ed.) ”Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı”. S.1-39. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Kaya, Ç., Yazıcı, A. Ş., Deliveli, K., Hoşgörür, V. (2016). Türkiye’de Eğitim Denetimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 38-51.
- Kaya, Y. K. (1984). Eğitim Yönetimi. *Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları*. Yayın No:8.
- Kaya, Y. K. (1991). *Eğitim Yönetimi Kuram ve Türkiyedeki Uygulama*. Ankara: Set Ofset Matbaacılık.
- Kayıkçı, K. (2001). *Yönetici Yetiştirme Sorunu: Yönetimin Tarihsel Gelişimi*. Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 150, 28-32.
- Kerman U. (2016). Yönetim Biliminin Öncülerinden Woodrow Wilson ve Frederick Winslow Taylor’un Farklı Bir Açıdan Değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(14), 232-247.
- Keskin. N. E. (2006). Türkiye’de Kamu Yönetimi Disiplininin ‘Köken’ Sorunu. *Amme İdaresi Dergisi*, 39(2), 1-28.
- Keselman, H. J., Huberty, C. J., Lix, L. M., Olejnik, S., Cribbie, R. A., Donahue, B., Kowalchuk, R. K., Lowman, L. L., Petoskey, M. D., Keselman, J. C., & Levin, J. R. (1998). Statistical Practices of Educational Researchers: An Analysis of their ANOVA, MANOVA, and ANCOVA Analyses. *Review of Educational Research*, 68(3), 350–386.
- Keyifli, Ş. (2013). Eğitim ve Din Eğitimi, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(2), 103-126.
- Koçel, T. (2010). *İşletme Yöneticiliği, Yönetim ve Organizasyon Organizasyonlarda Davranış, Klasik- Modern- Çağdaş Yaklaşımlar*. 9. Basım. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Köybaşı Şemin, F., Uğurlu C. T., ve Ağıroğlu Bakır, A. (2018). Gelişimsel Denetim Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 46, 131-143.
- Leblebici, D. N. (2008). Yönetim Bilimi Açısından Klasik Dönemi Hatırlamaya İlişkin Bir Çalışma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 21, 99-118.

- Lucio, W. H. and Mcneil, J. D. (1969). *Supervision: A Synthesis Of Thought And Action*. Mcgraw-Hill.
- Machiavelli, N. (1997). *Prens*. (Çev. Tatlier, A.) İstanbul: Göçebe Yayınları (Eserin Orijinali 1532'de Yayınılandı).
- Marşap, Akın (2000), *Yönetmel Sistem*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and Personality*. New York, Harper&Brothers.
- Mcgregor, D. (1960). *The Human Side of Enterprice*. New York, Mcgraw-Hill Book Company, Inc.
- McMillan, J. H. (1996). *Educational Research: Fundamentals for The Consumer*. (İkinci baskı). New York: HarperCollins College Publishers.
- Miskel, C. ve Sandlin, T. (1981). Survey Research in Educational Administration. *Educational Administration Quarterly*, 17(4), 1–20.
- More, S. T. (2014). *Ütopya*. (Çev. Uçansoy, N.). İstanbul: Bs Yayın Basım Dağıtım. (Eserin Orijinali 1516'da Yayınlanmıştır).
- Morgan, G. (1997). *Images of Organization*. Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.
- Mouzelis, N. P. (1967). *Organization and Bureaucracy*. Adline Publishing Company Chicago. III. Edition.
- Murphy, J., Vriesenga, M., ve Storey, V. (2007). Educational Administartion Quarterly, 1979-2003: An Analysis of Types of Work, Methods of Investigation, and Influences. *Educational Administration Quarterly*, 43(5), 612-628.
- Nizamov, D. (1996). *Eğitim Yönetiminde Planlama*. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Ogawa, R. T., Goldring E. B., & Conley, S. (2000). Organizing the Field to Improve Educational Research on Educational Administration. *Educational Administration Quarterly*, 36(3), 340-357.

- Okutan, M. ve Ekşi, A. (2007). *2000-2003 Yılları Arasında Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Alanında Yapılmış Olan Yüksek Lisans Tez Özetleri Çalışması*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Oplatka, I. (2009). The Field of Educational Administration: A Historical Overview of Scholarly Attempts To Recognize Epistemological Identities, Meanings, And Boundries From The1960s Onwards. *Journal of Educational Administartion*, 47(1), 8-35.
- Öner, Ö. (2019). *Türkiye’de Eğitim Denetimi Alanındaki Lisansüstü Eğitim Tezlerinin İncelenmesi (1990-2017)* . Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Özen, F. ve Hendekçi, E. A. (2016). Türkiye’de Eğitim Denetimi Alanında 2005–2015 Yılları Arasında Yayımlanan Makale ve Tezlerin Betimsel Analizi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 619-650.
- Özer, M. A. (2005). *Yeni Kamu Yönetimi: Teoriden Uygulamaya*. Platin Yayınları. Ankara.
- Özkan, H. H. (2006). Popüler Kültür ve Eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 29-38.
- Özsoy, S ve Özsoy, G. (2013). Eğitim Araştırmalarında Etki Büyüklüğü Raporlanması. *İlköğretim Online*, 12(2), 334-346.
- Öztaş N. (2015). *Yönetim-Örgüt ve Yönetim Kuramları*, Antalya: Otorite Yayınları.
- Peaucelle, J. L. (2003). *Presentation Et Commentairedulivre De Henri Fayol Adminisration Industrielle Et Generale*. J.L. Peaucelle (Der) Henri Fayol Inventeur Des Outils De Gestion, *Paris: Economica*.
- Polat, G. (2010). *Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Anabilim Dalında Yapılmış Lisansüstü Tez Çalışmalarının İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Resmi Gazete. (1990). Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği. Erişim Tarihi: 01.12.2017 (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/55.html>).

- Saraçoğlu, C. (2011). *Fabrika İşletmeleri Organizasyonel Yapılarının Durumsallık Yaklaşımı Bağlamında Mimari Programlamaya Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Sarpkaya, R. (2013). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Senemoğlu, O. (2016). Antik Yunan Siyasal Düşünüşünde İnsan Doğası ve Toplum Anlayışı: Platon Ve Aristoteles. *İnsan & İnsan Dergisi*, 3(10), 42-63.
- Senemoğlu, O. (2016). Machiavelli'den Hobbes'a Siyaset Teorinde İnsan Doğası ve Toplum Anlayışı. *İnsan&İnsan Dergisi*, 3(8), 77-100.
- Sezer Ş. (2013). *Değişim Sürecindeki Okul Yöneticilerinin Benimsediği Yönetel Paradigmalar ve Okul Yönetimine Uygulama Stillerinin Yönetim Kuramları Açısından Değerlendirilmesi*. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Small W. A. (1909). *The Cameralists, The Pioneers of German Social Polity*. Batoche Books Kitchener.
- Sucu, Y. (2000). *Geçmişten Günümüze Yönetim Düşüncesindeki Gelişmeler Bütünleştirici Bir Durumsallık Modeli*, Elit Yayıncılık.
- Sur, H. (2017). Bilim tarihinde şaibeli parlaklık: Hawthorne araştırmaları *Sd Sağlık Düşüncesi Ve Tıp Kültürü Dergisi*, Sayı: 43, 60- 62.
- Şahin, A. (2004). Yönetim Kuramları ve Motivasyon İlişkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 11, 523-547.
- Şengül, R. (2007). Henri Fayol'un Yönetim Düşüncesi Üzerine Notlar. *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(2), 257-273.
- Şimşek Ş. (2002). *Yönetim ve Organizasyon*. (Yedinci Baskı). Konya: Günay Ofset.
- Şişman, M. (2015). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tanilli, S. (2012). *Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

- Taşdemir, İ. ve Şişman, M. (2008). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Tavşancıl, E., Çokluk, Ö., Çıtak, G. G., Kezer, F., Yıldırım, Ö. Y., Bilican, S., Büyükturan, E. B., Şekercioğlu, G., Yalçın, N., Erdem, E. ve Özmen, D. T. (2010). *Eğitim Bilimleri Enstitülerinde Tamamlanmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2000-2008)*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi.
- Taylor, F. W. (2014). *Bilimsel Yönetimin İlkeleri*. (Çev. Akın, H. B.). (Yedinci Baskı). Ankara: Adres Yayınları. (Kitabın Orijinali 1911'de Yayınlanmıştır).
- Taymaz, H. (2013). *Eğitim Sisteminde Teftiş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tecim, V. (2004). Sistem Yaklaşımı ve Soft Sistem Düşüncesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi*, 19(2), 75-100.
- Tekin, Ö. A., Baş, M., ve Gökdemir, A. (2016). Konaklama İşletmesi Çalışanlarının Douglas Mcgregor'un X ve Y Teorilerine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(14), 81-91.
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.
- Tosun, M. (1981). *Örgütsel Etkililik*. Ankara: (TODAİE) Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Tümer S. (1993). Neden Stratejik Yönetim. *Verimlilik Dergisi*, Sayı: 1, 99-118.
- Uğural, H. R. (2014). Sarı Mehmet Paşa Derlemesi Devlet Adamlarına Öğütler. Ankara: Türk Tarih Basımevi.
- Uysal, Ş. (2013). *Türkiye'de Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Alanındaki Doktora Tezlerinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Üstüner, M., ve Cömert, M. (2008). Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi Anabilim Dalı Lisansüstü Dersleri ve Tezlerine İlişkin Bir İnceleme. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55(14), 497-515.

- Willson, V. L. (1980). Research Techniques in AERJ Articles: 1969 To 1978. *Educational Researcher*, 9(6), 5-10.
- Wilson. W. (1961). *İdarenin İncelenmesi Seçme Parçalar*. Çev. Nermin Abadan. İstanbul:Yenilik Basımevi.
- Wu, K. C. (1928). *Ancient Chinese Political Theories*. Shanghai: The Commercial Press.
- Yalçınkaya, M. (2002). Açık Sistem Teorisi ve Okula Uygulanması. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 103-116.
- Yayla, A. (1992). *Liberalizm*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Yılmaz, K. (2004). Sanatsal Denetim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. Sayı: 38, 292-311.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Duygu KÖKSAL

Doğum Yeri ve Tarihi: Samsun/ 15.10.1987

Eğitim Durumu

(2008-2018) Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi (Lisans)

(2015-2015) Adnan Menderes Üniversitesi- Pedagojik Formasyon

(2009-2013) Akdeniz Üniversitesi Alanya İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği (Lisans)

(2005-2006) Atılım Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji (Lisans) (Terk)

İş Durumu

(2018-...) TÜRSAB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Pozisyon: Halkla İlişkiler Sorumlusu

İletişim Bilgileri

e-posta: duygukoksal@windowslive.com

Cep Telefonu: 0 (505) 821 47 31